

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național (AFCN).

Sugestie de citare a arhivei:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: secolul al XIX-lea*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

This novel was digitized for the project **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration (AFCN).

Citation suggestion:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: The 19th Century*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

MUZEUL ASTRA
COMPLEXUL NAȚIONAL MUZEAL ASTRA

CONSILIUL JUDEȚEAN SIBIU

PROIECT CO-FINANȚAT DE:
Administrația Fondului Cultural Național

ULBS
Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu

Biblioteca Mitropoliei Sibiu
4176

RADU ALLU III^lea

CELLU FRUMOSU.

NUVELÂ ORIGINALE

DE

N. D. POPESCU.

10934
1109

BUCURESCÍ.

IMPRIMERIA C. A. ROBETTI, PIATIA SANTULUI GEORGE NOU.

1863.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

4176

Inv.'09

T244821160

Biblioteca Centrala a ULB Sibiu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

RADU ALLU III-lea

CELLU FRUMOSU

Nuvelă Originală

de

N. D. Popescu

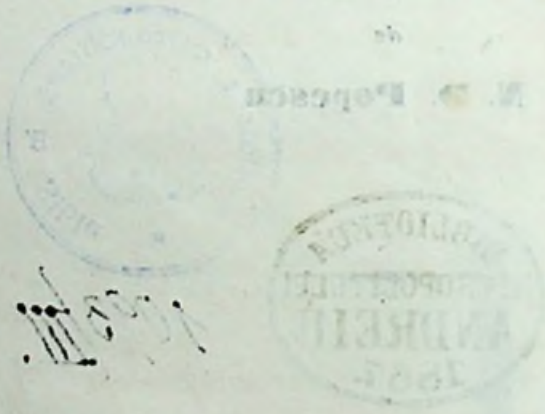
Biblioteca Mitropoliteană în Sibiu
BIBLIOTECA MITROPOLITULUI ANDREIU 1867.
1093/III.

BUCURESCI.

Imprimeria Th. Vaidescu, hotel Bossel Nr. 34.

1864.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

CĂTRE LECTORI.

Nu vĕ revoltaţi Stimabili Lectori, de cutesanţa ce am avut d'a vĕ offerî uă prefaţă uă inutilă înşiruitură de littere negre pe hărtie albă, care mai nici o dată nu se citesce; cĕia-ce vĕ offeru nu este uă prefaciă ci uă desvoltare historică.

Principele ce'mi amu allesu de herou allu acestei modeste nuvele [1]), Radu allu III-lea cellu frumos, este unul din Domnitorii asupra vieţii şi caracterului cărora sunt între diversile chronice, opiniunele celle mai contradicătórie. Unii cronicari îlu considerĕ ca fiu allu lui Dragu Basarab nepotu lui Ţepeşu Vodă şi frate lui Laiotă Basarabu; alţii ca ... frate lui Ţepeşu, alţii allu lui Ţepelueşi alţii în fine îlu confundă cu Radu cellu mare, socrulu şi neîmpăcatulu inimic allu lui Stefanu cellu mare. Unii'lu descriu ca af-

[1]) Împărtăşindu-vĕ astă nuvelă, iubiţi lectori, nu am avut allu scop de cât a face cunoscut actualei generaţiuni cum perţuea virtutea strĕmoşii nostri şi cum o recompensa.'

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

femeiat conrupt, alții ca conrupt tyran, alții ca tyran nu-mai, alți ca unu principe bun, pacefic, dar slab ca și generațiunea în care trăià. Iată contradicțiuni capabile să dispere pe omulu cellu mai curagios și mai competinte!

Ce a atribuitu să fac? să allegu opiniunea cellui mai demnu de creḍut. Acésta am și făcut'o.

Dionisie Fotino conține în historia sa asupra Principatelor Române, adevěrurile celle mai ne negabile, basate pe acte autentice și resóne; de la densulu, dar, am împrumutat schelctul historicu. Dacă opiniunile vě voru fi contrarii, cruțați-mě, vě rogu, de culpa produsă din allegere.

Cătu pentru romanțulu [1]) scrierii, bine-

1] Nu póte fi Romanțu coprinsulu acestei scrieri. Romanțulu este uă ficțiune, pe cand sujetul acestui oppu este ânsuși legenda, [mai allesu balada Diui Bolintinénu; Radu-Vodă și fata] care fiindu-ne communicată din pârinte în fiu prin gura p-p orului nu póte fi ficțiune

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

voiască Domnii Competinţi a'mi face oricare critică voru crede că merită. Voiu considerà acéstă bună-voinţă ca o onóre pentru mine, şi ca o obligentă interessare pentru opulu meu, care prin raţionatele şi basatele Domniilor lor critice va dobăndi uă radicală perfecţiune, ar autorulu uă instrucţiune mai sănětósă.

Allu Domnie-Vóstre
devotatu

N. D. POPESCU.

1864 Octombriu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

I.

Fatigat de ne-numeratele griji ce împovără pe un Domnitor, care 'şi iubesce patria şi pe fii sei, Radu supranumit *cel'u Frumos*, 'năbuşit de înnecăciosul aer allu capitalei, sătul de grćua missiune a unui Domnitor, de povara de fer a corónei, de impudicele linguşiri alle curtenilor, precum şi de feluritele ochiade şi alte semne provocatóre aruncate de nobilimea secsului frumos, care atunci, cà şi acum, ascundea în auritul seu sînu crea-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ture care nu cunosc, de cât prin nume, pudórea; sătul, în fine, de Târgovişte cu tóte bunurile şi rellele ei, o părĕsì ca să respire câte-va ḑille dulcele aer allu munţilor, şi înconjurat de maiestósa natură, să uite veştedele fructe alle eticheţei curtene. Privind frescele imagine alle frumóselor fiice alle munţilor, simple şi curate cum le-a creat natura, voià să stérgă din memorie-i acelle încondeiate creaturi, ce începusse a se ivi în giurul thronului; vorbind fără ceremonii cu naivii locuitori ai satelor, să'i piară din auḑu recele politeţii, convenienţe şi linguşiri ce'i assurḑea tótă ḑiua urechele; inspectând încântătórea frumuseţe cu care Creatorul a ornat natura, să uite, cellu puçin câte-va ḑille falsitatea decoraţiunelor omenesci, micimea artei lor; curăţind munţii de monstri ce-i facu inpracticabili, să'şi omóre timpul ce'i prisosca mai bine de cât în sênul conrupţiunei, depărtându-se în fine cu totul din societatea marelor oraşe, sĕ facâ, cât se va putea mai pucin parte dintr'însa.

Daca acest principe ar fi trăit în secolul nostru, de ar fi făcut parte din societatea actuală şi ar fi vĕḑut în ce proporţiuni co-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

losale a ajuns vicicle de care fugeà attunci, de sigur: sau s'ar fi sinucis, sau s'ar fi făcut eremit.

Trei ḑille trecusse de când Radu părăsise capitala de véră a Romaniei și vênà prin munții după lîngă Monastirea Cosia, citadelă puternică fundată de Marele Mircea; vĕḑênd însĕ că visul frumósei petreceri ce'și imaginase erà departe d'a se realisà, începù și p'acolo a i se urî. În loc să véḑă frumóscle și încântâtórcle figuri alle fiilor muntelui, cassele se închidéu, verigele se puneau pe la ușele ce întêmpinà în callea sa, și nevestele ca și fetele, de frica suitei lui Vodă se băgasse în ascunḑătură de șérpe; bărbații departe d'a se apropià si a vorbì familiar cu Domnitorul lor, cu tótă învitarea ce bunul Radu le făcea, tremurând ca varga la vederea darabanilor Armășiei, ce escortau pe șeful statului, fugeau spăimîntați; în loc să scape de ceia ce'lu supĕrà mai mult în Târgoviștea: de etichetă și ceremoniósa conenință, elle pusse în practică și pe acolo e cei ce i compuneau suita, îl năbușeau și mai reu. Bietul principe era întocmai ca prionierul care, închis într'o temniță de cristal,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

vede tótă frumusețea liberei naturi, tóte încântămintele situațiunei ce'lu înconjură; dar, murii temniței, de și transparinți, nu permit nefericitului captiv d'a se bucurà de dênsele. Turmentul seu devine îndoit crud, pentru că vede tot, aude tot, simte tot, dar nu póte sfărîma nepětrunsa închisóre în care se află prins.

— Udreo, ḑisse Vodă, întorcându-se spre marele spătar, ce'lu urmà ca la duoi pași în urmă; dă drumul acestei mulțimi, care se silesce în van a mě amusà și a mě distrà; cercările lor, amicul meu, îmi fac mai mult reu de cât bine.

— Cum Dómne? vrei să te întorci la Târgoviște? exclamò favoritul, aruncând o căutătură pětrunḑătóre asupra stăpânului seu.

— Nu, nu tocmai acésta, respunse Radu, voiu numai să mě lăsați o oră, cel puciu, aci, în meḑiul astei liveḑi, dar ânsě singur, de tot singur. Nu voiu strejuiri pe departe; m'ai înțelles?

—Mě silesc Dómne a înțellege. Ce o fi vrênd să facă? adăogă spătarul murmurând, curios lucru!... trebue să aflu!... Dómne! continuò cu un viers mai taro, dând vocei salle tótă dul-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cęța unui limbagiu de diplomat, și cu să vĕ părăsesc?

— Nu Udreo, tu remâi, să vorbim câte ceva, aci, sub umbra astor arburi; ceva care să fie cu totul departe de variatele nimicuri ce vorbim în lumea cea mare.

— De și âncă n'am înțellessu pînă acum nimic, cugetò favoritul, dar timpul nu este perdut. Băeți, adaogă cu vocea naturală, adressându-se câtre slujitori, Măria Sa nu prea se află bine, e ostenit, nu mai póte continua vênĕtórea. Duceți-vĕ la Monastire și spuneți Sânției Salle să aștepte pe Măria Sa diséră la opt ore; m'ați înțelles?

— Da stăpâne respunseră vĕnătorii.

— Aide, mișcați dar.

Toți purecesseră în fuga mare, trăgând în urmă-le mulțimea cailor, câniłor și vĕnatul ce doborîsse.

— Oh! strigŏ Domnitorul, scoțînd o respirare din tot suffletul. ce bine este a fi omul liber!.., în mediul naturii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

II.

Locul unde fatigatul Principe se despărţisse de suita sa era o luncă încântătóre mărginită pe ambele părţi de liveḑi situate treptat pînă la pólele munţilor, pe allu căror povărniş, se vedea aşeḑat un mic sat. Càsuţele de lemn spoite cu alb, semënate ici colo printre arburi,, animau peisagiul. La spatele seu se înălţau ascuţitele creste alle munţilor, ce 'şi ascundeau pleşuvele vìrfuri în sînul nuorilor, la pólele cărora un spumegos torrent urla în prăpastia formată de impetuósele lui unde; şi in valle aprópe de illustrii călletori.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

eșià dintr'o piatră un isvoraș, allu cărui murmur, de și monoton, încântà urechea setosului căllĕtor, mai mult de cât înfiorosul urlet allu torrentului. Apa sa d'o lacremósă limpedélă, ce se perdeà prin iarba verde pestrițată cu mii de flori, presentà un radical contrast turburei unde a sgomotosului concherant allu munților.

Ast loc încântător armonisà de minune cu situațiunea spiritului lui Radu.

— Ce frumos tablou! strigă ellu încântat de celle ce vedea, păcat că n'am luat cu mine pe iubitul meu Spenzo! ar fi avut ce schița. Prea mult aș vrea să am depins ast peisagiu.

— Ce este astă situațiune pe lîngă multimea cellor-altc, de care sunt pline orașele nóstre? dișse Udrea fără a se emoționà cât de pucin la vederea astui încântător aspect, ĕeu nu sciu ce plăcere póte gustà cine-va privind nisce dĕluri și văi!...

— Ast peisagiu divin nu te fermecă privindu'l? astă încântătóre perspectivă nu'ți presentă nici un interes?

— Ce plăcere pot gusta sgăind ochii la pietre? căscând gura la vederea arborilor și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

florilor, de care mĕ împiedic la fie-care pas şi assurdîndumi-se urechile de sgomotul tempestuóselor unde alle torrentelor? Pentru ce să mĕ impressionese aceste brutale situaţiuni, când grădina Măriei Vóstre este mult mai frumósă, şi plină de nisce lucruri mult mai demne de vĕdut? Acolo florile din câte trele conţinente îşi desvóltă frumuseţea lor pe sub cei mai variaţi arbori cari au de patrie Asia şi Africa, şi'şi respândescu agreabilul lor parfum sub un cer de cristal; pe când aci, ce e mai mult, de cât mărăcini, pruni, braḑi, granit, ape neregulate şi muşchiu?

— N'ai dreptate Udreo să disprecii admirabila operă a omnipotentei naturi în favorul debilelor cercări ale omului. Ce este mai precios? copia, sau originalul? Slaba imitaţiune a naturei, sau ênsaşi natura? Poţi să assemeni acéstă colosală opulenţă cu mărginita operă a unui muritor? Vie un om, cerce tótă lumea să facă un munte ca acesta, şi eu voiu depunne la piciórele cellui ce va reuşi, mărirea şi puterea cu care sunt învestit.

— Să vedeţi stăpâne....

— Taci; nu mĕ face să dau creḑĕmênt cellor ce ḑicea într'o ḑi învĕţatulu meu Po-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pa Cosma, în privința ómenilor de felul tĕu: „Cellu ce dispreţue opera lui Dumneḑeu, dis„preţue pe ênsuşi Dumneḑeu; Cellu ce nu „iubesce frumuseţea naturei, nu este făcut „dupŏ regulele naturei. Cellu nepăsător la „sufferinţele fiinţelor inferióre omului, va fi „nepăsător şi la acellea alle omului, prin „urmare nu'lu va iubi; cellu ce nu iubesce „pe omu, nu este omu, este un monstru. „Ca să cunóscă cineva pe omul cellu reu, „puie-lu în faţia naturei, observe-lu; ellu e„ste nepăsător.“

— A blestemet popă! murmură Udrea attins grinţând ca un mistreţŭ furios; astfel de Cazanii spui D-ta? baţi şaua ca se pricépă iapa? dechiḑi ochii acelluia ce cu atâta trudă 'l-amu îmbrobodit? stai ca necuratul în calle'mi ca să'mi paralisesi proiectele? Ne vomu întâlni noi la Târgovişte!... vom da ochi împreună. Am să'ţi béu sângele în locu de apă. Despre orăţiunele Popi Cosmi am remas să vorbim Dómne? adaogă schimbându'şi la moment faţia şi voceal.

— Ba nu amicul meu, îi respunse Vodă căscĕnd, sciu că tu te pricepi la multe. Mi este urît, fórte urît; m'am desgustat cu totul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de domnie, de miseriele care o încongiură; prefăcătoriile și maimutăriile curții împreună cu tóte dănănăile ce potu îndestulà pe un ambițios, pe mine mĕ omóră, mĕ sugrumă. Învatămă cum să scap de ast persecutor?

— De urît sau de tronu? Măria Ta!

— De amândouĕ.

— De tron! de putere! pe când alții se omoru, ba sacrifică chiar popóre întregi ca să'lu capete! O! Dómne nu'ți ride de mine.

— Vorbescu pré serios.

— Vĕ lepădați de domnie?

— Dacă conservênd'o nu voi putea scăpa de urît.

— De urît! Ce să ḑic, aci ai dreptate. Tediul e o urîtă bólă, ellŭ nu se légă nici o dată de capul săracului; numai persónele încoronate și cei pe care sórta 'i a culmat de averi sunt victimele astui tyranu. Cât despre mine, drept să spuiu, sunt destul de mulțumit cu sórta mea; nu sciu ce este urîtul, cum nu cunosc ce este amusamêntul. Dacă mi se urasce cu curtea, allerg la casarme: când nu'mi mai place în interiorul bastiónelor, alerg pe la villele melle, unde, erte-mi M. V. indiscreția-nea, nu lipsescu figuri drăgălașe, capabile a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

desmorți chiar inima unui anacorit octagenaru; în fine dacă mĕ găsesce și aci uritul, attunci...

— Ei attunci?

— Allerg la țérră, în mìḷlocul drăgutelor cu ochii ca mura sau ca zambila, cu buḍele ca bujorul, cu obrajii ca trandafirul, cu părul ca pana corbului sau ca beteala și cu gâtul ca laptele, acolo, negreșit, trebue să scap de acest monstru.

— Dar bine cum? Cum învingi ne înpăcata spaimă se simt aste selbatice căprióre de ceaprasuri și cușme boerescі?

— Lepădândule.

— Dar... cu ce le suplinescі?

— Nu înțellege Măria Ta? transfomându-mĕ și cu în țerran. Ce perde spatarul Udrea, dacŏ se va învesti cu cămașca, zăbunul, poturii, sarica, zeghea și căciula țerrĕnéscă, singure talismane care te potŭ apropia de drăgălașele cerboicuțe așa de speriósc? de pușca vînătorului

— Ce Udreo? ai luat tu vre o dată straele țerranului?

— I! de câte ori! câtă fericire am gustat cu cu sarica în spate! câte frumuseți amu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

suppus ardintei melle passiuni îmbrăcat cu cămașca de maniță!

— Dar ce fericire ai putut gustà fiind în contact cu acéstă stirpe de *mojici*? nume ce dați voi plebei rurale! ce interes ai putut simți din conversațiunea lor?

— O Dòmne! nu scii ce este Românul! Pre câtu e prost și fricos cu cei mari, pe atât e de raționabil, plăcut și spiritual cu semenii sei.

— Mĕ faci, Udreo, să cere din curiositate, dar vai de tine dacŏ vei fi minți!

— Ce! Cum? Măria Vóstră țerran?

— Ce face cu acésta? de la spătar pînŏ la thron este numai o tréptă, ce este o tréptă mai sus sau mai jos?

— Țerran Măria ta! ḍeu mai c'așĭ vrea să te văḍu cum te-ar prinde, cum te ai purta ca un țĕrrănoiu?

— N'ar fi mare bătae de cap. Ai vedea că Vodă nu prea e mare lucru mai mult de cât un țerran, când va lepăda auritele vestminte. Dar n'am haine țerrănesci.

— De asta să nu se grijască Măria Ta. Udrea cam ghicésce gusturile șefului seu, și când întêmpină occasiunea nu lipsesce a'i realisa aste capricii momentane.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Dar ce, óre ai la îndemână vre-un costum țerănesc?

— Ba bine că nu. De la Rômnic pussesem în gând să Vĕ vedŭ vênîndu sub acest costum.

— Eşti un curtesan ne prețuit, admirabile Udreo!

— Thronul teu, posițiunea ta socială, murmură ellu aruncând pe sub ochi o căutătură fulgerătóre assupra lui Radu, ce nu o observă; elle mĕ silescu să făcu totul, să me înjosescu pînŏ într'atâta, să mĕ însărcinesu cu celle mai degradate missiuni, numai să puiu mâna pe acel vis, care nici o dată nu mĕ părăsesce.

— Ia să văḑŭ costumul, reluă Vodă.

Udrea scóse de sub vestmêntul seu încheiat pînŏ susŭ cu bumbi de aur şi ceaprasuri de firŭ, o legătură frumos ticluită, din care scóse nisce iţari albi mocănesci, lucraţi cu găitan albastru, o cămaşă subţire de inu, un ilecu de culórea iţarilor, lucratu ca şi dênsa, un zebun lung, ó pălăric, şi lucru de mirare! chiar nisce iminei: tóte acestea aşa de bine strînse şi ticluite, încât nimeni n'ar fi putut ghici că subt larga sa ţunică, afară

de prodigiósa'i burtă, mai există şi alte obiecte.

— Udreo, d'aşi împărăţi la Odriiŭ, tu ai domnì în ţérra Românéscă, strigŏ Radu plin de o bucurie copilăréscă. Nu sciu cum să te recompensez îndestul; favóre ai deprisos, avere mai multă de cât mine, prin urmare....

— Ai puterea şi mărirea, murmură convulsiv spatarul, dă'mi-le; acestea îmi lipsesc, acestea îmi trebuesc.

— Ajută-mĕ să mĕ îmbrac, şi apoi să apucăm acéstă potecuţă, să dăm un ocol frumóselor plaiuri de prin prejur şi să vedem ce vomu dobêndì din acéstă nouĕ strevestire.

— Ţeu Dómne nu te pot urmà, atât pentru că eu n'am cu ce mĕ deghisa, atâi că urăsc fórte mult preumblările prin munte, cât şi pentru că am necessitate a mĕ re'nturnà la Cosia, fiind asceptat de óre-cine.

— Berbant sur! strigă radios noul ţerran. La revedere, adăogă dupŏ ce prin ajutorul favoritului, se vĕdù învestit.

— Fiul copilei spumelor să te aibă subt înnalta sa protecţiune, îi ḑise Udrea dupŏ ce vărî hainele domnesci acole de unde scossese pe celle ţerrănesci.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Sburdalnicul Cupidon aibă-te subt diafanele salle aripe, îi respunse Radu surrîdênd, cu tóte ca timpul a venit ca să te părăsescă.

Se strênseră de mână ca duoi amici, pe care destinul nu'ia despărţit prin nici o trépă socială, ca duoi egali. Udrea apucă plaiul Cosii, care începea din o livede de pruni şi se sfârşia la portiţa din dosu a monastirei, iar Radu, cu iuţéla căprióre, se suì pe o potecéţă şi dispărù printre arbori şi stânci.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

III.

Radu allu III lé era fiul lui Dragul Vodă Bassarab. Ellu fù supranumit cellu Frumos, atât pentru frumusețea imaginei salle, cât și pentru pacefica lui guvernare, petrecută în linisce și plăceri, celle mai frumóse fructe pentru o țérră obosită de nenumăratele resbélle ce i precedasse domnia.

Învingênd pe Vladislavu al II-lea și omorându'l la Târșior, a luatu în stăpînire thronul părintesc. Erà un an de când domnea. În acest annu, după ce a potolit tóte furtunele din afară și tóte intrigele din întru,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

s'a arruncat în braţele corupţiunei societăţii care, ca odios resultat allu resbellelor civile molipsise mai tótă classa noblcţii. Junele domnitor din natură nu era stricat, copillăria 'şi o petrecussă în mijlocul armelor, educaţiune dată în general, în timpii trecuţi tutulor fiilor de domn sau de boer. Pentru acceea Radu, afară că avea o educaţiune militară, căpătassă şi o allésă superioritate în arme şi un curagiu necomparabil. Demoralisaţiunea societăţii în care intrasse de o parte, influenţa fatală a favoritului şi marelui seu spatar de alta, stricassă puţin caracterul nuoului principe. Societatea reuşisse a'lu face desfrênat şi a iubi femeile corupte, iar Urdrea a'l face molatic, a părăsi încetul cu încetul sallele de arme ca să'şi petréca în salónele de baluri, în petreceri de tóte felurile, în fine în o corrupţiune nedemnă de un capu încoronat, care ţine în mână sórta unui populu întregu. Nu trecù ânsĕ mult timpu şi naturalul seu cel bun şi educaţiunea sa cea dură îllu făcură să i se urască cu mollătatea şi desfrênarea. Femeile curţii şi alle marei societăţi contimporane au început să'i displacă, ba chiar să le urésca,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

și să le despreciese; balurile nu'l mai amusau, în fine după tóte celle ce audirăm din conversațiunea precedentă cunóscem îndestul situațiunea spiritului seu.

Într'o societate bună, virtuósă, cu calități nobile și entusiasmată de sacrul amor allu Patriei, Radu ar fi devenit un eroŭ mai mare de cât Mihaiu, și mai bun de cât Matheiu Bassarab. Cum era educatu militărescc adică cu onórca în punta sâbiei și cu seteă de sânge în piept, dacŏ natura nu 'lu ar fi dotatu cu un caracter blând și pacefic, cum erà încongiurat de o societate așa de stricată, ar fi devenit un tyran.

În adevĕr frumusețea lui erà curat românească; fruntea-i mare și latĕ de o albeță de crinu, erà senină ca și cerul fără nuori; nici o încrețitură nu eré stampată pe dĕnsa, vĕdêndu'o cine-va, ne greșitu ar fi dissu: iată un omu împăcat cu conscința sa. Façia sa de un alb purpuriu rivalisà cu cea mai suavă pelliță virginială; rumenele'i buḑe erau umbrite de nisce mustăți subțiri și bine proporționate, allu căror castaniu strĕlucitor se perdea cu acella allu rotundei salle bărbi ce'i orna extemitățile fi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

gurei. Ochii lui de un albastru ceresc, colóre cam rară pentru typul românŭ, strelucea printre nisce gene lungi şi sclipicióse. Nisce sprăncene lungi şi negre ca pana vulturului, se arcuiau d'asupra ochilor, addăogênd imaginei, prin proporţiunea lor cea regulată nuoi carmeni, nuoi frumuseţi. Capelura sa de aceeaşi cŭlóre cădea în plete undóse pe latul şi bărbătescului seu spate. Corpul seu unea delicateţa cu puterea, vigórea virile cu gingaşa flexibilitate a femeei. Mâinile lui mici ca de copilă înmănuă cu facilitate arma cea mai grea, degitele sale lungi şi subţirele se încleşta ca arcurile metalice alle unui resort, de objectul ce apucă, peptul seu de o gingăşie copillărescă înfruntă loviturele celle mai ţepene şi piciórele lui mici, ca alle unei fillie de 14 anni, fi ţinea în equilibru corpulu încărcat de celle mai grelle arme şi'lu înţepenea aşa de bine în loc, în cât ar fi trebuit o putere herculană ca să 'lu misce de acolo.

Dacŭ providenţa ru'lu ar fi făcut bărbat, ar fi fostu femeea cea mai frumósă. Dacŭ părinţii sei nu'lu ar fi educat milităresce, ar fi fost un neputincios.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Spatarul Udrea era un contrast radical allu stĕpânului seu. Afară că era urît, afară că era vicleán ca o vulpe şi laşŭ ca un cerb, era ânsĕ de o reutate diabolică şi de o desfrênare monstruósă.

Crescut într'o societate de çigani sclavi de care curtea tatălui seu Vornicul Danu erà plină, Udrea învăţasse tóte obiceiurile lor, luasse tóte apucăturile lor şi se familiarisase cu tóte vieiurile loru. Dotatu cu unu spiritu applecatu spre relle, de micu, era faimosu în cruḑimi şi astuităţi. Nepăssătoru la sufferinţele semeniloru sei, barbaru la extremitate, luà câte o dată, când găsea de cuviinţă, nisce figuri atât de contrarii caracterului seu, în cât n'ar fi ghicit nici cel mai dibaciu fisionomist ce ḑace în inima lui. Aci luà masca compătimirii, ce n'a simţit'o nici o dată, aci p'a virtuţii cu care din faşe n'a avut cunoscinţă, aci p'a cellei mai caste inocinţi, pe care o părăsisse chiar dela trecerea primului lustru; în fine hypocrisia lui erà fórte amăgitóre în cât nu se putea distinge de adevĕr. Sĕ'lu fi vĕḑut cine-va promulgând moralitatea, 'l-aru fi luat drept Ioannu Hrisostomu, să'lu fi auḑit ţinênd

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

discursuri patriotice 'lu-aru fi confundat cu Ciccrone, să'lu fi ascultat când vorbea cu dispreciu despre peritórele banalităţi alle acestei lumi, 'la fi creḍutu că este unu nuou Sânt Anthoniu; în fine ori-cum ar fi vrut să se deghisese, o făcea cu cea mai mare facilitate; ânsă masca nu prea ţinea multu, adesea îşi dà în petic, şi ca să'şi o păstreḍe, trebuea s'aibă mare atenţiune ca să nu caḍă chiar attunci când n'ar fi vrut.

Provedinţa de nu 'l-ar fi proveḍut cu acest desavantagiu, de sigur, multă lumeò ar-fi vĕḍut căḍută în cursa hypocrisiei salle. Cu tóte acestea, destule victime fură amăgite de prefăcăturile exteriorului seu. Vai de cei ce căḍéu în alle salle ghiare erà întreg Nero u. Plăngeri, lacrime de sânge, rugăciuni, implorări duióse, în fine tóte protestaţiunile de miscricordie erau înutile. Recéla şi nepăsarea sa cea extramă omora mai nainte de secretele salle assasinaturi, ce mai tot d'auna se commitea la meḍiul noptii, departe de capitală şi în întuncrecul profundelor temniţe.

Ca toţi cruḍii crescuţi, mai ales, în soçietatea sclavilor, crà prea mult desfrĕnatu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Nerespectând nimic, necreḑênd în nimic, netemĕnduse nici de Dumneḑeu nici de Satan, nu se sfia a pune în lucrare meḑiele celle mai monstruóse, numai să reuşască. Victimele impudicelor salle passiuni nu erau mai nici odată femei de rêndu, femei perdute; ţinta desfrênărilor salle era în totu d'auna familliele oneste, familliі ne attinse de veninata demoralisaţiune. Unde vedea virtutea, pacea şi fericirea triumfându, acolo arunca semânţa discordii, conrupţii şi a desolaţiunii. Tot d'auna erà sigur de reuşire, fiind-că unde nu încăpea voinţa; unde intriga, promisşiunile, jurăminte şi pe unele locuri chiar amenințările nu reuşea, siluirea le succedà. Jupanese faimóse prin renumele nobleţei şi onestii lor, părgărese remarcabile prin amórea loru de onóre şi linisce domesticâ, moşnene simple dar amatóre de virtute, fillie de boeri, orăşani, ţerrane frumóse ca crepuscula şi curate ca lumina, călughĕriţe chiar, a căror viaţă erà consacrată lui Dumneḑeu, şolitudinei, căḑeau cu sutele nefericite victime alle acestui nuou Sardanapalu carea de şi nu erà Domnitor, funcţia sa de spatar ii facilità infamiele. Castelul ce du-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

rase tatal seu într'una din înfundăturile Carpaţilor, erà locul cellu mai convenabil pentru realisarea crimelor lui. La câte infamii o fi stat faţiă negrii lui muri a căror pictură a f r e s c ò, le dà un aeru şi mai trist; câte ţipete o fi audit eşindu din gura victimeloru siluite? câte picături de lacrime o fi numĕrat, picături scurse din obosiţii ochi ai celloru ce se sbăteau în braţele lui, ca columbul în ghiarele eretelui? câte virgine perdêndu'şi preţiósa flóre a innocenţei şi fericirei lor, au fost date pe pórtă afară ca să adaoge numĕrul nefericitelor vêndĕtóre de sensualităţi, s'au aruncate în profundele cave în care sĕ ducă o viaţă de torture şi lacrime?

Negri bolovani de piatră ce compuneţi boltele acellui infern terrestru! de aţi fi avut voce, aţi fi putut spune câţi disgraciaţi ai acestui Belzebuth umanu, au părăsitu lumea scăldaţi în sângele lor eşit din vulnele produsse de torturele ce au sufferitu, câte cadavre au fost aruncate în puţul din mijlocul acestei V ă i a p l â n g e r i i; la câţi soçi lipsiţi de soçiele lor, ce sus îşi perdéu onórea, jos li s'au stinsu lampa vieţii după variate

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

turmente; la câți nefericiți boeri disgraciați ai lui Udrea, la câți complici repentiți ați sorbit ultimulu suspinu năbușitu de nepětrunsele vóstre bolte?!

Soțiul care dădusse de urma răpitorului soției salle, părintele care descoperisse pe seductorul filicei salle, calâul sătul de infernala'i missiune care voia repentirea, boiarul ce avusesse nenorocirea d'a'i face opposițiune în divan și se cercà a ridica vĕlul ca să descopere monstruositatea crimelor lui, populau cavele acestui locu disgracios.

Nenumĕrații sateliți carii îndeplineau aceste fapte crude, erau recrutați parte din soldații liberați din serviciu și attașați, prin assemĕnarea caracterelor, de șeful lor, parte din strĕinii veniți de peste frontiere, carii ne avênd altă occupațiune, se appucau, de niște fapte de assemenea natură. Toți îi erau devotați cu corpul și cu sufletulu, mai mult de frică de cât de applicare, pentru că erà vai! de acela ce luasse parte la realisarea crimelor salle, și aru fi vrutu să se retragă din serviții lui.

Vĕdĕndu-se domnu pe uă putere așa de mare, vĕdênd cu cătă facilitate și iuțeală, în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dată ce comm ndă, se execută celle mai cutesătóre fapte, în locurile celle mai depărtate, şi învĕluite cu misterulu cellu mai profundu, ca ori care semênu allu seu, începu a dorì puterea, domnia. Ţinta gândirilor salle erau basduganul şi thronulu, puterea supremă şi mărirea, pentru că posedandu-le ar fi putut commite ori cât de multe şi mari crime fără temere de pedépsă. Ca să realisese acestu doritu visu, deperte de a luà callea apucată, în general, mai de toţi usurpatorii adicŏ: intriga, conspiraţiunea, attentatu la viaţa domnitorului şi în fine lupta pe faciă luptă de partisani cu armele în mână, ellu apucă cea mai singulară potecă. Ca să sfărame pe Radu, s'a attaşat pe lîngă dînsul, s'a silit şi a reuşitu, a'i dobândì amiciţia şi confienţa prin menagearea capricieloru lui, prin măgulirea amorului seu propriu ş ambîţiósa vanitate, defectu de care puţini principi sunt scutiţi. Ca să'lu ruine, îi nutrì tóte defectele juneţei, îi însuflâ urîciune assupra tutulor boerilor, carii îi înconjurà thronulu, îl aruncâ în dedalul afemeiării, ca în curând timp să deviă renumit în conrupţiune şi demoralisaţie! Ar fi mers şi mai depar-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

te dacŏ bunulu naturalu allu lui Radu nu ar fi triumfatu.

Iată care era planulu lui Udrea: să arunce pe Domnitoru într'unu labirintu de corupţiune, sĕ'lu facă urîtu boeriloru prin dispreciulu ce le arrétă, poporului prin grellele contribuţiuni cu care îlu împilésă, şi soldaţiloru prin ne activitatea la care îi condémnă, adevĕrată ruină pentru ori-care soldatu. Atunci de siguru toţi ar fi voitu unu nuou principe, ar fi gonitu dupe thronul ne demnu de densulu şi Udrea, parte prin influenţa ce avea în armate, parte prin consimţirea boerilor pe care îi ar fi attras în partea sa prin calominii aruncate asupra lui Radu, pe care îlu va accusa ca autoru allu perderii mai multor boeri ce dispărusse, va dobândi majoritatea voturiloru şi se va sui pe thronulu lui Negru Basarabu.

Dacŏ planulu sĕu ar fi reuşitu. România ar fi avutu pe Thronulu sĕu tot de o dată şi unu Nerone şi unu Comodu. Dacŏ ânsĕ ar fi fost crescutu într'o societate mai alésă, România ar fi avutu Machiavelul seu.

Precumu îi era suffletulu, aşa îi era şi corpulu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Un pĕru rarŭ roşcatŭ orna ţuguiatulu şi latĕreţul seu craniu, sub o frunte mică şi gogonéţă lucea, ca duoi cărbuni, niste ochi mici şi roşii; sub dânşii unu nasu mare, roşu şi p'e ştit, apoi uă gură mare, mărginită cu niste buse gróse din care cea superióră se umbrea de uă clădărie de mustăţi lungi şi roşii ce cautau a vrajbă; niste dinţi şi măsele de vieru îi arma gura, uă bărbiĕ rasă şi întórsă spre plisculu nasului ca cea de vrăjitóre servea de extreimitate acestei figuri atâtu de spăimântătóre. Ne numĕrate încreţituri îi brăsdau veriticalu mijloculu frunţii şi se perdeau pe cocóşa nasului; pe lângă gură, iar, craŭ gravate niste gróse încreţituri, semne ce caracterisă uă figură infernală.

Corpulŭ seŭ mai mult micŭ de cât mijlociu crà de o grossime disgraciósă, semĕnà cà unu burduf, pentru că mâinile îi crau scurte şi gróse, piciórele scurte şi gróse, gâtulŭ scurt şi grosu, fiinţă tocmaĭ bună de gâdo.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

IV.

Radu îmbrăcat în costumul țărănesc suia și cobora grelele și difficultósele cărări alle munților, ca și ună căprióră care, după o prinsóre de mai multe luni închisă într'un locu îngust și întunecos, dobândindu-și dorita libertate, nu se póte sătura de spaciul nemărginit ce îl înconjóră, alérgă în sus și în jos preste întinsele câmpii și prin nemărginiții munți fără a cugeta la fóme, sete și repaos. Peste curînd, însă simți că gambele sale cele delicate, nu eraŭ făcute pentru cutrierarea pla urilor muntene; o greutate de feru se la-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să în picióre'i încât abia se putea mișcà. Fatigat de umbletul de trei ore neîntrerupte, simțind din ce în ce mai mult trebuința d'a 'și satisface neînduplecăciósa necessitate a stomacului, supĕrat și sătul chiar, de voiagiulu muntenesc, în cursul căruia nu ḑărisse nici măcar o creatură umană, se aruncă pe o lespede de piatră care, sub umbra unor deși arbori și lingă o limpede fontĕnă invità cu voiosie pe fatigatul călător la repaos. După ce bĕù din fontĕnă și se spălă cu limpedea sa apă ca să se răcorésca puțin, își aruncă privirea în jurul seu; peisagiul ce'lu încongiurà nu i se părea necunnoscut. După o inspecție de câte-va momente se assigură că erà chiar în locul de unde plecasse. Somnul însă nu'l lassă mult timp a se mai gôndi despre acéstă întîmplare.

Cugetări variate îl preocupâ cât-va timp, aceste cugetări succedându-se neîntrerupt, luară cu incetul o altă formă, pînă ce se transformă în melancolie, melancolia în aromire și aromirea într'un somn dulce și liniștit, într'un somn a cării incomparabilă dulcéță Radu o gusta acum pentru prima óră.

Dormind, i se părù că aude o voce ca-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

re cu un viersŭ îngeresc intonà o arie órecare, i se părù apoi că viersul se appropie din ce în ce mai mult. Somnul prin cunoscutul seu capriciu, transformà îndată astă părere într'un vis delicios: credea că vede coborându-se pe nisce nuori mai luminoşi de cât cellŭ mai curat argint, un coru de musicanţi ceresci care, atât din aripele lor formate din rasele sórelui cât şi din angelicele lor voce, scoteau un sunet plin de deliciu şi armonie, un cântec neauşit de locuitorii globului terrestru, un cântec ce numaĭ fii beatitudinei ceresci potŭ auşi. Nu se scie cât ţinu somnul seu: când se deşteptă însă, ultima vibrare a unei arii, ultimele sunete alle unui cântec păstoresc, ultimele vorbe alle unei doine stingându-se purtate de aripele nenumărate alle înterpidului echo în nemărginitul spaţiu resuna la urechia somnorósă a principelui. Radu fără a fi bine desmeticit, auşind aceste sonurĭ murinde, se redică în sus, se uità în juru'i,'şi ţintă căutătura spre îngusta cărăruc care, negreşit, conducea la satul ce se şărea pe munte. Ca o uşiure ciută, o jună ţerrăncuţă frumósă ca şioa fără nuori, cu ochiĭ ca întunerecul, cu buse ca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

corailul, cu obraji purpurii, cu o peliță ce rivalisa cu cea mai curată néuă, cu un pĕru negru și lucios, aruncat în doue códe împletite cu panglice pe ivorinul seu spate, ținînd două cofe în mână, se cobora spre fontê ă. Fantasticul costum allă fetelor muntelui, micinca picióreloi ei, âmbletul seu cellu săltător precum și melodiósa'i voce de care se umpluse munții și selbele, o transforma, în imaginea somnorosului, într'o ființă ideală, într'o nayadă d'afană și fantastica.

Când a vĕdut'o âutêiŭ, junele Domnitor a crezut că âncă viséză, și juna țĕrrăncuță nu crà de cât o ființă imaginară formată de capriciosul fiu allu nopții.

Cunoscù âns' că ceea ce vede era cu rat realitate, când juna munténcă se apropiă de fontêuă, lăssă cofele jos, le afundă în cristalina undă și scotîndu-le plne ochiu, le apropiă de junele strein, adressându'i cu o voce de cheruvim următórele cestiuni:

— Să'ți fie cu noroc somnu, bădică.

— Îți mulțumesc, mândră copiliță, respunse Radu.

— Ai dormit, trebue să'ți fie sete; bea din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cofa mea, m'așŭ mâhni prea mult daca nu ai priimi.

— Priimesc cu bucurie, respunse principele, luând din albele și fragedele mâini alle Mariei cofa ce'i o înfățișa; béu cu sete recele nectar ce coprindea, și i'-o înapoie adăogênd: Ah! ce apă bună, ce dulce, ce răcoritóre e! mi ales când sunt înbiatu de o mândruțe atât de drăgălașe!

— Bădică, replică juna fată roșind de modestie și silindu-se a schimba șirul conversațiunei, ești duprin locurile megiașe, sau esti străin?

— Tot ce este Român, dragă fetiță, nu se póte numi străin, fie din munte, fie din vale, fie ori de unde ar fi.

— Ai dreptate, eu ânsĕ nu voém să te întreb de ești Român sau ba; plete mândre ca Românul cine mai are pe lumea albă? Vream să ție: ești depe lângă munții nostri, sau de mai departe?

— Ba! blândă porumbiță; sunt născut pe lîngă verdele maluri ale Jiului; care scăpat de colțorósa cale muntenească, pe la noi curge cu linisce pe un stratŭ de humă și petricele. Viu de la Târgoviște unde amŭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

fost soldat *Vorisor* și mă ducu la *Intra pĕrinésca*, de unde cată să mĕ întorc, când vocea patrii mĕ va rechemà.

— Și unde ai conăcit?

— Ai vĕdut unde.

— P'acea piatră îngustă și rece?

— Așa.

— Dar pentru ce așa, Dómne lartă-mă! dór nu suntem într'o țérră păgînă, unde să nu se găsească un colț de acoperemînt sub care să se adăpostéscă ostenitul călĕtor, un țolŭ pe care să se odĭhnească, și un codru de pâine prin care să'și astâmpere fómea.

— Nu cunosc pe nimeni, pe nimeni n'am rudă p'aici.

— D'apoi daca ești Român! Nu sunt toți Românii frați? ce'ți mai trebue altă rumedenie?

— Ai dreptate, mândra mea, respunse Radu entusiasmat, vorbesci ca o adevărată fiică de Român; în adevăr Românii sunt frați

— Priimesci să conăcesc la căsuța nóstră?

— La a vóstră?

— Așa, frate-meŭ a fost ca și D-ta militar....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Fratele D-tale?

— Da. Te va priimi ca pe un adevĕratu frate şi tatăl meŭ te va crede un trimis al lui Dumneḑeu şi te va priimi ca pe un fiŭ urméḑă-mĕ, vei vedea.

— Îţi mulţumesc, respunse Radu luându'i cu transport mâna, şi sărutându'i-o cu passiune, eşti un angel coborît din cerŭ.

Maria aruncându-şi cu speriiciune ochii spre cellu ce se purta cu dênsa atât de neobicinuit, îşi smăci cu rapiditate mâna, şi roşind pînŏ în albul ochilor ii ḑisse înnecându-se în suspine:

— Te credeam din ai noştri, ai fost ânsĕ orăşanu. Flăcăii la noi respectă fetele, le iubesc dar nu le necinstesc; daca n'ai fi aşa mândru, aşŭ crede că nu eşti Român.

Ḑicĕnd aceste vorbe luă cofele şi apucă poteca ce desc insese. Peptu'i palpita cu putere, obrajii îi scinteiau de ruşine şi necasŭ, în fine era prea desconcertată.

Radu vĕḑênd ce grave resultate au produs a lui imprudenţă, a remas ca un trăsnit în locul unde sta neputênd face un singur pasu, neputênd articula o singură vorbă.

— A avut dreptate, resonă ellu după ce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

se mai desmetici, am insultat'o prea crud. Eu un străin să sărut o fată, o fecióră fără de maculă, să pătes cu al meu sărutat nisce mâni care nu cunoscu ce este pata!... în adevĕr am commis o erróre necertată. O voi locuitóre alle capttalelor, voi care faceți atâta parada din onórea vóstră, pe care o speculați la ori-care occasiune găsiți, cât sunteți inferióre inocentelor locu tóre alle munț lorŭ! Elle se cred insultate, când ardintele buse a-le unui june le attinge mâinile, pe când voi nu vĕ sfiiți de multe ori, a accordà cutedătorilor curtesani, concessiuni mult mai remarcabile! Nascerea vițiului provine din puținul prețŭ ce femeea pune pe ființa și onórea ei; d'aci derivă conrupțiunea, desfrânul lașitatea, stingerea preciosului amor de onóre și patrie, în fine tot ce póte conduce o națiune la sclavie și peire. Cu cât mă gândesc mal mult, cu atâta cunosc mărimea rĕului ce am commisu. Cât sunt de conrupt nu'mi pot conține nici celle mai mici imprudente impulsiuni! ce resultate triste produc relele exemple

În adevĕru Radu crà fórte inconsolatu pentru imprudența ce făcuse. Pentru ce? pen-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tru că omul începe a iubi, atunci când începe a respecta şi a venera genul feminin. În adevĕr, juna fiiă a munţilor începuse a aprinde chiar din primul moment al întrevederii, în inima principelui, o flamă care nu semĕnă de loc cu aceia a viciósei passiuni, a corruptei voluptâţi, o flamă sântă, o flamă curată, care transformă pe om, din simplu muritor în o fiinţă sublimă, ceréscă cu cuget curat, cu consciinţa nepătată, în fine perfecta assemănare cu Dumneḑeŭ, creatorulŭ seu. Era lucru nou pentru Radu, care obicinuit cu femeile corrupte alle societăţii în care vegetassă până acum, perduse ori care respect şi consideraţiune pentru genul femeescŭ, era lucru nou, a respecta o femee. Din minutul când a început a le respecta, a început a iubi.

Era un miracolu mare ca să iubéscă Radu, ellu discipulul lui Udrea, ellu care purtà cognumele de afemeiat! să iubéscă pe cine? pe o ţĕrĕncă, pe o simplă copilă, care nu possedă alte gracii de cât acellea cu care natura o dotasse, care nu scia nici numele cochetării!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

V.

Precum scim, Udrea, părăsind pe Domnitorul seu după ce'l strevestisse, plecâ spre Monastirea Cozia. Era pe la callea jumătate, și negrile-i cugetări nu 'lŭ mai părăsisc, enigma tediului Principelui era pentru dênsul nedescifrabile, pentru ellu care nu mai auḑisse pe Radu că i s'a urît, mai alles cu vânĉtórea, de care se înnebunea de plăcere.

— Trebue să fie un drac la mijloc, murmură ellu urmându'și callea, trebue să fi intrat cineva fără scirea mea pe sub pellea lui

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ca să'mi restórne proiectele Trebue să fiu cu attenție, trebue să nu'lu perdŭ din vedere. Ce nerodu fusciŭ de 'lŭ părăsiiu! trebue să mĕ reîntornŭ, să alerg ca să'l găsesc, să las cât-va timp repaosul; când voiu posseda tronul, destul mĕ voiu recrea. Daca însă va fi descoperit ceva! daca vre un misserabil curtean, ca să'mi ruine planurile, va fi începeput a rădica vĕlul dupe ochii lui! atunci trebue să alerg la alte mĕdii.

Terminând astă furtunósă agitare, luă îndărăt calléa spre locul unde lăsase pe Vodă, și cu tótă grosimea și greutatea corpului, o rupse d'a fuga. O nouă cugetare îllu turmenta, daca îl va găsi sau nu: sórta însă îi fu favorabilă, Radu nu plecasse de acolo, era tot lîngă fontênă, tot lîngă piatra pe care dormise, gôndul nu i se lua de la Maria. cugetul seu era țintit numai la Maria și la maltratarea ce'i făcusse. Îndată ce văĕu pe Udrea viind gĕfăind și sfărîmat de fatigă se aruncă cu transport în bracele lui.

— Estĭ geniul fericirii melle Udreo! strígă entusiat, fericirea ce 'mi ai procurat este nedescrisă. În adevĕr, bine ai ĕis: tediul părăsesce chiar pe o inimă de ghiață sub a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cest costum. De trei ore îlu port, de trei ore trăesc singur prin aşti falnici munţi, şi în aceste ore... am gustat fericirea ce nu am gustat'o în tótă viaţa mea de lucsurie şi affemeiare. Iubesc Udreo, iubesc cu nebunie; şi fericita creatură care 'mi a putut inspirà passiune, de şi este din cea mai de jos clasă a societăţii, va fi Dómna mea.

— Cum? Doamna Măriei talle?

— Negreşit Udreo, îngerésca creatura, belă ca o divinitate şi modestă ca însaşi virtutea, de şi este ţĕrrană, va fi Dómna mea. Dară simplicitatea ei, naturala sa frumuseţe, neprefăcuta sa naivitate, a făcut să palpite ast peptŭ ce'lu credeam de metal, pentru ce să mai stau la îndoială?

— Dómne! óre viseţ?

— Ba de loc, amicul meu.

— Maria ta soţiul unei ţerrance, unei mojice?

— Pentru ce nu?

— Să înjosésca Măria Vóstră îllustra familliе a Basarabilór, pînă la o allianţă atât de degradatóre!

— Ce face cu asta? dacă o iubesc!

— Daca o iubiţi, faceţi ce face tótă lumea de rangul Măriі vóstre, când se cobóră a'şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

arunca cu interesu bine-voitórea lor căutătură asupra mojicilor. Câte-va dille de voluptate şi după aceia urmaţi junelui fluturaş, ca nu degradata miasmă ce esala uă mojică să se lipséscă de M V. Munţii. câmpiele, ba chiar şi oraşele Românici sunt pline de assemenea nimphe, capabile a fermeca ochii unui principe, nu veţi fi, prin urmare, nici o dată lipsit de assemenea distracţiuni, şi tot de o dată nu veţi commite crima de a întina frumosul şi nobilul sânge allu Bassaralilor, prin înrudirea unui m o că r ţ a n u.

— Taci Udreo; cellu ce'ţi şioptesce nisce consilii atât de monstruóse trebue să fie cellu mai orbilu din demoni. Ce mĕ înveţi bătrâne fiu allu tartarului sá facu? mĕ creḑi capabilu să commitu o assemenea miselie, să lipsescu inocenţa de cellu mai frumos din carmenii ei, de onóre? s'o lasu pentru etternitate căḑută în hidosulu nămolu allu depravării.

Iubescu astă copilă, m'ai înţelles tu? o jubesc nu ca unu capriciu trecător. Capriciulu se nasce din inspectarea imaginei, amorul ânsĕ vine de la ânimă. Nobleţa cautăturei şi a menţinerii salle, dulcéţa limba-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ginului seu focului ochilor ei, încântămêntul pudórei salle virginale mi a fermecat inima, inima iar nu imaginaţia. Veḑi tu bine că ast amor, este adevărat.

— Cu cât îmi vorbesci mai multu, cu atât înţelegu mai pucinu; frumos este a promulga virtutea şi morală, dar nu este tot d'auna bine a le pune în lucrare, pentru că; sunt multe circunstanţe în care desastrele virtutii şi alle moralei sunt mai orribile de cât alle viciului.

— Care, anume, circunstanţă?

— De exemplu a Mărici Vóstre, vreţi să vă cununaţi cu o mojică? Virtutea şi morala la care, cum înţelleg, de acum te ai decis să ţii, commandă ast-felu; ţérra ânsĕ vrea să aibă pe allu ei thron o dómnă demnă de înnalta sa posiţiune. Iubesci o femec de rând? Virtutea şi morala commandă a o lua de soţie; boerii, întréga noblețe ânsĕ cere să aibă o princessă de sângele şi posiţiunea lor, care fiind atât prin nobleţă cât şi prin callităţi şi manieri elegante, superiórâ femeilor şi fetelor lor, să le serve ca model de grandóre şi elleganţă. Vrei să devii sociul acellei ce iubesci? Virtutea şi morala impune; illustră

familie a Bassarabilor va reclama de la Măria Vóstră o alliantă demnă de dênsa. Judecați singuru ce va resulta din imprudența ce veți face; toți se vor indignà, toți vor protesta, toți se vor crede insultați, vĕdĕnd că puneți coróna lui Negru Vodă, pe fruntea unei femei de care țĕrra să se rușinedze, că arunci în midlocul, ba chiar în fruntea orgoliósei nobleți, spre derîdere, o călcâe crăpate și allieți pe urmașii marelui Mircea cu nisce ómeni de rând.

— Nu'mi va păsà de nimeni, pe toți îi voiu înfruntà și virtutea va învinge. M'am săturat cu un renume atât de mișelos, renumele de *cmrăptu* și *afemeiatu*, cognume ce, mulțumită ție am meritat! Voiu să fiu onest, virtuos, principe demn de suprema missiune ce 'mi este confiată.

— Ce audu? dîsse în sine gruetând acest nuou Mefistofeles, audînd ce decisiune luasse Vodă, spre ruina tuturor speranțelor lui; să fie cu putință? Înțelepciunea lui este peirea meal Iată ce nebunie făcuiu! singuru mĕ aruncaiu în prăpastie, singuru săpaiu sub picióre-mi abisulu; credeamu că affurisita de gangrenă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

a onórei se vindecasse; a fost numai cicatrisată! Iat'o acum redeschisa cu mai multă furie! iată-mi într'un minut proiecte pusse în lucrare de anni întregi, spulberate ca şi piramidele de praf, la sufflarea vêntului. Acum să te vĕd Udreo! vei fi cellu mai abilu ingenios dacă vei triumpha.

— Destul am fost căḑut sub impressiunea conruptelor télle consilii, addăogă Vodă, ca cum ar fi ghicit cugetul lui Udrea, voiu să mă desfac de tine, vederea acesteï copile'mi a smuls vêlul.

— Sub care impresiune aţi fost căḑut Dómne? la care nelegiuiri v'am îndemnat? ce aţi făcut sub conducerea mea, nedemn de un capu încoronat?

— Taci să nu te mai auḑu şérpe veninos, voiu lua de socie pe acéstă copilă ca să scap de tine şi de ai tĕi.

— Vei lua astă mojiecă în căsătorie? te vei coborî pînă la dênsa; nici o dată ânsă nu o nu veţi rădica pinā la Măria Vóstră, fiind-că: în momentul ce ea vĕ va purta numele, Radu cellu Frumos va înceta de a guverna, de a avea un thronu. Ţérra întrégă indignată îlu va smulge din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

possessiunea acellui ce o insultă în astu modu.

— Ce cutesi să pronunci?...

— Din nefericire, adeverul, Măria Ta:

— Taci, fugi, lassă-me, întórcete la Tĕrgovişţea cu tótă suita, nu mai am necesitate de inutila vóstră pompă; transmite Mitropolitului şi Divanului din partea mea multă sănĕtate, peste uă septemănă voiu veni şi eu.

— Să vedeţi Dómne...

— Înţellege, voiu să fiu singur, daca nu vrei să me părăsesci tu, te voiu abandona eu.

Pronunţănd aste cuvinte sui cu rapiditate potecuţa pe care ţărisse pe Maria pentru prima óră, coborăndu-se. Furiile infernului apucă pe Udrea, îndată ce Radu dispăru începu a urla spumăndu şi a striga în spasmuri.

— Pre Dumneţeu sau mai bine pe córnele lui Satan, cu tot vêrtejulu ce mĕ amenință, triumful nu-mi va întărţdia, prin ori-ce meţdiu Radu trebue resturnatu, de şi nu va putea dura multu timp pe tronul ce doresc cu atăta ardóre.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ellu ar fi vorbit mai mult, ar fi descoperitu granitului şi arborilor ce stau de faciă, multe mystere, multe planuri care de care mai satanice, dacă gingaşa voce a Fiicei Munţilor, nu i ar fi isbitu urechea de vulpe cu fermecătórele vibrări a le unei doine duióse, care repetată de interpidul Echo, umplusse aerulu de sunetele celle mai delicióse. Desfrênatulu Spătar, care prin experienţă ghicea dupe sunetulu vocei calităţile persónei ce o producea, cunoscu îndată că va face cunoscinţă minunată, care se-lu compesese puţin de pagubele ce sufferea în affacerile politice.

Cu uşiurinţa gaselei, Maria coborî potecuţa şi curmându-şi cântecul, allergă spre partea aceiei unde lässase pe Radu; vădênd ânsă pe Udrea, isbindu-şi privirea de stĕlucirea şi bogăţia vesmênteloru salle mueate de sus pînă jos în auru, se rettrasse cu spaimă tremurând de fricĕ, şi ar fi voitu să fugă, dacă braţulu de feru allu lui Udrea nu s'ar fi încleştat de fragiduln seu umĕru. Unu fioru ca cellu produs de muşcătura şérpelui, trecu prin vinele junei copile, cănd mâna necunoscutului boiăru o

*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

attinsse; se vede că și pe attunci boerii erau spaima țerranilor și a poporului de josu. Ne greșitu, Maria vru să fugă de densul ca din facia unui persecutoru, unui strigoiu unui jefuitoru de inocentă și geniu reu allu virtuții.

— Pentru ce fugi căpriță selbatică? observă Udrea cu o voce lingușitóre.

— Eu jupane! murmură Maria, voind să se desfacă de brațulu ce o reținea.

— Nu fugi că dóră nu sunt draculu, respunde mai bine la întrebarea: unde mi te duci?

— Me duc... îngână fiica bătrânului Drăgan tremurând, mĕ duc...apa...mĕ grăbesc, lasă-me.

— Să te las? ai crede?

— Tata me aștéptă.

— Vinde la alții unele ca acestea, la mine nu prea trec. Din fire suntprea necredincios; prin urmare te reținu să vorbim câte ce-va, aci în singurătate, în facia astor munți și a amorului.

— Jupane...în numele cerului lassă-mĕ, tata mă aștéptă, și.....

— Lasă, lasă că ghicesc eu unde mi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

te căllătoresci cu atâta grabă; vre o chică ţĕrrĕnéscă te aştéptă în vre-o întunecósă poeniţă. Spune ḑeu, nu e aşa? nu sunt curatu necuratulu, care ghicesce cugetele? eu ĕnsă'lu voiu face să rănde: nu e de nasnl n ocărţanului o frumuseţe atăt de încăntătŏre. Îţi spuiu pe cinste că întreci în mândreţe pe cea mai frumósă din jupănesc; ia întórse-te aşea;—şi o mănă profană apucă bărbia Mariei pe care însăşi graciele o rotunjisse. Maria roşind pînă în albul ochilor, înfiorându-se ca cum ar fi attins focul, făcu un pas îndĕrĕt.

— De, de, addăogă rănjind Spătarul, numi, fii atăt de selbatică, ve cunnosc îndestul cine sunteţi; cu mine ve arrătaţi sănte şi neviuovate ca şi Muceniţa Varvara, dar flecăilor din sat...crăngurile pot spune ce le hărăḑiţi.

— Jupane, addăogă Maria plăngănd.

— Aşa! aşa! din ce în ce mai frumósă; plăngănd someni cu Maria Magdalena. Scii ce una, în tótă puterea cuvĕntului, nu esci de nasul moţpanilor de opincari; aide să ne îndrăgostimu amĕnduoi, să te facu o jupăniţă mare şi mândră ca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

luna, să te îmbrac cu auru şi mătăsuri, să strălucesci ca sórele precum era Jana Cosinzéna din poveste

Nu putem descri în destul ce mai făcea biată copilă, vederea morţii nu ar fi făcut'o să tremure şi să suspine mai multu.

Ei bine, ne amu învoit? vrei să fii stăpâna acestei ânime înfocate, ce ţi se închină? vrei să fii jupânésă? ḑi numai o vorbă, uă vorbă de consciimţire şi vei fi; vrei să fii supurióra semeniloru talle? urmésĕ-mĕ şi peste trei ḑille le va siropi cu noroiu, auritul rădvanu ce te va purta. Nu te vei căi dacă mĕ vei asculta, lasă mojicimea, în brăţişasă sórta ce'ţi oferu, în curînd îmi vei mulţumi. Închipuesce-ţi ce bine 'ţi va şedea, când mătăsurele celle mai alese vor supplini grósele-ţi strae, când aurulu şi diamantele, voru strĕluci prin acest pĕru fermecătoru! suposă'ţi ce delicii vei gusta, când vei vedea pre aceia din care ai eşitu, scoţêdu-şi căciulele şi închinându-ţi-se cu respect, când trăsura ta cu perne de catifea de Ve-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

neţia, trasă de optu telegari, măncători de focu, va trece pe lêngă denşii.

— Lasse-mĕ şi încetésă de a'mi spune assemenea mişelii, dutte alérgă aiurea şi póte, vei găsi consimţitóre. Eu dispreciu o viaţă atăt de luxósă pe dinafară, dar plină de miserie în fond; fugi; departe de mine nisce plăceri atăt de înjosite; de o mie de ori preferu sărăcia nascerii melle, ornată cu inocenţa copilării, de căt a fi avută, vêndătóre a celui mai precios daru de care mĕ bucuru; onórea. Iţi refusu palatulu şi rădvanulu teu, preferu coliba tatălui meu.

— Bre.... bre... ce măndreţe de vorbe! Din nefericire pentru D-ta copila drăgălaşe, vêdu că nu ai aflat că unde nu încape voia..... încape nevoia. Vrei sau nu să mĕ iubesci şi să primesci darul ce'ţi facu, nu'mi pasă, eu te iubescu, eu te amu în stăpânire; prin ori-ce mijlocu vei fi a mea.

Pronunciănd aceste vorbe, fără a ascepta respunsu, apucă cu vênósele brace svelta talie a Marii, o rădică în sus şi pe căud neferici'a scotea ţipete

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sfăşietóre, începu a fugi prin întunecósa selbă.

Din a ei fericire Ión fratele ei, unu june bravu şi frumosu, era aprópe; ellu venisse în întêmpinarea pretinsului seu frate de arme, ne fericitulu.... astă calle era să-i fie fatale. Auḑind ţipetulu, se repeḑi spre partea de unde eşisse, şi după puţină allergare, ajunse pe sceleratulu seductoru şi cu o lovitură de pumnu, îlu făcu să-şi lepede josu victima leşinată.

Intorcêndu-se se véḑă de unde venea acea incomodă tratare, Udrea remase încremenit vḑêndu-se faciă înfaciă cu junele ţĕrran.

Ión, cum spussesse lui Radu sora lui, serbisse în miliţie mai mulţi anni sub stégulu regimentului de Verḑişori, cari pe atunci era comandat de Udrea. După ce acesta ajunse mare spătaru, Ión eşind din miliţie se attaşe pe lêngă fostul lui căpitanu, şi fu possessorulu multoru secrete, care descoperite, ar fi perdut de ḑece ori pe falniculu spătar. De şi Udrea se arrĕta că'lu iubesce,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

totuşi, parte din causa urei ce'i inspira infamele lui crime, parte de temere ca să nu paţă aceia ce alţii păţisse, într'o ḑi, părăssi Târgovistea şi cassa stăpînului seu şi se îndreptâ spre munţii în care se născusse, unde după ce ajunsse, se dette din tótă inima rusticei activităţi. Udrea vḑḑndu se cu un favoritu mai puţinu şi unu depositaru allu secretelor lui mai multu, cercasse în vanu ca să'lu găséscă şi să'lu pérḑă. Când îllu vḑḑu înaintea lui într'unu momentu ca acesta înmărmuri.

— Mişelule! şarpe veninatu, strigă cu o voce tunătóre Ión, şi pe aci ai începutu să'ţi arunci veninatele darde? Fă-ţi rugăciunea din urmă, fiu allu ghenei; nu voiu să te dau pe mâna lui Vodă ca să mori în spânḑurătóre, ci mâna unui frate insultatu îţi va răpi viaţa. Rógă-te dar, rógăte cellu puţin o dată în viaţă, ai multe crime de expiat....; în genuche, în genuche îţi ḑicu că amu să te omoru.

— Nu vei avea timpu să faci nimicu, Satan te va răpi mai nainte, strigă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Udrea, înplântându-i în peptu pănê la mâneru ascuțitulu junghiu. Așa! adăoga cu unu rêsu satanicu vĕdêndu-și victima lungită la pământu, așa nimeni nu'mi mai cunósce secretele; nimeni nu va mai putea spune lui Vodă că'lu conrupu ca sĕ'lu perdu, că'lu demoralises ca să 'lu târêscu spre abisulu din care, dupĕ ce va cădea nu va mai putea eși prin nici un modu, că prin afemeiare, lui îi preparu peirea, iar mie callea spre tronu. Ce fericire! nimeni, nu mĕ va opri pănă la dânsul.

— Te înșeli Udreo, te amăgesci scelerate, resună între întunecosulu tufișu, timbrul unei voci cunoscute, care înghĕță sângele în vinele trădătorului. Așa miserabile, adăogă Vodă sărind din crâng în facia încremenitului Spătaru, affirmi singuru prepusurile ce avém, chiar tu le transformi în realitate? Ai făcutu prea bine, ca să te cunoscu mai de timpuriu și să mĕ ferescu de satanicele'ți machinații.

Pe când Radu pronunța cu o voce tunătóre aceste cuvinte, Udrea făcên-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

du-se când roşu când galbenu, cand vĕnĕtu, tremura cu convulsie ca şi ramurele plopului bătute de vêntu.

— Nu tremura nemernicule, nu ai témă, pământulu nu se va scăpa de tine prin mine. Mullămesce santului Dumneḑeu că nu voiu a'mi murdări măinele cu sângele tĕu, mulţumeşte-te ca iţi cruţu viaţa fiindu-că m'aş degrada, de'ţi-a'ş rădica-o. Aide, lipsesce din faciă-'mi, dutte unde vei vedea cu ochi; cu timpulu póte, 'ţi vei expia negrele-ţi pĕcate, plécă, dar să nu care cumva sá calci pe astu sânt pământu allu ţerrei ce se lépădă cu totulu de a'ţi mai fi patrie; pământulu Romăniei să nu mai fie călcatu nici o dată de piciorul tĕu că apoi gădea va avea parte de tine.

— Să plecu!.... să plecu!.... răgi disgraciatulu rănjindu ca însuşi satan. Radule! Radule! ai călcatu marginea mormântului, din minutulu ce ai călcat códa şarpelui, Vai de tine! de mult 'ţi o cocém, de mult dorému să mĕ affiu, cellu puţin unu momentu, faciă în facia cu tine, numai cu tine, fără de mar-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tori; de mult dorém să'ţi sorbu viaţa.... Acum ea este a mea; voiu face cu dênsa ce voiu vrea, mori ca unu ticălosu.

Pronunciănd aste vorbe, 'şi îndréptă iute mâna spre mânerulu junghiului, caută în vanu plăselele, dă numai de técă; junghiulu mai tot era înfipt în peptulu infortuuatului Ión, care lipsitu de viaţă, sta lungitu-lêngă sora sa asficsiată

Observănd mişcarea lui Udrea, Radu, ca fulgerulu se trage cu unu pasu îndărôtu; iar jiunghiulu, smulsu din plaga cadavrului fu la minut cu punta pe inima trădătorului, care trântitu la pământ, sta ţintitu acolo de genunchiulu de feru alu lui Radu ce'i era pus pe peptu.

— Gracie strigă laşulu, temurându cu spasmu, vĕdênd ferulu mortalu lucind d'asupra sênului seu.

— Ce ai ḑisu spurcatule? ceri gracie? avut'ai tu milă de aşti nc fericiţi ce stau lungiţi înnainte'ţi lipsiţi de simţire!

— Gracie repetă disgraciatulu găfiind.

— Aide, fie, îţi dăruescu viaţa, dar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cu condiţia ca: să nu care cum-va să attingi cu piciorulu pămêntulu acestei ţerri, între ai caria fii nu meriţi a te mai numĕra.

— Priimescu, strigă Udrea rădicăndu-se; pănĕ tu eşti cellu mai putinte adăoga în sine, trebue sĕ priimescu totul; bunu e D-ḑeu, va veni ora căndu îţi voi da legi.

— Jură addăogă Vodă.

— Juru.

— Pe cenuşa maicii talle.

— Pe cenuşa maicii melle.

— Mai nainte de a fi liberu; îţi voiu stampa pe frunte semnulu infamiei, ca toţi să te cunóscă, toţi să te disprecie şi toţi să fugă de tine, ca de unu ucigaşu.

După ce ḑisse acestea, cu vêrfulu pumnalului, trasse pe săngerênda frunte a lui Udrea, conturulu unui semnu ne înţellesu.

— Aide pleacă, addăoga Vodă înbrăncindu-lu.

— 'Mi ai făcut unu rĕu mai mare de căt dacă m'ai fi omorîtu, urlă cri-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

minalulu tremând de turie şi mănie. Ne vom revedea în curênd, fii siguru.

Indată ce Udrea fugi de acolo cu ura şi dorinţa de resbunare în ânimă, Radu, fără a perde unu minutu, se grăbi a da ajutórele necessarie Marii.

Peste uă oră, Ión, în braţele bătrênului seu tată, a le simulatului seu frate de arme şi a le surorei salle, îşi dette ultima remăşiţă de respirare ce se mai conservasse în ânimă şi se dusse înnainten cellui mai indulgente şi a celui mai dreptu dintre judecători.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

VI.

Trei sĕptĕmêni trecusse de la mórtea lui Ión. Din ḑiua acestei catrastofe, sănĕtatea bătrĕnului Drăgănu se ruinasse cu totulu; mórtea deja pusesse ne stersulu ei sigiliu, pe fruntea lui senină şi majestósă, mormêntul începusse a'şi deschide gura, şi callea către ultimulu refugiu a se scurta din ce în ce. Intr'o diminéţă, Drăgan se simţi prea debilu, cunoscu că ultima sa oră va suna chiar în acea ḑi, decisse a o astepta preparatu. Chiamă dar, pe toţi megiaşii din prejur, pe toţi cunoscuţii şi amicii lui ca să se erte şi să-şi ia ultimul adio;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Rudu era de faciă. Désa presență a necunoscutului țĕrranu, în casa tatălui Marii începusse a insuffla felurite prepusuri. Ne putemu convinge din următóarea convorbire întreținută de duoi juni munteni, cari stau pe prispa casei murindului.

— Măi Négule.

— Ce e Vladule vere?

— N'ai băgat sémă ce-va prin acésță casă?

— Ca ce a-nume?

— Cum am ḑice ne mărginitulu prieteșugu allu veneticului ălla de Radu cu moș Drăgan, și mai alles cu fie-sa?

— Măre! bac'ai ḑice, o fi avênd vr'o noimă. S'oru fi îndragostit?

— Mai scii minune? Cu tóte astea, 'ți adduci aminte ce posacă și sfiicióșă se arrêtă către noi tinerii din satu, la hore și la petreceri?

— Nevoe mare bădiță! hăină D-ne feresce! să te încerci și tu.... de.... ca flăcăulu... a o lua de bărbie, a o ciupi... că lipia 'ți plesnea fălcile.

— Așea, D-ne și muchiță!... se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

făcea părjolu și pară; zeŭ par-că nu-'mi vine sĕ credu că ne căpătuitul ăsta să'i fi căḑut tronc la ânimă!..

— Nu te mira vericule, dracu nu face biserici.

— Unu preotu, strigà unu moşnég eşind din căsuța murindului, allergați ca vĕntul dupĕ unu preotu, că móre creştinulu ne spoveditu.

Dar de unde păcatu să'lu scótemu repplică unul din junii munteni, pânĕ viu de la Cozia, moru, D-ḑeu să mê erte, şépte moşi Drăgani.

— Taci din flencănit mucosule, şi retéz'o de fugă, că apoi îi vei retrage pĕcatul.

— Aoleo! bine ḑici, greu pĕcatu scrie la carte... mĕ repeḑu ca vêntulu.

— Staţi, strigà cellu altu munténu nu vĕ mai oşteniţi; am găsit leacu. In casa stegarului Pălciu a conăcit un popă din Tărgovişte; acu îllu adducu

— Dă fuga moşicule, respunse moşnégu, vei face mare pomană. Făr'a perde vreme, juenle ţerran dispăru în fuga mare printre braḑi şi stănci.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Bietul omu! ḑisse moş Muşat puindu-se pe o lespede de piatră găfăind ce foc căḑu pe capul lui aḑi trei săptĕmăni să'i móră unu flăcăiaşu ca un bradul şi acu să'lu urmeḑe şi ellu în mormânt, lăsând pustie cucu, pe biată fiesa; zeu mare focu!

— Pate şi omul dupe cum face.

— Negreşit eşa e; dar ellu bietu, ce relle a făcut?

— Cine scie? ochiulu lui D-ḑeu, nu este adormit; dar să intrămu în casă să vedem de unde vine atâtea bogete.

Când erau să intre în căsuţă, un preotu cu barba lungă, cam căruntă, şi cu o înfăţişare imposantă, apăru pe potecuţă urmat de Vlad.

— D-ḑeu fie cu voi fiiloru, ḑisse cu un tonu blând şi impuitor celloru duoi ţĕrrani.

— Amin, respunseră cucernicii munteni sărutêndu-i mâna.

— Unde e murindulu?

— In casă, prea sănte.

— Pàcea D-lui reside aci şi pretutindeni, addăogă preotulu intrând în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

casă, pacea D-lui îngrădéscă-te addăogă ministulu misterelor cercsci, adresăndu-se către suferindu.

Unu *amin* ce semëna mai multu cu un ţipetu de durere de cât cu uă afirmare, abia se audi vibrănd în obositul seu peptu.

— Părinte, addăogă murindul cu uă voce mormăntală, vêdu bine că trebue sĕ trecu din acésta viaţă, acolo unde judecata este ne mituită, fericirea ne peritóre şi minciuna exillată. Voiu şi trebue să plecu în acea lume preparatu din tóte, cu sufletulu curatu cu conscinţa ne pătată: sănţia ta eşti ministrul păcii, insuffli-mi-o sănte părinte amu trebuinţa de ea... dispui de ea, dămi-o.

— Care înfuriată tepestă a trecut peste plăpănda barcă a vieţii talle? care ne fericire te-a isbit, de ceri cu atăta sete astu bine-făcătoru balsamu-allu sufferinţiloru?

— Acésta am se'ţi descoperu, părintele meu, pentru acésta am allergat la intervenirea sănţiei talle, unu verme crudu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mĕ róde; varsă pe vulna-mi ce săngera, o picătură din cerescul teu balsamu.

— Eşiţi puţinu fiiloru.

— Nu, să mai stea, dîsse Drăgan, mai am ceva lumescu de vorbitu; nu voiu să mai pronunţu vorbe pămîntesci; după ce mĕ voiu communice cu cerulu. Fiilor, şi fraţiloru, addăogă bătrănulu adresăndu-se către cei de faciă, vĕ lasu cu bine şi cu sănĕtate, ertaţi-mĕ de v'am greşitu ce-va şi D-ţeu să vĕ erte dacă 'mi aţi greşitu. Dé-vĕ cerulu totu binele ce doriţi, uă térră liberă şi inimi vitese ca a le străbunilor voştri ca să nu mai aveţi témă de păgînii ce vĕ împresóră.

Unu eco de plănsuri şi urări de remasuri bune, resună din pepturile acelloru ce erau de faciă.

— Fiica mea, addăogă moşnégu cu o voce mai putinte, eu moru şi pe nimeni nu'ţi lasu să'ţi fie protectoru şi apărătoru, avere n'am ca să nu ai lipsă de nimicu, te lasu cum este mai rĕu. Nu despera însă, providenţa are grijă de fii sei. Dacă vei aseulta cuvintele melle, fericirea nu-ţi va fi streină; nici odată nu vei peri, dacă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

îți vei păstra cu scumpĕtate virtutea, cea mai preciusă avere dupe pămêntu. Ea este isvorulu de fericire allu fie-cărui omu, pentru dĕnsa lupta-te chiar pînă la mórte, Mórtea este mai puțin crudă de cât perderea virtuții, pentru aceia dar urechia ta să fie surdă la promisiuni de ori-ce natură și ori-cătu de pompóse or fi; ori ce promittere este provocată de unu scopu, și fie-care scopu ascundă uă cursă, aurulu este arma loru cea mai sigură, feresce-te de dĕnsulu ca de o scară care te cobóră din înălțimea pe care te ține inocenta, dacă vederea lui te va fermeca ești perdută. Mai bine mórtea, repetu, de cât viața dupĕ desonóre; murind curată, venerată și plânsă de toți, vei trece în imperiul fericiloru, unde tatălu teu te va astepta cu brațele deschisse; trăind pătată, vai! toți te voru batjocori, toți te voru insulta nicăiri nu vei găsi pace, nicăiri consolare, vei fi un viu exemplu de fără de lege. Radule fiulu meu, adăogă dupe uă mică pausă, luând în tremurăndele salle mâni drépta imaginatului fiiu allu minților, pe patulu de mórte te rog fii protoctorul ei,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

te ai arătat cu multă bună-voinţă către ne fericita nóstră familie, fii conducătorulu siovoinḑilor ei paşi pe astă calle plină de alunecuşuri. Nu pretiud se fii socinlu ei, applecările ănimei talle îmi sunt ne cunoscute, fii fraţele ei.

— Ii voiu fi până la mórte, respuuse din totu suffletulu, ţnnele principe, mişcatu până la lacrime. O! D-ḑeule addăogă în sine, pentru ce nu suntu ţerranu? pentru ce nu sunt simplu fiu allu poporului ca sĕ facu tot ce-mi place? pentru ce ḑe şi suntu, vorbele lui Udrea sunt adevĕrate?...

— Acum puteţi eşi ḑisse bătrĕnulu amalatu... voia D-lui să fie. Părinte să ne împlinimu datoria.

Toţi, chiar, şi Maria eşiră din casă, rĕmăind numai preotulu cu murindulu.

Maria puindu-se pe unu buşteanu, îşi acoperi facia cu şiorţu şi începu a plânge cu amaru.

Radu veḑĕnd'o, se appropie de densa.

— Pentru ce plângi Mario? ḑisse ellu puindu-se lângă dênsa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Pentru ce sĕ plăngu? mĕ mai întrebi pentru ce?

— Iţi mai remăne unu protectoru...

— Care aḑi vine, mâne se duce şi eu singură... tot singural... Suspinele care o înneca n'o mai lăssâ sĕ ḑică mai multu.

— Singură! O Mario, nu crede una ca asta... nŭ voiu... n'aşi putea a te abandona.

— Aḑi... măine, nŭ; dar pămânel.,:

— Nici o dată... pănĕ la mór.... dar ce ḑicu eu? murmură în sine muşcăndu-şi busa, ce minciună infamă cutesu a pronuncia? O! D-ḑeule, Dumneḑeule de ce nu suntu liberu? de ce nu sunt semenúlŭ ei?

— Nici o dată ḑici? repplică Maria; minciună, nu póte fi adeveratu. Uă mumă tremurândă de bătrîneţe, uă soră.. junĕ, debilă... unu părinte ne putinciosu.. au necessitate de ajutorul şi sprijinulu D-tale; vocea ănimei va învinge, vei pleca.. şi eŭ totu singură.. totu orfană, părăsită de tótă lumea.

— Pe numele lui D-ḑeŭ îţi juru

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Mario, nu te voiu părăsi până la mórte; — aprópe saŭ departe nu vei fi nici o dată uitată. Nu amu mumă, nu amu soră, nu amu părinte; sunt singuru pe acestŭ pământu, singuru ca şi tine.

— O! părintele meu! o iubitulu meu frate! esclamă ne fericita copila înnecăndu-se în suspine.

— Si de aşi voi... şi dacĕ ar trebui, addăogă Radu cu înfocare, totu n'aşi putea; uă legătură strânsă... nu me lésa a te părăsi... mĕ opresce a mĕ depărta de lângă tine. Amorulŭ se oppune... amorulu mĕ ţine lipit de tine; nu te înspăimânta de numele ce am pronunciat... nu te retrage.. te iubescu Mario... şi depărtêndu-mĕ de tine simţu că aşi mŭri.

— O! D-ḑeule, D-ḑeul meŭ cât sunt de infortunată! murmură orfana acoperindu-şi facia cu mănele.

— Penibila situaţiune; cugetă principele calmăndu-se pucinŭ, nu sciu ce trebue se facu, cum trebue sĕ urmesu: sĕ mĕ tragu din acestŭ jocu plinu de imprudenţă? sĕ ascult vocea resonului? s'o abandonu? aşi omorî-o, iar eu, eu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

care o iubescu cu nebunie, eu care o iubescu cum n'am iubit vre-o dată, aşi perde pacea sufletului pentru tot d'auna, aş fi prea infortúnat; sĕ urmesu impúlsiunei animei, aş amăgi-o, 'i aş înşela speranţele, aşi nenoroci-o pentru tot d'auna. Trebue sĕ allegu, nu sciu ce trebue sĕ facu!

— D ḑeule! addaogâ Maria scoţênd unu torrentu de lacrime din roşiţele salle gene, D-ḑeul meu, amară este viaţa orfanilorú!

— Totu plĕnsu... tot lamentaţiúni... totu lacrime! esclama Radu apucănd'o de mână cú tinereţe.

— Ce ceri de la mine, omule, mai mult? ce voesci de la o nefericilă? care singură pe astă lume immensa se afflă între douĕ morminte!

— Ceru consolarea şi speranţă, ceru încrederea şi amorulú teu, amorúl teu care ar schimba astă lume de durere în únu deliciosu paradisul amornlu teu care m'ar face cellu mai fericitu dintre muritori. O! Mario... cre-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de-mĕ, consólă-te, speră, încrede-te.... iubesce.

— O! taci...

— Iubesce, iubesce....

— Lasă-me...

— Să te lasu! ai ḑisu să te părĕsescu? ei bine fie, te voiu asculta. Pentru tine dorému se trăescu, viaţa mea iţi pare inutilă, pentru ce dar, unu individu mai multu în lume, uă greutate mai mult pe pămêutu? me ducu.

— Unde?

— Unde aĭ voitu.

— Vai! explică-te.

— Veḑi acellu torrent ce urlă spumegos la piciorulu acellui colosu de piatră? ei bine este prea josu ca să mê priiméscă vĭu, stăncele ce'lu mărginescu suntu prea colţuróse ca să 'mi întărḑie agonia, mê ducu sĕ mĕ aruncu în bracele lui, cellu pucin ellu nu mê va respinge, atunci nu voi mai simţi, nu voiu mai sufferi.

— Ce vrei sĕ faci?

— Să 'ţi împlinescu dorinţa.

— Pe viulu D-ḑeu opresce-te....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Pentru ce?

— O aibi millă de mine! cui mâ laşi cui mê abandoni? Uă singură speranţă avému, mê lipsesci şi de dênsa? O! Radule nu mê părêsi, sau de unde nu.. să mergemu împreună.

— Nu, numai eu suntu de prisosu.

— Te conjuru!

— Te vei consola?

— Cu viitorulu... póte... voiu cerca.

— Vei spera?

— Imi remăsese numai una: vrei să'mi o smulgi.

— Te încreḑi în mine?

— Căud nu m'am încreḑut?

— Mê vei iubi?

— O! D-ḑeulu meu!

— Mê vei iubi?

— Oh! Radule, Radule.

— Nu vrei? nu vrei să vorbesci? atunci mê ducu.

— Ai pietate.

— Nu, mĕ ducu.

— Vai unde?

— In bracele torrentului.

— Stăi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Pentru ce ?

— D-ḑeulu meu ce sĕ facu!

— Asteptu.

— Ei bine.... vedu că... nu se mai póte... nu mai... trebue... se ascundu.... te amu iubitu.. .. te iubescu..... te voiu iubi!.....

— Aşa veḑi, acum nu mê voiu mai iuneca; viaţa îmi va fi scumpă pentru că trebue a fi conservată pentru tine, pentru fericirea ta.

Pronunciănd aceste vorbe, îi luă cu respectu măna şi depusse pe dĕnsa cu veneraţiune primulu sărutatu.

Pe căud se petrecea scena de mai susu, căţi-va ţĕrrani grupaţi la rădĕcina unui ulmu, fâr'a vedea fĕr'a auḑi celle petrecute în juru-le, convorbeau despre muriudulu moşneagu şi familia să.

— Negreşit moş Savule, ḑisse unulu diu moşneni, urmănd uă întrevorbire începută... ne greşit aşa cată să fie.

— Ascultaţi-mĕ pe mine; respunse cellu questionatu; nu băgaţi sémă? ellu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

scie carte mai multă de cât igumenulu de la Cozia; ce mai vreţi?

— S'apoi vorba lui orăşĕnéscă, reluă cellu d'ăntêiu, apucăturele lui boeresci, folositórele sfaturi ce ne dă, cu tótă haina ţĕrrĕnéscă ce pórtă dă de golu pe boeru, mâ.

— Uite-te la fie-sa, repplică cellu altu, par-că e jupănésa. Născută şi crescută între noi, copilă, nu s'a amestecat în jocurile şi nebuniele copiiloru noştri, fată mare, nu s'a băgat în petrecerele fetelor şi flăcăiloru noştri.

— Frumuseţea sa pe de o parte! observă unu altulu.

— Mintea şi sciinţa ei! reluă Moşu Savu.

—Purtarea, bărbăţia şi procopsania reposatului ei frate! addăogă unu altulu.

— Tóte dovedescu respunse Moşu Savu, că moşu Drăganu nu e ce pare a fi, că e vre-unu boeru séu negustor ascunsu în satulu nostru.

— Nu vê adduceţi aminte Moşu Savule? repplică unu altulu, când veni

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

acu *doăşipatru ai* în satulu nostru, nu scia să ţie córnele plugului şi să dea cu sapa o dată!

--Tóte au vr'o noimă, ḑisse în coru grupa întrégă.

In acestu timpu, Preotul eşi din casă şi cu o voce lugubră ḑisse:

-- Sufferindulu nu mai suffere, acum repausă în lumea fericiţiloru, puteţi intra.

Auḑiulu acestoru cuvinte, aruncă pe biata junĕ fată din cerésca lume a imaginaţiunei, în prosaica sferă a realităţii.

-- E popa Cosma, murmură Radu, inspectând din capu pănă în picióre pe confesoru.

-- Vodă! cugetă Preotulu recunoscênd sub haĭna ţêrrĕnéscă pe priucipe; ce cugetare infernale îllu va fi addusu pe aci? ce mişelie va mai committe?

Toţi reintrară în casă şi încongiurară patul mortuaru, la căpetăiul căruia erea uă luminărică de céră.

— Un cuvênt de vei pronuncia, te

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

vei perde, siopti Radu alăturându-se de Preotu.

— O! D-ne! exclamă preotul suspinând şi plecându-şi fruntea.

Dupe trei ore de plânsete, lamentaţii şi împlinirea datorielor necesare către cadavru, toţi până şi Radu părăsiră căsuţa, remăind numai Maria înecată în lacrime, la căpeteiul patului mortaru. Nóptea, deja, începusse a-şi desfăşura tenebróselearipe.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

VII.

N'ainte d'a continua narațiunea, îndemnați de întrevorbirea mosnenilor ce relatarăm în trécêtu, să vorbimu și noi pucin despre astă ne fericită familie. Atât Maria cătu și tatălu seu, nu păreau a fi ceia ce erau; juna copilă prin dulcele și allesele salle maniere, bătrênulu prin nobila și impuitórea sa purtare, care insuffla tuturoru conlocuitoriloru sei respect și veneraţiune, descoperea superioritatea educaţiunei loru; consiliele lui moșu Drăgan utile și înstructive, priimite cu bucurie de către toți consătenii sei, chiar mai bătrêni de câtellu, da de golu uă eruditiune allésă, iar limbagiulu sĕu nobilu și majestuosu, pe omulu de lumea cea mare. De și era săracu, toți semenii sei, ânsĕ, îi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

datora cu vre-uă recunoscinţă óre-care. Iată pentru ce mórtea lui fu plânsă de toţi locuitorii satului *Vólcanu*; pentru că într'ênsulu perdea unu părinte, care prin sapienţa consilieloru îi conducea pe frumósa calle a virtuţii, pentru-că se lipsea de unu modelu viu, care prin exemplulu seu îi ferea de viciu şi de tóte relele lui rnsultate, pentru că înfrênătorulu in ţillele de fericire, consolatorulu în orele de durere, protectoru în minute de presecuţiune, elocuintele advocat în timpu de asuprire, ajutătorul în ţilele dn lipsă, în fine mâna de ajutoru a pacinicului satu, perea pentru tot d'auna, murind Drăgan.

Fata era copia părintelui; virtutea paternă, ânsă, în juna persónă a fiiceï, unind carmenulü secsului, cu suavitatea ânimeï, da muritorilor uă accurată idee despre fiinţa angeliloru. Invĕţată de părintele seu să scrie şi să citéscă, îşi petrecea orele ce i prisosea, în piósa lectură a sântei Biblii, singura carte şi obiect de lucsu ce posseda. Acéstă carte, afóră că erà scrissă cu auru şi colorile celle mai preciósé, pe uă pelle de epure fină, dar cheotorele şi mai tótă scór-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ţa era de auru semênatu cu petrele celle mai scumpe şi mai frumóse; acéstă carte era singurulu obiect ce le mai remăsese din illustrulu loru trecut şi care ar fi putut face pe ori-cine, sĕ presupue ca ce fellu de rangu ocupasse, o dată, Bătrênulu Drăgan în societate.

Maria eşea fórte raru din casă şi mai nici o dată nu se depărtă mai mult decăt pên'la iubita sa fôntĕnă, cătu despre petreceri şi jocuri la *horă* cu con-etaneele salle, se ferisse în totu d'auna a se amesteca, pentru câ: 'i se părea prea libere şi aprópe scandalóse intimităţile loru cu junii de uă etate cu dênsele şi morala era virtutea ei de predilecţiune; pentru aceia dobăndi din partea întregei adunări s invidióseloru fete cognumele de *posacă* şi *năţurósă*.

Sĕ reîncepemu acum şirulu naraţiunei.

Cum amu ţisu mai sus, după ce Drăgan expiră, nimeni altul afóră de Maria, nu mai remasse în casă lêngă patulu mortului; chiar Radu plecasse la Cozia, ca să priiméscă sciri despre affacerele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

statului, preotulu se dussesse iarăşi la Cozia ca să ia cărţile ce conţinu rugăciunele pentru morţi, iar dintre ţerrani unii merseră sĕ gătéscă sicriulu, iar alţi sĕ şi vadă de affaceri. Numai Maria, sĕrmana Maria! cu facia inundată de lacrăme, cu fruntea resemată de îngheţata mănă a tatălui seu, sta nemişcată 'naintea speranţei şi fericirei salle, care îngheţata de allu morţii sĕrut, asceptă ora înmormĕntârei, cănd uşea se deschise şi apoi intră unu necunoscutu învĕlitu cu o manta lungă, cu facia acoperită de uă pălărie cu bordurele mari.

Udrea gonitu de Radu, jurasse să'şi resbune; aflănd că Maria este fiinţa iubită de Vodă, se decisse a ăncepe attaculu prin dênsa. Cum scăpâ din facia lui Radu apucâ calea Cozii, luâ patru din cei mai devotaţi din ai sei sbiri, carii eràu amestecaţi în suita domnéscă, şi: apucăndŭ prin munţi, prin locuri ne ămblate, prin poteci solitarie, ajunsse în satulu Vôlcanu, unde locuia Maria împreună cu tatălu seu; acolo se ascunsse înpreună cu complicii, până

*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

se găsescă occasiune favorabile d'a 'şi îndeplini attrocele seu scopu.

Indată ce sciu că principele a plecatu, luă pe sine uă lungă mantă şi o pălărie care'i ascundea mai tótă facia, sui costa pe care era situată casa mortului, deschise uşa şi intrându se vĕdu în facia funebrului tablou. Iată cine era ne cunoscutulu.

— Bună séra fata moşului; ḑisse ellu adressându-se Marii, cu vocea schimbată.

— Unu streinu! murmură dĕnsa înfiorându-se.

— O! nu te teme, adăogă Udrea.

— Nu amu pentru ce, repplică Maria reluându-şi posiţia.

— A reposatu óre batrênulu?

— Da.

— D-ḑeu sĕ'lŭ erte; 'ţi era tată?

— Aşa.

— Mai ai pre cine va acum?

— Pre D-ḑeu.

— Bine ai ḑis fata mea, D-ḑeu este tatălu sĕrmanilor, ḑisse prefăcutulu ne cunoscut, cu uă voce care ar fi smulsu lacrime din ochii unei ánime de pétră, ne

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cumu din ai Marii, care plăngea cu hohot. Eşti străină, pe nimenii nu ai pe pământu Ce te vei face tu singură? addaogă hipocritulu cu unu tonu de conpătimire.

— D-ḑeu e bunu, póte că părintele meu, nu va întărḑia multu timpu a mê priimi lîngă sine.

— Nu gôndi una ca asta; mai bine ascultămi propunerea: suntŭ bătrênu.... nu amu socie, nu amu fraţi.... nu amu copii, tu eşti junĕ, nu ai sociu, nu ai fraţi nu ai părinţi. Acceptă a fi fiea mea, şi eu voiu fi părintele teu. Haide cu mine.

— Cc felu?

— Amu casă mare şi mândră, amu avere ne numêrată... fii stăpûna loru. Lassă pe morţi să'şi véḑă de morţii loru.

— Sĕ părăsescu pe taia? sĕ'lu lassu ne îngropatu?

— De ce nu? mortu ne îngropat nu a rĕmasu de cănd este lumea.

— Ce'mĭ propui: sĕ lasu pe tata ne înmormăntat!

— Ce face cu asta?

— O! nicĭ o dată!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Gôndesce-te, addăogâ Udrea impacientu.

— Sĕ commit uŭ infamie ca acésta! Nu, mai bine miseră să dăpuiu ultima sĕrutare pre livida frunte a celluĭ ce m'a născut, de cătu sĕ fiu ingrată datoriloru fiesci şi sĕ urmesu unu necunoscutu.

— Déră déco te voiu forcia eu sĕ vrei? addăogă sceleratul seducătoru cu vocea naturale aruncêndu-şi pălĕria pe mésă.

— Ce vêdu D-ḑeule?! strigô biata copila înspăimântată.

— Uite-te bine fata mea, addăogă Udrea rănjind.

— Tu uccigĕtoru allu fratelui meu?

— Cam aşa, ce'i drept.

— Tu isvoru allu tuturor ne fericiloru nóstre!

— Bravo sciĭ că aĭ o memorie minunată?

— Ce cauţi aci miserabile?

— Ia nu te mai face că nu sciĭ, ia sĕ continuămŭ ceia ce ne politicosul tĕu frate a întrerupt.

— Fugi... fugi.

— Aşi? sĕ fugu aĭ? ia lassă gluma,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

eşci în puterea mea, draga mea, suppune te sórtei.

— Mórtă mĕ vei smulge de aci, dar vie nici o dată.

— Ce spui frate? ia sĕ cercămu; forţii se suppune voinţa.

— Indărĕtu ne norocitule, teme-te de desperarea armată.

— De ea mĕ temu, ce e dreptulu, dar de cea ne armată, cum e a mătăluţi, nu prea.

Ţicênd aceste vorbe, luâ unu cuţitu ce era pusu pe mésă, şi'lu aruncâ, pe feréstră, afara.

— D-ţeul meu, D-ţeul meu!...

— Aide, suppune-te; nu mĕ face ca sĕ allergu şi la alte meţii; durerii turmenteloru, se cedă totulu.

— Turmentele, le voiu sufferi ori cătu de attroce ar fi.

— Ce copilă esci! scii tu ce suntu torturele? ce e mórtea?

— Sciu sĕ învingu tiranii prin sufferinţă.

— Fiarele scăunteitóre când ţi-o frige eósteie?...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Voiu cănta.

— Ouele cópte când ți se voru pune sub subțióră!

— Voiu răde.

— Țepile arḑinde când 'ți voru deslipi unghiele?

— Totu voiu răbda, dar pe tine te voiu despreciui.

— Da ia găndesce-mi-te, ce usturime producu crestăturele făcute cu briciulu și udate cu ocetu!

— Nimicu nu va fi mai îngrositoru ca vederea unui criminalu ca tine.

— Ei, ei, nu sciu cine'ți a tăiatu de unghișóră dn nu ai ochi să me veḑi! Ḑeu c'o să mĕ faci să întorcu cojoculu.

— D-ḑeu mĕ va apăra!

— D-ḑeu! ia să vedemu te va răpi ellu dupe fumulu de ardniu și usturoiu!

— Sănte D-ne ce să mĕ facu?

— Ți-am arrĕtatu, drumul, vrei sau nu?

— Nu, de uă mie de ori nu.

— Nu? nu vrei să ocolesci prăpăstia ce stă deschisă la piciórele talle? vrei, ca uă nebună, să te asvărli într'însa? fie-ți pe voe. Ei băeți, făceți vĕ 'ncoa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Cei patru sbiri cu fețele posomorîte și înfiorătóre appărură ca patru umbre pe pragulu ușii. La vederea loru ne fericită orfană înlemni, ănima îi încetă de a mai bate, ochii i se întunecară și puterile o părăsiră.

— Luați acestu stârfu împuțitu și aruncați-lu în prăpastia vecină, ḑisse Udrea arrĕtând ca davrulu.

— Și mortu!... îngână Maria, căḑêndu pe uă laviță mai fără simțire.

— Tu o vrei.

— O! nu, aveți millă, nu committeți acéstă ne legiure, strigă biată fată, aruncându-se în genuche.

— În mâna ta stă.

— Ce vrei sĕ facu pentru dĕnsulu? suffletulu meu îllu dau vouĕ.

— Mĕ mulțumescu cu prosa corpului D-tale, poesia nu prea 'mi place.

— Vai! D-ḑeule ce să mĕ facu?!... Părintele meu, bunulu meu tată ce mĕ înveți?

— Să-i cruți țerrĕna.

— Nu, d'ar putea să vorbéscă nu'mi ar da acestu consiliu. Stâncele în fundulu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cărora îlu veţi arunca voru fi mai omenóse priimindu-lu, de cătu tine.

Sbirii luară cadavrulu şi'lu scósseră afară. Unu uetu, ca sunetulu unui corpu căḑutu, isbi urechia Marii, apoi sbirii intrară în casă cu mănele góle. Dessolata orfană îşi accoperi obrasulu cu şiorţu şi începu a scóte plăngeri sfăşietóre.

— Luaţi-o şi pe dĕnsa, commandă Udrea, astupaţii gura cu şorţulu şi duceţi-o; de o cam dată, la loculu sciutu.

Ordinulu fu împlinitu numai de cătu Maria fu rădicată în susu. Când era să dispară printre desele rămuri a le întunecoşiloru braḑi, juna răpită începu a striga din tóte puterile şi a cere ajutoru.

In acellaşi timpu Radu, urmatu de mai mulţi ţerrani, appăru pe poteca oppusă; auḑindu ţipetulu allergă cu toţi aceia ce'lu însoţea spre acea parte.

Dupĕ uă allergare de mai multe ore, toţi intrară în casa mortului cu mănele în sênu. Nimeni nu putusse da de urma răpitoriloru. Ne măngăerea lui Radu era fără margini. După ce îngropă la Monastirea Coḑea pe moş Drăganu, allu cărui cadavru

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

géssisse, sfărîmatu în fundulu prăpastiei, se întórse la Târgovişte, unde hotărî ca să întrebuinţese tóte meḑiele şi puterea ce posiţiunea sa îi permittea, ca să affle, să liberese pe iubita sa protegiată şi să pedepséscă cumplitu pe cutesătorulu răpitoru.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

VIII.

Printre înaltele vĕrfuri a le munţiloru, la pólele cărora spumegă Argeşulu, printre ulmi gigantici şi braḑi seculari, pe la annulu mănţuirei 1457, se ḑărea turnurele ascuţite a le unui castelu. Ascunsu parte de munţi, parte de întunecósele selbe, astu bastimentu, asilu allu vechiului feudalismu, era ferit de curiosulu ochiu allu căletoriloru; numai căţi-va păstori carii, din întĕmplare, descoperisse existenţa sa, sciau că în acellu labirintu de stănci, de arbori şi întunerecu există uă locuinţă umană. Acestu castelu, prin a le cărui subterane şi camere vomu cnnduce pre iubiţii noştri lectori, îlu vom numi *Castelulu Expatriatului*, fiind-că: Udrea care, după cum scimu se expatriasse formalu, era proprietarulu şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

locuitorulu seu. De şi acestu asilu era situatu pe pămêntulu Romănieĭ, n'avea de ce să se témă fostulu Spătaru între murii acestui colosu, pentru că nimeni, afară de sbirii sei, carii aveau puternice cuvinte a'lu ascunde, nu 'i cunoscea existenţa în castelu şi de şi'ĭ ar fi sciut'o, numai prin blocu şi forţă armată l'ar fi pututu smulge din întru.

Dacă cine-va, prin poteci impracticabile şi mărăcini înţepoşi, ar fi reuşit a sui culmea muntelui Lespesile, ar fi pĕtrunsu, printre petre ascuţite şi arbori întunecoşi, pănĕ în poiana situată în centrulu unui coletu de stănci colţuróse, ar fi descoperitu în mĕdiulu acestui luminişiu; între douĕ prăpăstii, uă îmmensă grămadă de petre care seměna ca unu ne mĕsuratu cubu de granitu, la a le cărui colţuri se înnălţau patru turnuri rotunde şi ascuţite, presĕrată ici colea cu căte-va deschiseturi lungueţe şi arcuite. Acestu bulgu negriciosu accoperit de mulţimea erbeloru agaţătătóre; companióne a le egrasiei şi ruinei, nu s'ar fi pututu cunosce a fi locuinţă umană, dacă minuţiosulu observatoru n'ar fi ghi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

citu că acele ănguste deschiḍeturi suntu ferestre şi meterede, iar leasa care le acoperea, gratii; nicăiri pórtă, nicăiri use, nicăiri uă deschiḍătură măcar pe unde să se strecóre vre-uă fiinţă umană; numai uă feréstră care se deschidea d'asupra prăpăstiei din partea stângă, era atâtu de mare în cât să pótă trece uă sufflare omenéscă. Sub astă feréstră sĕ vedea alta de aceiaşi lăţime dar mai pitică, care, ca şi cea superióră ei era întărită cu gratii gróse. De şi era deschisă d'asupra prăpastiei, dacă cine-va agăţându-se de muschi şi erburi, ar fi reuşit a se sui pre repedele şi îngustulu colţu de stâncă situatu sub celle douĕ ferestre, şi s'ar fi appropiat de ferestruea de josu, ar fi fostu isbitu, mai întêiu de unu aeru umedŭ şi impur, apoi de năbuşite ţipete şi vaete care căte-o dată, cu totu sgomotulu ce producea torrentulu din valle, se auḍeau şi mai de departe. Acesta era foréstra sutteraneloru,

Să petrundemu acestu ne mĕsurat strat de granitu ca să facemu cunoscinţă cu interiorulu; ba nu, ne-ar trebui uă putere ecuală cu a autorului strĕmtórei de Gi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

braltar; să facemu ce vomu face mai bine, ca să găsimu pórta.

Dacă cine-va, (se înţellege contimporanu seculului allu XV-lea) s'ar fi coborîţu, nu cu puţină greutate în albia unui micu părîiaşu ce curgea la drépta castelului şi îi spăla pe la unele locuri temelia, şi ar fi appăsatu unu resortu ascunsu cu dibăcie în stufósa ederă, ar fi vĕdutu pe ne aşceptate desfăcêndu-se duoi mari bolovani de pétră puşi pe ţăţîni şi coborăndu-se uă scăricică, care nu ascepta de cât să se sue cellu venitu; îndată ce se suea, la attingerea unui altu resortu scară, uşe, dispăreau cu totulu şi murulu devenea érĕşi ne pêtrunsu. Să intrămu şi noi prin acéstă uşe misteriósă; (ertaţi-mi licenţa de scriitoru.)

Cum trecea cine-va uşa, se affla într'unu antreu luminatu de uă bucată de bradu, ce ardea într'unu colţu, susţinută de uă mănă de feru, bătută în muru. Din acestu antreu se făceau douĕ câi; una conducea la uă mică scară spirală, iar cea altă în interiorulu sutteranei. Să apucămu acéstă din urmă calle. Într'unu lungu şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

îngustu corridoru, se deschideau mai multe uşi de feru, care conduceau la diversele celule care serveau de închisóre. Tóte aveau aceiaşi formă; cu plafondulu boltitu, cu murii de pétră plini de nasturi de asudélă, cu paveaoa plină de apă şi cu pereţii plini de catene şi belciuge. Fie-care avea într'unu colţu uă mănă de pae ce serveau de patu disgraciatului, uă prispă pe care erau puse unu urcioru şi unu vasu de metalu, precum şi unu călusu. In plafond d'asupra paeloru se affla unu urloiu care communicând cu unu alt urloiu ce correspundea cu aerulu liberu, alimenta celula cu puţintelu aeru, iar nici de locu cu lumină.

Trecênd celle douĕ-ḑeci şi patru uşi a le celuleloru, coridorulu sĕ termina printr'o uşe dincolo de care sĕ desfăşură cellu mai înfiorătoru spectacolu ce ingeniositatea cruḑimii umane a pututu inventa. In fundulu unei sale spacióse, într'unu nemĕsuratu cuptoru, ardea unu focu care rivalisa cu foculu ĕtern ce scriptura promitte păcătoşilor dincolo de mormêntu; roşeticea şi fantastica sa licurire, lumina a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

céstă sallă adăogêndu-i uă attrocitate mai multu. Pe vatra acestui nuoŭ infernu, sta suspendatu orisontalu d'asupra cărbuniloru scânteitori, unu mare grătaru, pe lèngă care roşea vârîte în jeraticu, uă mulţime de fére de mai multe forme şi mărimi. Negricioşii muri gemeau de mulţimea féreloru şi instrumenteloru de tortură, pălnii pentru turnatu apă pe gôtu, fiare cu care să se strângă membrele, cleste cu care să se scótă unghiile, ţepuşi cu care să se pĕtrundă tălpile, belciuge de feru încărcate cu otgóne şi lanţuri, prin care să se întindă verticalu sau orisontalu sufferindul, scripeţi, bice cu sfărcuri de plumbu, tigăi, scalpeluri, nimicu nu lipsea pentru a complecta fiorósa collecţiune.

În colţulu din drépta era aşedatu unu mare butucu, care strĕngea şi sfarîma piciórele, în stânga unu patu diabolicu pe care erau puse victimele ca sĕ fie tescuite, iar în centru profundórea unei nemĕsurate şi obscuri grópe, în care se aruncau leşiurile celloru morţi în torture. Sângele storsu din corpurile pacienţiloru, care se prelingea prin diversele canaluri ce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

brăsdau paveaoa, curgea totu într'însa; tóte crimele şi păcatele sceleratului castelanu se stingeau în fundulu acestei gropi.

Afară de instrumentele ce citarămu mai susu şi altele, căroru nu le mai scimu numele şi forma, mai erau încă căte-va pe care nu trebue să le trecemu cu vederea, în interessulu formei şi aliu turmenteloru ce producea. Într'unu colţu era bătutu unu stîlpu cu trei cătuşe, cellu d'întêiu priimea gâtulu victimei, cellu de allu doilea picerile şi cellu d'allu treilea mânele încrucişate la spate; prin acestu modu pacientulu nu putea face nici cea mai mică mişcare; d'assupra capului seu, dîntr'o înălţime óre-care 'i cădea pe crescetu în intervale regulate, picăturele unei ape reci şi petrunjétóre care, repetite, producea nisce dureri sfăşietóre. Acésta era una din celle mai dureróse torturi.

În colţulu oppussu unu altu stălp ţintea pe sufferindu cu urechea lipită de uă mică găurice (bortă), de unde eşea ne întrupta uruitură a unei sfărietóre, a le cării resultate suntu fără commentariu. Din'aintea cuptorului alte assemenea stălpuri pi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ronea pe sufferindu de a se prăji de departe, de dogórea focului, a cărei usturime o mai addăoga şi untulu de lemnu, care sa vĕrsa din timpu în timpu pe a sa pelle.

Alte instrumente, călţuni, măşci şi ghiare de feru, ne usate ăncă complecta acestu tiranicu mobilămêntu preparatu mai din'ainte pentru timpulu domniei, ce Udrea ascepta.

Să părăsimu în fine acestu îufiorător locaşu allu crimei, pentru a visita locuri nu mai puţinu sĕlbatice şi înfiorătóre, dar mai puţin spăimântătóre, adică partea superióră a castelului. Să suimu scara spirală.

Intr'unu coridoru, ca şi cellu de desuptu şi ca unu altulu de d'asupra, respundea mai multe uşi, care conducea în diversele camere locuite de servitori şi sbiri. Fie-care cameră era mobilată cu unu patu, uă masă şi unu scaunu; uă mică crăpătură ce ţinea locu de feréstră abia lumina posomorîta cameră, camerele de d'asupra acestora erau mai bine mobilate şi mai multu luminate şi aerate, vomu spune

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

în curînd pentru ce. La extremitatea coridorului, uă uşe mare de stejaru lustruită şi poleită, respundea în salonulu cellu mare allu castelului, allu cărui mobilămêntu şi tapetare nu era mai puţinu posomorîtu de cătu restulu castelului; mobile de lemnu auritu îmbrăcate cu gróse stofe de mătase şi catifea, tablouri mari cu cadruri aurite, vase de auru, petre scumpe şi cristale, în fine totu ce trebue pentru a decora salonulu unui nob.lu şi avutu castelanu contrastau fórte multu cu bellicósele trofee, cu dardele, lancele, topusurile, topórele, măciucele, pavĕdeţe, coifurele şi cuiraţele de ţale ce stau atărnate de muri şi colonele de marmură, care, prin îndoitulu loru şirŭ, despărţeau salonulu în trei părţi. Din acestu salonu se vedea, prin altă uşe situată la drépta cellei principale, altă cameră mai puţinu posomorîtă şi mai multu luminată. Colórea tapetului ce accoperea murii acestei a doua camere, era mai puţinu întunecosă şi mobilământulu mai puţinu înfiorătoru; în loculu trofeeleru erau suspendate portretele străbuniloru castelanului, între care se distingea acella allu u-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nui copilu, alle căruitrăsuri regulate şi bine depinse probau că nu suntu eşite din penelulu bisantinu.

Afară de uşea ce communica cu salonulu, de uă alta care respundea în corridoru şi de feréstra de d'asupra prăpastiei, cu care făcurăm cunoscinţă de afară, ochiulu vulgaru nu putea descoperi altă uşe sau deschisătură, în realitate astă cameră era plină de curse şi ascundèturi misterióse, după cum vomu vedea mai în urmă. In acéstă cameră transportasseră sbirii fostului spătaru pe fiica reposatului Moş Drăgan. Patru sĕptămăni împlinisse de când locuea într'ĕnsa, de când privea cerulu prin a ei feréstră, de când uda cu lacrimele salle pure ca roua dimineţii mobilele acestui locaşu allu păcatului; cu tóte acestea, printr'unu miracolu fără exemplu, trecusse atăta timpu şi ea remăsesse totu cum a intratu, curată şi nepătată. Udrea care nu scia sĕ astepte nici să respecte, ăncă nu pussesse vĕrfu nelegiureloru salle. Căḍusse în possessiunea sa femei care insuflasse mai multă misericordie şi respectu, cu tóte acestea, din sére captivităţii lorú, erau pusse

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

în *haremu*. D-ḑeu sau evenimentele făcusseră acestu miracolu, de la Udrea dar nu putea veni nici uă compătimire sau pacienţă; despre partea lui, Maria ar fi locuitu de multu *Haremulu*.

Haremulu sau loculu unde se efectueau voluptósele lui crime, era situatu la allu treilea planu allu castelului (allu II-lea de la pămĕntu. Unu salonu întinsu ca şi cellu de josu şi din suterană, accoperitu cu diverse tablouri ce represintau impúdica mitologie, correspundea cu celle alte camere ce ţineau de acestu templu allu neruşinării prin unu lungu coridoru, în care respundeau, ca şi în celle de josu, mai multe uşi. Fe-care cameră avea închisa în sine uă nenorocită. Într'una uă copilă abia de 16 anni se rostogolea pe unu móle şi voluptuosu divanu, îmbrăcată numai cu uă súbţire cămaşe de borangicu; ea fussosse fata unui mare boeru, şi se răpisse de către desfrînatulu castelanu în ḑiua cununii; de atunci raţiunea o părăsisse.... era nebună. În altă cameră ua junĕ femee rupea cu convulsie hainele dupe sine şi blestema cu spasmu di-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

vinitatea şi părinţii sei: perdându onórea, pe sociulu şi copii sei, biată femee, devenisse nebună furiósă. În altă cameră uă jună fată, nebună ca şi celle alte desbrăcată mai de ori ce vestmântu, călcându-şi hainele în piciere şi petrecându între degete bóbele unor mătănii, murmura între dinţi în locu de rugăciune, vorbele celle mai impure ce a pututu eşi vre uă dată din gura unei femei. Acéstă copilă fusesse călugăriţă; de când sbiri nelegiuitului o smulsesse de la altaru, rosele salle buse în locu de a pronunţa numele D-lui, pronuncia totu ce a pututu fi mai ne ruşinatu. Assemenea şi cam aşa erau mai tóte nefericitele ce populau aceste camere. Mai tóte o sfărşea prin nebunie, care trecându preste rëscóle, silea pe biată victimă a schimba etagele, şi a se pomeni din *harem în Sutterană.*

O! tu mutu divan care îţi întinzi, din tóte părţile mólele braţe, tu, piedestalu şi impuru altaru din mediulu salonului, pre care se sacrificau tóte victimele care treceau pragulu acestui templu allu nelegiuirei, de ai avea gură şi ai putea spune ce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ai vĕḑutŭ, căte attrocităţi ne-ai descoperi!!.... Gura ne amuţesce de oróre. — Să continuămu naraţiunea.

De patru sĕptĕmăni Maria, fŏră se pue pe limbă altu de câtu câte niţică apă şi puţină păine, sta închisă în camera unde o dussesse, şi nu vĕḑuse pe nimeni deschisăndu-i uşa de câtŭ pe uă bătrînă servitóre care îi punea şi îi rădica masa mai ne attinsă. Tótă ḑiua plăngea şi tótă nóptea suspina şi tresărea la fie-ce sunetu sau trosnitură a lemnăriei vecheloru mobile; în a patra ḑi a sĕptĕmănii a patra, în fine, appăru si Udrea în camera sa, juna fată îngălbeni căndu îlu vĕḑu.

— Aşa este că ţi se urîsse singură? questionă fostulŭ spătaru rănjind ca uă vulpe.

Maria respunse printr'unu nuou şiroiu de lacrime.

— Nu te mai teme addăogă ellu, nu te voiŭ mai părăsi de acum, amu să'mi petrecu frumósele ḑille a le lunei de miere lĕngă D-ta, în aceste brace drăgălaşe rotunjite de ănsaşi ḑina frumuseţii.

Maria nu contenea din plĕnsu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Póte că întunecimea acestii case, te face atăta melancolică! nu mai plânge, preste uă oră vei fi mutată acolo unde e aeru şi lumină, luxu şi bogăţie demnă de ochii unei femei.

Maria plângea mereu, şi posa ce'şi luasse era atăt de întristătóre, în căt ănima unei statui de marmură s'ar fi înduioşatu la vederea acellei dulci figuri de seraîm inundată în lacrime.

— Curiosu lucru! murmură Udrea, cu bocitulu ei nu am sĕ căştigu multu; dacă nu'lu voiu curma cum sciu eu, apoi niciuă ispravă nu voiu face. Vĕdĕndu-se prostituată... nu voiu mai avea bătae de capu sĕ mai allergu la opiu.

În acellu timpu, intră în cameră unu sbiru care şopti la urechea stăpunului seu ceva, şi Udrea îi respunse arretând tabloulu cu copilulu. Acestu gestu nu scapă din vederea Marii care 'şi stergea mereu ochi înnecaţi de lacrime. Dupŏ ce eşi sbirulu, plecă şi stăpunulu ca să dea ordine servitórei: ca tóte bucatele addose Marii, pănĕ şi pânea şi apa să fie amestecate cu opiu. Peste căte-va minute masa se şi întinsese

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

din aintea Marii; a le cării nări de şi deveniisse mai fine prin prelungita ajunare, nu putu ânsê descepta sufletulu nefericitei prisoniere din melancolia în care era cufundatu, cu tótă sorbirea gustosului odorŭ ce exala bucatele. Gândulu ei era ţintitu la gestulu lui Udrea spre frumosulu copilaşu. Biata fată ca şi naufragiatul care ia resfrângerile mării dreptu unu lemnu mântuitoru spera că sub acea cadră se află ascunsă vre-uă deschisătură care s'o conducă afară, la libertate.

Cum remasse singură, luâ unu scaunu; se urcă pre dĕnsulu, ajunse tabloulu, şi începu a trage, pre cătŭ obosita-i putere îi permittea. După óre-care resistenţă, simţi că cadrulŭ se depărtésă de muru, după aceia audi uă scărţietură metalică şi apoi la spate unu mare sgomotu, care o făcu să se înfricoşese şi să se întórcă cu spaimă, spre partea de unde se audisse. Ce mirare o coprinse, când vĕdu că parte din pavea dispărusse şi la piciórele salle sta deschisu unu abisu fără fund, în obscuritatea căruia se ţărea uă licărire roşetică! La vederea acestui spectacolu ne

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

asceptatu sângele îi înghetă în vine şi arterele încetă de a mai fonctiona.

— Ce vêdu? D-ḑeulu meu! strigă ea plină de oróre, iadulu sĕ fie acestu precipiţiu care şi a deschis gura la piciórele mĕlle!

In acestu timpu cănd îşi rădică spăimăntata şi rugătórea se privire spre ceru, vĕḑu masa ce i se pusesse. Printr'unu instinctu ne înţellesu, cu tótă fómea ce simţea, luă vasele dupĕ masă şi vêrsà bucatele în prăpastie. Apoi se resui pe scaunu, appăsă cadru, şi dupĕ puţină oppunere cadru şi trapa reluară starea loru primitivă.

Totu în acellaşi timpu reintră băbusca servitóre, care radiâ de bucurie vĕḑênd vasele şi sticlele gólle.

— Trebue să fi fostu ceva în acelle bucate, murmură Maria, prea era veselă satelita, vĕḑênd vasele deşerte. D-ḑeu m'a inspirat să le aruncu. Cei rêi nu se bucură de fie-ce lucru! Oh! D-ḑeule, D ḑeule! cum voiu scăpa de acestu iadu, de acestu culcuşu allu nelegiuirei?

Mai multe lovituri de toporu, applicate la grósele gratii a le ferestrii, o făcu se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tresare şi se allerge ca uă nebună la feréstră.

— D-deulu meu! strigă plină de speranţă şi bucurie, óre veni-va de aci libertatea? fi-va Radu măutuitorulu meu?!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

IX.

După întórcerea în Târgoviște, cea d'ântêiŭ cugetare a lui Radu fu: cum să affle închisórea Mariei? cum să o scóță dintr'însa? și cum să pedepséscă pre răpitorulu ei? Nu era la îndoială că Udrea commissesse acéstă crimă execrabile, pentru aceia chemă în cabinetulŭ seu, pre unŭ vechiu servitoru attașat cu corpulu și sufletulu de dênsulu, în care avea tótă confiența și care cunoscea multe din seeretele fostului spătaru.

— Mihalceo, ḑisse Radu servului, vĕḑêndu-lu intrând, ca să te întrebu dacă mai îmi esci fidelu, ar fi de prisos.

— Să nu se îndoiască nici o dată Maria sa, de credința servului seu, respunse Mihalcea plecându-se.

— Pentru acésta îți vorbescu și eu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ca unui fidelu şi devotatu servu; amu necessitate de devotamentulu teu.

— Va fi, că în tot d'auna, la dispositiunea Mărie Vóstre.

— Dacă ar fi vorba să'ţi expui viaţa?

— Pentru Domnulu meu facu totulu.

— Bine, vomu vedea, daca mĕ vei servi bine şi vei reuşi, vei dobăndi busduganulu de mare armaşu.

— Speranţa căscigului, nu mê va face mai activu, ca dorinţa de a împlini voinţa stăpunului meu.

— Nu fii linguşitoru, ci ascultă; cunosci sórta lui Udrea?

— Da stăpune, nu mai e spătaru, a căḑut în absoluta disgracie a Măriei Vóstre.

— Sciu că cunosci unele din secretele lui.

— Eu stăpune?

— Suntu siguru.

— Şi ce vreţi de la mine?

— Nu te teme, nu ţi pretinḑu vr'o mişelie; politica nu se amestecă de locu cu serviciulu ce-ţi ceru. Cunosci vre unulu din castelele saŭ ascunḑĕtorile lui Udrea?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Da, cunoscu unu castelu.

— Scii bine în ce parte de locu e?

— Da, într'o mêgură întunecósă, înconjurată de vêrfurile munţiloru numiţi Lespesile.

— Cum l'ai afflatu iutr'unu assemenea locu ne umblatu?

— Eu nu l'amn visitatu nici o data, şi nu aşi fi cunoscutu existenţa lui, daca nu 'mi ar fi spusu reposatulu frate-meu la mórtea sa. Ellu fiind dintre ai spătarului 'mi a putut descri interiorulu şi exteriorulu seu, cum şi semnele după care să mê potu orienta, ca să'lu găsescu.

— Te veï duce până la acellu castelu?

— La dênsulu? îngână Mihalcea îngălbinind.

— Da, şi chiar într'ênsulu.

— In ellu! csclamâ servulu tremurând,

— Aşa; voiu să scoţi din temni(ele lui una din nenumeratele victime, care, după cum amu înţellesu îi populésă ascunçetorile.

— O D-ne, D-ne! strigă Mihalcea aruncându-se la piciórele Principelui, cere-mi mai bine viaţa, mai bucurosu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

suntu să'mi dai capulu pre mâna gădei, cât să mĕ dai viu în ghiarele lui Udrea.

— Rădică-te nemernicule; aşa sunteţi voi lingăi curţiloru: *promitteţi totu şi nu faceţi nimicu.*

— Cere-mi ori ce veţi voi stăpâne, dar nu mĕ face să gustu torturele spătarului.

— Cum se întêmplă cu voi, ca totu ce vi se cere să vĕ pară impossibilu?

— Dómne, ca să nu mĕ pui în rendulu linguşitoriloru, mê ducu; voiu sufferi multu, voiu fi turmentatu ca martirii, dar Voi, D-ne, veţi fi siguru că Mihalcea v'a iubitu cu sinceritate şi credinţă, iar nu din buse, ca curtesanii.

— Bravo Mihalceo, aşa te voiu, fii românu verde fĕră témă de stafii şi pricolici, petrunde murii acelui locaşu allu nelegiurei şi adu-mi aci, pre ne-pusă masă, originalulu acestui medalionu şi nu avea cea mai mică témă de Udrea, fiind-că dênsul numai este în ţérră.

— Te ascultu stăpâne, respunsse Mihalcea, luând din mâna lui Radu miculu medalion, de aşi sci că me facu pa-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sare, totu voiu reuşi a intra în întru şi a vĕ împlini ordinulu sau a muri.

— Dute de te repausă acum, dar mâne când ciripesce vrabia ânteiu, să fii afóră de Târgovesce. Cât despre secretulu acestei expediţiuni, îţi impunu cea mai rigurósă tăcere.

— Voiu fi mutu ca pescele, respunse favoritulu sărutând mana principelui, şi dupŏ ce primi uă grea pungă plină cu auru, eşi ca să se prepare de plecare.

— Voiu să cunoscu şi eu situaţiunea acellui cuibu de tâlhari, cugetă Radu, dupŏ plecarea lui Mihalcea; şi ar trebui chiar să nimicescu existenţa unoru assemenea asiluri a le crimei. Chiamă pe Stroe, addaogă adressându-se unui copilu de casă ce intrasse la chemarea sa.

Peste câte-va minute marele Armaşu era 'naintea Principelui seu.

— Mâne în ruvărsatulu zioriloru ia cu tine uă companiă de panduri, îa-te dupŏ urma lui Mihalcea pe cari'lu vei întâlni eşind pe pórta Munţilor, păḑesce-te să nu fii vĕḑut, mergi pe unde va merge ellu, stăi când va sta dĕnsulu, sue munţii şi locurile pe-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

riculóse ce va sui ellu, şi castelulu unde dĕnsulu se va opri luaţi'lu cu asaltu, sau cum veţi sci, în întru cŏruia tu vei găsi sabia de mare Spataru iar socii tei jafu destulu.

— Suntu suppusu, stăpune respunse armaşulu plinu de bucurie; dar Udrea?

— Udrea, póte fi în întrulu acellui castelu; de-lu vei aduce viu sau mortu, vei fi stăpunulu avereloru lui.

— Iar pre cei alţi, ce vomu găsi în acellu Castelu?

— Vei aresta pre toţi sbirii şi vei libera din attrocele sutterane pre tóte nefericitele victime ce, dupŏ cum audu, săntu închise acolo.

— Dar pe Mihalcea?

— Illu vei face să nu védă nimic.

— Dar castululu?

— Illŭ veţi demola.

Încăntatu de illustrele promissiuni, Spirea eşi, fŏră a mai cere alte informaţiuni. Vĕdĕndu-şi appropiată inaugurarea unui viitoru atătu de strelucitu, ellu care nu era de căt fiulu unui mămularu şi ciracul unui bietu şetraru, era apprópe să'şi piardă min-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ţele. Tótă nópten visâ că da ordine peste ordine şefiloru de armate, şi că strênsese uă avere ne mărginită.

Mihalcea în locu de a face ca dênsulu, adică de a visa cum îi şade armaşu, dupŏ ce îşi pusse pungi ce căpatasse lêngă alte ţece de feluiu şi greutatea sa, se lungi în patu şi începu a cugeta, a se sili a ghici semnificaţiunea misteriósei espediţiuni; dupĕ puţină gândire însă, conchisse că originalulu portetului ce conţinea medalionulu, este vre-uă jupânésă frumuşiçă, care plăcusse în acellaşi timpu şi lui Vodă şi Spătarului; că Udrea favorisat mai multu de norocu, pussesse mâna pe chilipir, dar cest'altu acu vĕdĕndu-se cu *apă destulă la móră*, vrea să facă ca cânele când se vede superiorulu adversarului seu, să-îi stérgă buçătura din gură, şi să-lu lasse cu busa umflată.

Aurora începusse a accoperi porţile orientului cu uă colóre de purpură şi păsĕrelele părăsind mólele lor cuibu, începusse a ciripi voióse şi a se legăna cu gracie pe subţirile crăculiţe a le arboriloru, când unu cavaleru óre-care, îuvestitu ca Românii de distincţie din timpulu indepen-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dinţei Romăne, trecea podulu porţii despre Muntii Târgovistei. Calulu era ageru şi aprigu, măna ce'i cărmuia frĕulu debace şi sigură, pentru că la minutu şi calu şi cavaleru dispăru din aintea podarului ce ăncă se freca la somnoroşii sei ochi. Peste câteva momente uă cétă de panduri, trecia acellaşi podu şi apucâ aceiaşi calle. Cavalerulu, dupŏ cum credu că aţi ghicit, stimabili lectori, era Mihalcea; şi cei alţi Stroe cu ai lui.

Cum se făcu ţiuă, Vodă, chemâ pro şevulu *vĕnătoriloru* şi pre marele *Vornicu*.

— Tu să-mi prepari cai, cănii şi vĕnatorii ţisse Radu adressându-se *Ceaşului*, iar D-ta *moş* Vornice să te duci a anunţa *divanului* plecarea mea. Mulţumită lui D-ţeu, ţĕrra ne este în pace, vecinii ni s'a mai înţeleptit şi Turcii, de când au luatu Constantinopolulu ne-a cam slăbit din dragoste.

Ambii fonctionari, dupŏ ce se plecarâ cu respectu, eşiră: unulu să allerge la grajdurile domnesci, iar altulu la divanulu de la *Mitropolie*.

Dupŏ trei ore, Radu era departe de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Capitală şi Mitropolitulu cu boerii *judecau* în loculu lui Vodă.

In vanu cutrierâ Mihalcea trei ţille d'a rêndulu munţii Lespesile, în van căută să descopere semnele după care să se orientese, spre a affla misteriosulu castelu, în vanu întrebă locuitorii din vecinătate, căci unii când l'auţea strângea din umeri, alţii îllu luau drept nebunu, iar alţii în fine, îi spunea că auţisse vorbindusse de existenţa unei assemea locuinţe; dar nu scia a nume în ce parte de locu este situată, (atât de rettrasu era loculu pe care era edificatu Castelulu expatriatului). A patra ţi în fine; desperatu că nu'lu va mai regăsi, era aprópe să se lipséscă şi de armăşie, şi de favóre domnéscă, şi să se întórcă a casă; când, după uă dificilă şi întortochiată calle, pratt cată prin uă selbă întunecósă, dette de unu luminişu şi se vĕţu faciă în faciă cu negrulu bastimentu.

— Dette D-ţeu, strigă ellu plinu de bucurie, acesta cată să fie, cea d'ăntêiu datorie iat'o împlinită; cât pentru cea d'a doua, addăogă scărpinêndu-se la ureche, după ce inspectă în lung şi în latu curi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

osulu edificiu, — pentru cea d'a doua, ḑeu, slabă nădejde! Trebue să fiu sau fermecătoru sau smeu ca să mĕ strecoru printre acelle căscături, sau să petrunḑu pétra!... Singura trecere possibilă se póte effectua prin acea feréstră, addăogă dupŏ ce se mai învărti puținu împrejurulu șanțuriloru din jurulu temelii și ḑări ferestrele despre care amu vorbitu în capitolulu precedentu; — da, numai pre acolo așĭ putea răsbi; dar cu ce pericolu? cu ce expunere? D-ḑeule! Fie, ce o fi; continuâ dupŏ puțină gôndire, voiu cerca; de voiu muri aici sau în întru, ori în temnițele lui Vodă, totu una 'mi va fi; să cercu mai bine noroculu, póte sĕ scapu de căte trele pericolele ce se învărtescu în jurulu meu.

Dupŏ ce ḑisse aceste cuvinte, se apropiâ de marginea prăpastiei, observâ mai cu attențiune locurile din prejur și în fine, luănd dăsagii de la dărlogii șelii, îi aruncă dupĕ gâtu și începu a se scoborî în prăpastie, agățăndu-se când de arbori cari la fie ce agățere s'ar fi pututu rupe, când de petri care la fie ce pasu s'ar fi putut deslipi, și lipsindulu de ecuilibru l'ar fi prevălit

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dreptu în fundulu spumegosului părîiaşu. Cu chin cu vai, în fine, prin agăţări, prin săltături, reuşi a sări pre miculu colţu de stâncă ce eşa din murulu castelului în josulu ferestrei cellei mici.

— Cruce ajută, ḑisse ellu închinându se; primulu pasu s'a făcut, dar celle alte? măiculiţa mea! addăogă dupŏ ce se uită în sus şi în jos.

Nu perdu ănsĕ multu timpu, ci scósse iute din dăsagi uă scară de frânghie, (care dupŏ cum se vede s'a inventat odată cu amorulu), îi légă bine cărligele, o aruncâ spre feréstra superióră, dar nu prinse, o aruncâ a doua órā, de astă dată fu mai norocosu, cărligele se agăţară de grile. Dupŏ ce se assigurâ despre soliditatea scări se sui ca pisica pănĕ susu, apucâ grilele cu viĕrtute şi apoi înfipsse cărligele scării printre grilele de jos şi lemnulu ferestrii. Se uită dupŏ aceia în întru, şi, pre câtu îi permittea desimea grileloru, nu vĕḑu altă figură de cătu.... originalulu portretului din medalionu.

Fŏră témă de întrerupere din partea persónei ce vedea, pe a cărei figură se citea dorinţa de a eşi din acea colivie, Mihalcea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

scóse îndată uă pilă şi începu a pili cu iuţéală. Ferulu parte din causa ruginei şi vechimei, parte din vĕrtutea şi iuţeala braţului ce mănuia pila, se tăia numaĭ de căt; într'o jumătate de oră şése fére erau rupte. Două trei lovituri de toporu împlini restulu. Acestea erau loviturele ce audisse Maria la spatele seu, lovituri ce'i reda libertatea chiar în minutul celeĭ mai complecte desperări.

— Bună ḑiua jupăneşică, ḑisse Mihalcea sărind în cameră, după ce curăţi intrarea de ori-ce piedică. — Maria vĕḑendu-lu remăssese ne mişcată, ne sciind daca visésă sau e descéptă, dacă cellu ce vine îi adduce libertatea sau uă nouă cursă. — Dupŏ cum creḑu, addăogâ nuoulu venitu, cuşca în care esci închisă nu prea 'ţi e plăcută şi mĕ prinḑu, că nu'ţi este pe voe să mai stai aici; de aceia dar, înfruntând ori-ce pericolu, am venit să te scapu.

— Să fie ăngerulu teŭ acella ce a venit, sau fiulu blastemului recércă a mĕ tenta? O D-ḑeule! strigâ Maria rădicând mănile şi ochii câtre ceru.

— Nu suntu nici unulu nici altulu dragă fetiţo, respunse Mihalcea, suntu ănsĕ unu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

băiatu bunu care allérgă prin focu şi prin apă, când aude că o fată geme în sufferinţe.

— Oare Radu te-a trămesu? Strigă copila cu bucurie.

— Da, aşa. . . Radu se numesce. — Drace! adaoga în sine, înţelegu acuma totulu, d-lor se cunoscŭ mai de mult.

— O! să plecămu, să plecămu; sciamu cu că Radu allu meu nu m'a uitat, la dĕnsulu vomu merge acum?

— Da la . . . . la dĕnsulu.

— O! ce fericită voiu fi! de siguru că acum ne vomu cununa.

— Biată copilă! murmură viitorulu armaşu, a înşelat'o prin obicinuitele loru promissiuni.

— D-ta trebue să fii amiculu lui.

— Da aşa e, dar să plecămu.

— O! cătu de multu te voiu iubi! suntu gata.

— Să scii mai ântĕiu că ai să treci prin nisce locuri fórte periculóse, ai necessitate de unu curagiu bărbătescu.

— Voiu avea îndestulu ca să înfruntu ori-ce pericol.

În adevĕru Mihalcea remasse încreme-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nitu, când o vĕdu descinḑĕndu fŏră de temere scara, ce se cletina şi într'o parte şi într'alta d'asupra precipiciului, şi când trecu prin sărituri şi agaţături, dincolo de prăpastie. În ori-ce altă occasie Maria n'ar fi putut dispune de atăta curagiu, dar sciind ce lassă la spate-i, allerga fŏră temere la mórte. Din fericire mórtea nu se întĕmplă, ci după căte-va sgărieturi, ajunsseră amênduoi dincolo de periculósa prăpastie.

— Suntu armaşu mare ḑisse Mihalcea plin de bucurie grăbindu-se a se urca pre callu.

— Opriţi-ve strigă uă voce la spatele loru.

Când se întórsseră se vĕḑu înconjuraţi de uă cétă de panduri. Era Stroe, care împreună cu ceata sa nu slăbisse din vedere pre curiosulu nostru Mercuriu.

— Armaş Stroe suntu eu, ḑisse Mihalcea.

— Ei si? respunsse armaşulu puind măna în şold.

— Nu'ţi pasă nimic?

— Baga séma că nu.

— Gândesce-te.

— Nici nu visesu.

— Nici numele persónei care m'a trimis nu te va?...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nici D-ḑeu chiar, aşa amu ordinu. Ei Prodane şi tu Muşate, addaogă adressându-se la duoi panduri, cu capulu vostru respundeţi de persónele lor.

Mihalcea turba de mănie, Maria fără a înţellege semnificaţiunea scenii ce vedea sta cu ochi în pămêntu şi tremura ca varga.

— Cât pentru d-ta frumuşică avênturară, am să-ţi spuiu doue vorbe când mê voiu întórce. Dar nu tremura, nimeni nu are gând să'ţi faca vre unu reu. Auḑit'aţi voi mişeiloru continuă adresându-sse către panduri, să nu o supĕraţi prin nici unu chipu, că vai de voi va fi. Soldaţi urmaţi-mĕ, avemu uă datorie cam grea de împlinit, dar mulţumită fratelui Mihalcea, reulu s'a mai micşoratu puţin.

Când vĕḑură ce calle aveau să apuce, pandurii se trasseră îndărĕtu.

— La dracu! ce vĕ codiţi? strigă Stroe dupe colţulu de stâncă pe care sărisse, nu purtaţi de surda numele de SOLDAŢI ROMÂNI, urmaţi pre căpitanulu vostru, că dóră sus nu ne ascéptă petre şi gure de focu.

Soldaţii ruşinati de aceste cuvinte îi urmară exemplu şi trecându cu aceiaşi diffi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cultate pre unde trecuse Stroe, urcă ca şi ellu scara ce lăssase Mihalcea agaţată de feréstră. Intr'unu cuartu de oră, toţi erau în camera cu *trapa* şi portretulu copilului, şi de acolo se respăndiră prin camerele laterale fără a da preste vre-uă fiinţă vie.

Pre căud Stroe, împreună cu patru panduri observau interiorulu salonului şi allu camerii pe unde intrasse, pentru a deosebi vre-uă deschidétură secretă şi pre căud cei alţi prin alte camere făceau assemenea, Udrea cu ănima plină de bucurie şi speranţă, intra încetinelu prin uşa ce respundea în coridoru şi păşea în vĕrfulu degeteloru spre patulu, unde spera că şi va găsi victima gata de sacrificat; căud uă mănă îi attinse umerulu şi uă voce îi isbi urechele.

— Jupan Udreo, dísse Stroe, din ordinulu Domnescu te arrestessu.

— Trădare! strigă ellu extasiat, căud se vĕdu înconjurat.

— Nu mai este scăpare Spatare, ţi a venitu rĕndulu ca să fii moscenit.

— Me creḑi prinsu? urlă disgraciatulu, Udrea nu se prinde ca unu puiu de găi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nă cu mâna în sînu. Aveţi să assudaţi mult sânge, pâne sĕ fiu în mânele vóstre.

Pronunciând aceste vorbe, fără a da timpu panduriloru să'lu oprésscă, se repedi şi luă din cuiulu de d'asupra portretului cu secretu, un toporaşu cu care începu a se apăra, a pune în respectu pre pandurii cari cercau a'lu desarma, şi a se retrage spre uă parte a camerii unde nimeni nu putea deosebi uă uşcióră care s'ar fi deschis şi închis la uă atingere óre care, şi printr-uă calle secretă, ar fi putut duce pre Udrea la cea mai sigură libertate.

Fortuna ânsĕ nu'i fu favorabile; cand trase toporaşu din cuiu a atinsu resoltulu tablóului şi trapa se deschise cu iuţélă, chiar când mai avea unu pasu de făcutu ca să fie cu totulu salvatu. Find âncă pre trapă când resortulu fonctionâ, perdĕnd tĕrrêmulu de sub picióre, ne fericitulu disparu în negrulu gollu ce se făcusse, şi după commiterea atâtoru crime exersabile, peri de mórtea ce preparasse altora.

Vĕdând curiósa şi tragica disparaţiune, pandurii şi şefulu loru se retrasseră terrificaţi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Mulțumită cerului că nu se întêmplâ nicî unulu din noi d'asupra acestei deschisături infernale, disse unulu din panduri uitându-se în jos prin deschidêtură căci vai de ellu ar fi fostu! daca ar fi căḑutu în acéstă profundóre a infernului.

— Cerulu ne-a ferit, observă cellu d'allu duoilea.

— Să eșimu din acéstă locuință satanică, disse Stroe, misiunea ni s'a împlinitu. — Așa addăogă după ce se vêḑu pe pajiscea unde lăssase pre Mihalcea și Maria, aci este mai bine, îți mai dă ămina să fii veselu și allegru, între acei muri neguroși și ânima ți este negurósă.

— Așa ḑeu! respunsse pandurii urmându-lu.

— Adică mare curagiu ai avutu frumușica mea de ai putut suferi uă locuință atât de dosnică! ḑeu nu era unu amantu galantu Udrea ăsta.

— De locu nu era, replică unulu din panduri, uă figură atât de drăgălașe între nisce assemenea muri!....

— Succerorulu seu, ânsĕ, nu va fi atât de necivilu, ellu va onora frumusceța

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cum merită; palatulu armaşului este multu mai aeratu şi mai frumosu, de cătu castelulu Spătarului.

Maria audind vorbele ce pronuncia Armaşulu, înţellegându-le sensulu şi cunoscând că din Scyla a căduţ în Caribda, începu a plange cu hohot.

— Înţelegu, addăogâ grosierulu fiu de momularu, nu cutesi a pronuncia în facia atătoru voinici, aceia ce ănima ta acceptă.

— Ce vrei să faci nenorocitule? strigă Mihalcea oprindu-lu d'a apuca de bărbie pre aceia de care ĕnsăşi Vodă se interssa, nu te gândesci că acella ce dispune de sórta ei şi a ta te va pedepsi?

— Aide, lipsesce d'aci palavragiule, nu vréu să'mi dai tu lecţii de morală. Duceţi pe D-ei, vitezi mei camaradi, la palatulu armăsescu, acolo àntre patru ochi îmi va putea spune totu.

— Aveţi pietate, strigâ Maria; aruncându-se în genuche 'naintea nuoiloru ei sbiri, sunteţi pârinţi, sunteţi fraţi, în numele ficeloru şi sororeloru vóstre omorîţi-mă, dar nu mê expuneţi desonórei.

— Soldaţi supuneţi-vĕ ordinului şefulu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

vostru, detunâ Stroe. Pandurii pussese mâna pre rosalbi umeri ai fiicei munţiloru şi ăncepusse a o trage în urmă loru, când uă voce ce eşa din întunerecul selbeloru le isbi urechele.

— P'aici. resună vocea.

— Radu! strigă Maria smucindu-se din măinile sbirilor şi aruncându-se spre partea de unde venea acea voce.

— Măria sa! murmurară pandurii vĕdĕnd pre nuoulu venitu.

— Nu e ellu, murmură ne fericita copilă retrăgându-se cu durere, când vĕdu pre Vodă înconjiuratu de suita sa; ce mult sĕ assemèna cu dènsul la voce!

Avea dreptate să nu pótă cunósce în luxosulu vĕnatoru, pe modestul seu amatu şi protectoru, pentru că între Radu ţerranu şi Radu Vodu cellu Frumosu, timpulu, de şi scurt, ănse făcusse uă distincţiune însemnată, barba îi era mai mare, pĕrulu capului mai micu şi figura mai palidă.

— Nu mĕ mai recunósce, cugetă Radu înspectând'o, biată copilă! are dreptate, ea ănsĕ este totu frumósă, totu încântătóre! Ce aţi făcut addăogă adresându-se către Stroe.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Stăpune.... murmură armaşulu tremurând şi recunoscêndu-şi erórea în facia pericolului, ce l'aru fi putut perde, monstru nu mai există.

— Unde este capulu lui?

— Împreună cu corpulu, s'a sfărămat căděnd dintr'o înnălţime spăimântătóre.

— Dar castelulu?

— Poimâine vĕ voiu rapporta despre tóte.

— Bine, pe sbiri să'i transportaţi în închisorile Statului, iar cei închişi voru fi stabiliţi în palatulu de véră allu Domniei melle. Unde aţi găsit acéstă copilă?

— În castelu stăpune, respunse Mihalcea.

— Aşia! a fost şi dênsa prisonieră! atunci o iau sub principiara mea protecţiune, vei adduce-o cât se póte mai în grabă la domnésca mea curte.

Dupŏ trei ţile, Maria locuea unulu din celle mai modeste şi mai rettrase din appartamentele palatului domnescu. Ordinile celle mai aspre oprea pe ori-care din curteni de a o supĕra, sau a o sustrage de la plăcuta ei solitudine. Chiar Vodă se păţea de a-i produce ne plăcere.

Dupŏ rapportulu ce Stroe înfăţişâ lui

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Vodă a patra ḑi, numĕrulu prisonierilor ce se afflase în suterane se suia la 20 bărbaţi şi 5 femei, iar allu prisoniereloru din harem la 18. Sbirii ce se transportaseră în închisorile cetăţii erau în numĕru de 40.

Patru sĕptĕmăni dupŏ celle ce amu 'naratu, în loculu formidabilului castelu, era uă grămadă mare de petre sfărîmate şi de molosu. Cu stăpunulu loru a dispărutu şi acestu înfiorătoru asilu allu crimei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

IX.

Dedicaţiune femeilor Române din Secolulŭ allŭ XIX.

De trei luni Maria locuia palatulu domnescu; lêngă iubitulu ei Radu, sub acelaşi accoperemêntu cu densul frumósa fiica a munţiloru, plângea ḑiua şi nópte pre acella ce iubea, pre acella ce dorea, pre acella ce i se părea că lipsesce. Cum ar fi putut ghici biată copilă? că acella ce plinu de mărire şi putere, ordona unei ţerri de douĕ milióne sufflete, că acella ce îi offerea unu asilu atăt de superbu, este Radul ei, iubitulu ei fiu allu Jiului, fratele de arme allu fratelui ei, amantulu ei şi protectorul lăsatu de părintele ei?

De şi era bine îngrijită, de şi nu a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

vea lipsă de nimic, de şi i se îndeplinea la minut tot ce ar fi dorit, de şi nimeni nu cutesa a turbura repausul retragerii sale, de şi nu avea să se témă de nimic, cu tóte acestea Maria nu era mulţumită, lucsulu ce o înconjura îi displăcea, alesele bucate ce i se punea pre masa o nemulţumia, recele respectu ce i arrăta atăt servitorii inferiori ai curţii căt şi offiţerii superiori ai palatului o obosea, delicateţa conduitei a acestui nuou Radu o umilea; gândirea ei era la Radu din munţii Cozii, dorinţa ei era căsuţa dupĕ culmea *Vôlcanului*, fericirea ei era speranţa redobăndirei simplităţii vieţii salle de mai n'ainte, în căsuţa paternă şi lĕngă fôntêna companiónă a copilăriei salle.

Cu tóte că Radu dasse ordine aspre tuturor ómeniloru Curţii, ca sub pedépsa decapitarii, să nu se attingă nici într'un chip de Maria, cu tóte că cea mai mică calomnie şi vorbă injuriósă pronunţată contra óspetei domnesci, se pedepsca cu mórte, omenii ănsĕ, ca ómeni, nu putea a se stăpâni de a şiopti, ici colo, căte ceva. Tótă Târgovişt̂ea în fine credea că Maria este

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

întreţinuta lui Vodă. Ce şioptiri sfăşiitóre pentru uă ănimă simtitóre ca a fiicii lui Drăganu!

— O! D-ḑeule ḑicea ea, când aceste şioptiri ajungea până la urechile salle, cât de detestósă este viaţa în oraşe şi mai allesu în curţile celle mari! bine ḑicea tata, D-ḑeu să'lu fericéscă: *Unde virtutea nu există, nimeni nu crede în virtute.*

De când Maria locuea în palatu, Radu se affla constrănsu de uă penibilă situaţiune, avu a se lupta atât cu stricata-i educaţiune făcută de Udrea, care 'lu îndemna a ceda dorinţei, a profita de ocasiune şi a satisface pasiunele salle prin siluire, cât şi cu resonulu şi născĕnda virtute care 'lu oprea de a comitte uă crimă, care 'i comanda a menagia onórea acelleia ce iubesce şi care îi ordona de a o poseda prin calea legală, prin maritagiu. În adevĕru gigantică luptă.

— Nu sciu ce trebue să facu, sănte părinte, ḑicea ellu oftând într'o ḑi preotului Palatului, cu care amu făcut cunoscinţă într'unulu din capitulele precedente; iubescu pre acéstă copilă ca unu nebunu; fără amorulu ei nu potu trăi şi virtuţi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

le salle mĕ opresc de a comitte uă fŏră de lege, amu iubitu multe femei, dar c'un amoru prosaicu, inpur, voluptos, nu am simţit pentru nici una din elle, altu de cât uă patimă arĝetóre, care dorea possedarea lor. Respectŭ, veneraţiune, milă nuam simţit pentru nici una, fiind că conrupţiunea loru nu'm a pŭtut inspira nici un fellŭ de applicare onestă. Virtutea acestei copile ănsĕ, care m'a scăpat din un mare pericolu şi a produs în mine uă revoluţiune generale, paralisésă în mine ori ce dorinţă ne onestă.

— În adevăru, grea situaţiune!

— Amu promisu pre patulu de mórte allu tatălui ei a fi protectorulu onórei salle.

— Prin urmare?

— Ca să potu îndeplini şi dorinţa şi datoria, nu afflu de cât unu singuru meĝiu, maritagiulu.....

— Cu uă ţĕrrană?

— Iar acestă esclamaţiune!

— Ori-cine va audi decisiunea M-Vóstre va trebui să scóţă acéstă esclamaţiune. Între unu principe şi uă fiică de ţĕrranu...

— Înaintea religiunei, sănte Părinte nu există nici uă distincţiune.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

– Aşa e Dómne, dar ce va ḑice societatea, acéstă cochetă capriciósă, cănd va auḑi că socia unui Domnu e fiica unui agricultoru?

— Tóte acestea întrebări mi s'a făcut şi de blestematulu de Udrea, nu mai mi le repeţi, găsesce mai bine un mediu cum să scapu cu faciă curată.

— Póte pretenţiunele ar înceta, cănd aceia ce din uă posiţiune atăt de umilită se înnalţă pănĕ la participarea unui tronu; ar posseda nisce calităţi superióre, uă frumuseţe cellebră.

— Care din femeile Capitalei este mai frumósă ca dĕnsa?

— Unită cu uă educaţiune allésă.

— Possedă îndestul acéstă calitate, care în scurt timp se póte ameliora.

— Uă instrucţiune întinsă.

— Care din femeile Curţii scie căt ea?

— Şi mai pre sus de tóte uă virtute exemplarie, care să închidă într'un modu impuitoru gura societăţii.

— Maria possedă tóte aceste callităţi.

— Sunteţi sigur de virtutea ei?

— Ca de fiinţa mea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Este ea atât de mare, atâta de ecclatantă în cât să póță impune tuturor tăcere și respectu?

— Cine a scăpatu din mâna lui Udrea ne pătată nu este uă virtute ordinară.

— Ca să se oppue cine-va brutalității lui Udrea nu este cellu mai mare meritu, am vĕdut femei care a respins cu bravură crudimele celle mai înfiorătóre, dar a cedat ademenireloru și bogateloru promissiuni.

— Ai dreptate, crescerea modestă și lipsita de ori ce pretențiuni a acestei copile, o póte appăra și de assemenea tentațiune.

— Nu prea credu, am vĕdut mulți fii ai plebei commitlĕud pentru luciosulu auru crimele celle mai exacrabile, femeia să nu se amăgească! femeia să rĕmăe iutactă la vederea petreloru presióse și a vestmenteloru de luxu! deu ar fi unu miracolu.

— Maria póte să facă acestu miracolu.

— Vrei să cerci?

— Cum?

— Să fii siguru de ceia ce dici.

— Să?....

— Să promiți, să'i arreți aurú, să'i

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dai haine precióse, bijuterii scumpe şi apoi să'i propui.

— Dacă va ceda tentaţiunei?

— Sunteţi datoru să o dispreciaţi cum merită, s'o respingeţi ca p'o femeie de rênd, să vĕ combateţi patima cu nobleţă şi curagiu şi conformu promissiunei ce ai făcut reposatului, s'o trămiţi la locul ei, unde s'o măritaţi dupĕ un bărbatu de posiţiunea ei.

— Dar de va resista?

— Va fi demnă de a i se depune pe fruntea coróna Basarabilor.

Tótă nóptea ce urmă ţiua în care Popa Cosma îi dătusse consiliulu suscitatu, gândirea lui Radu fiu ţintită numai la acestă cercare; somnulu fugisse departe de dĕnsulu şi cugetările celle mai variate îllu turmentară pănĕ la ţiuă.

— Să o supputiu unei tentaţiuni atăt de amăgitóre?!. crgetă ellu, să desfĕşiuru înaintei luxulu domniei melle, să deschisu în presenţa sa tesaurele melle, ca să 'i cercu virtutea, ca să'i smulg tesaurulu cellu mai scumpu... onórea! să facu să sclipéscă înnaintea ochiloru ei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

aurulu şi deamantele melle ca să furu ne stimatulu brilliantu allu castităţii salle! ar fi curat uă cursă infamă care să'i causese immediata cădere, fiind că de sigur, ca femee, ca fiinţă lesne de amăgitu va ceda tentaţiunei şi va cădea; ănsĕ căderea ei îmi va fi fórte fatală, pentru că mĕ va lipsi de sigura-mi consolaţiune în presentu, singura-mi speranţă în viitoru.... amorul. Da, amorulu nascut de dĕnsa este creat numai pentru dĕnsa; fĕră ea tótă speranţa viitorului, tóte visele de fericire s'ar spulbera ca negura dimineţii, nemai remăindu-mi altu de cât remuscarea timpupurilor trecute, suveniirulu fericirei ce am perdut şi golatatea unu viitoru fĕră speranţă! — Dar daca virtutea ei va fi superióră ori-căroru amăgiri? ori-căroru promissiuni sau ameninţări, daca ar triumfa contra tuturor tentaţiuniloru! ce meritu va căstiga ea modestă fiică a munţilor 'naintea întrigei nóstre nobleţi? Cum îşi va rădica cu mândrie victoriósă-i frunte şi din înălţimea sa va privi despreciuita populaţiune a Curţi şi'i va

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ḑice: „cu tótă josimea nascerii melle suutu superióra vóstră, superióră prin despreciulu ce simtu pentru tóte acelle nimicuri strălucitóre ce farmecă ochiulu vostru şi aruncă pre adoratorii loru în precipiţiulu periciunei.“ Căud mĕ găndescu că exemplulu seu va arrĕta astei societăţi conrupte căt preciuesce virtutea şi cum se recompensă, îmi vine să cercu; voiu cerca.

Dupŏ ce ḑiua începu a albi sticlele ferestreloru şi sórele a se resfăţa, cu cochetarie, într'o mare de auru şi purpură, Radu ca nici o dată se sculâ din patu şi chemâ unu copilu de casă (pagiu) care dormea într'o cameră vecină.

— Mateiu, ḑisse Domnitorulu, a venit Armaşul?

— Păn'acum nu stăpune respunse Mateiu, unu copilu ca de 14 ani.

— Căud va veni să ascepte în spătărie ordinile ce amu să'i dau. Dar protegata mea Maria s'o fi sculat pĕn'acum?

— Căud aurora roşesce marginile orisontului, ea lucrésă în grădiniţa sa.

— Dute şi róg'o să vie păuĕ aci. Căt

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

timpu va sta ea la mine nu sunt de vĕḍut pentru nimeni.

Mateiu fŏr'a cugeta să devinese semnificaţiunea acestui ordinu, se grăbi a trece lungulu coridoru ce despărţea micul apartamentu allu Mariei de apartamentele Domnesci; dupĕ căte-va minute în fine bătu la uă uşe.

Maria adăncită în variate cugetări, sta cu cótele resemate de uă masă. Căutătara sa rătăcea machinal pre paginile unui luxosu manuscrisu de biblie ce sta deschisu înnaintea ochiloru sei, din care ănse nu citisse nici uă silabă. Biată copilă! ea se găndea la situaţiunea sa presentă şi la viitorulu ce o ascepta; se găndea la drăgălaşele situaţiuni a le locului eĭ natalu, la munţi lui, la liveḍile lui, la florele şi ísvórele lui în fine la toţi companionii copilării şi juneţei salle de róse; se gôndea la tatălu ei, la fratele ei, la muma ce nu cunoscusse, în fine la Radu... la ellu mai multu de cătu la toţi. Căte picături de lacrimi a storsu ochii sei pentru acéstă dulce visiune, pe care a vĕḍut'o uă dată,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

a pipăit'o, a iubit'o, dar pe care acum nu o mai vedea de cât fórte raru, şi atunci numai în visu!

Audĭnd sunetulu produsu de ciocănitură, tresări ca omulu desceptatu din somnu de unu sunetu óre-care, se sculă în sus şi cu paşii şiovoinḑi de temere se dusse să deschidă uşea. Mirarea sa fu ne mărginită când vĕḑu pe servitorulu cabinetului domnescu, dar fu şi mai mult spăimăntată când audi dîn gura copilului de casă că Măria sa o invită în cabinetulu Măriei salle. Începu a tremura ca trestia bătută de adierea vĕntului, şi unu fioru ca acella allu morţii îi trecu prin vine; unu presimtimentu óre-care prevestea uă nefericire fatala, trebuea ănsĕ să se ducă; ordinulu era datu de Vodă, de acella înnaintea cărora trebuea să se suppună omulu cellu mai îndărĕtnicu.

Luă uă mantă luugă de lĕnă albă şi îşi accoperi avutulu costumu ţĕrrănescu, cu care era investită; luă assemenea unu vĕlu transparentu care îi accoperi ebeninele salle bucle şi parte din angelica sa figură. Cât era de frumósă!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

D-ḑeul meu! învelită cu acéstă albéță strĕlucitóre! omulu cellu mai demoralisatu, cellu mai stricatu în caracteru nu s'ar fi opritu d'a admira într'ĕnsa pre adeveratulu locuitoru allu empireului cerescu?

Roşindă şi sfiiciósă ca ori care vergură Română, juna copilă a Carpaţiloru lăsa cu modestie ochi în jos, căud se vĕḑu înnaintea lui Radu allu III-lea cellu Frumosu.

— Eşi Mateiu, ordonă Vodă copilului.

Mateiu eşi. Căud auḑi aeestu ordinu şi ḑe pagiu eşind, Maria ăncepu a tremura şi uă picătură mai strevĕḑătóre de căt brilliantulu se coborî încetinele pe rosalba sa figură.

— Şeḑi Mario, commandă Vodă.

— Măria Vóstră..... îngănă Maria remăind în picióre.

— De ce te temi? de ce tremuri? addăogă principele appropiindu de protegiata sa unu jeţu, nu esci amenințată de nimeni căt timpu esci lĕngă mine, pentru ce dar tremuri şi stai în picióre? şeḑi josu, o pretinḑ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Maria se suppusse, puindu-se abiă pe marginea jeţului.

— Stai bine, nu te sfii. Pentru ce vrei să stai în picióre înnaintea acelluia ce D-ḑeu 'i a dat numai uă corónă de auru, pre căud D-ta posedeşi corónă virtuţii şi a frumuseţii?

— Stăpûne...., ăngănâ Maria.

— Cerulu ornăndu-te cu atătea calităţi nu te-a condamnatu să fii departe de unu thronu regalu.

— D-ne... silabisă Maria tremurând.

— Cătă esci de frumósa! exclamă Radu appropiind jeţulu seu de allu Marii şi luând alba eï mănа în înfocatele salle palme.

— Maria Ta!.... strigă tata rădicându-se dupŏ jeţu şi trăgându-şi mănа din a le lui Radu ca cum ar fi attinsu cărbunii.

— Stai, ḑise ellu, nu fugi, nu fii crudă, ascultă uă ănimă vulnerată de săgeata ochiloru tei, compătimescc de sórta acelluia care de şi possedă unu thronu, nu se póte consola fŏră amorulu teu. Ascultă durerele unui sufletu ce ai lovitu de mórte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

și varsă peste acéstă mortală vulnă unu balsam mântuitoru.

— Stăpâne, stăpune strigă Maria plângĕnd.

— Nu plĕnge, nu, eu suntu acella care trebue să plângu, care trebue să vĕrsu lacrimi multe ca să potu obține indulgența ta și să dobăndescu amorulu teu.

— Radule Vodă.....

— Mi adduci aminte că suntu unu domnitoru și tu uă simplă copiliță a poporului! așa e, căutătura ta ănsĕ a fostu îndestulu de putinte ca să mĕ facă a dispreciui ori-ce umbră de resonu. M'amu luptat îndestulu cu amorulu și considerațiunile bunei cuviințe, amu oppusu din tóte puterele patima ce mĕ devóră, resónele posițiunei melle sociale, dar în vanu tótă cercarea, amorulu a învinsu și.... iatămĕ la piciórele D-talle.

Dicĕnd acestea căḑu în genuche la piciórele Mariei.

Maria în timpulu aceastei declarațiuni neasceptate, era în prada unoru turmente odióse; facia sa luă aci colo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

rulu cadavreloru aci allu purpurii, peptulu seu bătea cu convulsiune şi respiraţiunea i se inneca. Când vĕdu, ânsă, pre stăpênulu seu căḑutu în genuche înnainte-i se aruncă cu facia la pământu şi strigâ cu desperare:

— Ce v'amu greşitu stăpune de mĕ pedepsiţi atâtu de aspru? suntu mai pre sus de forciele melle aceste turmente. . . . . D-ne. . . cum suntoţi generosu cu tótă lumea. . . fiţi şi cu mine.

— Te voiu face cea mai avută, ḑisse ellu rădicându-se, fă-mê omulu cellu mai fericitu, te voiu face cea mai strălucită din femei, fă-mĕ cellu mai iubitu dintre muritori. Metresele celloru mai putinţi regi voru fi gelóse de mărirea şi averea ta, dacă ochiulu teu, în care înnótă flacăra amorului, mĕ va privi într'unu modu mai favorabilu.

— Stăpune, respunse Maria rădicându-se în genuchi şi aţintând asupra lui Radu uă priaire rugătóre, aibĭ compătimire de uă orfană care nu are pre nimeni pre pământu, de cât consiliulu murindului seu tată şi sărăcia sea.

— Sărăcia ta! esci tu săracă! tu! dar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

n'auḑi copilă că tot aurulu Domniei melle este allu teu, tóte scumpetele, tótă avuţia mea suntu la disposiţiunea ta? Haine ţesute cu auru şi petre precióse, voru compune garderoba ta, casse tapetate cu place masive de arginta, voru servi de a ta locuinţă, mobile de auru accoperite de catifeaoa cea mai scumpă, voru orna camerile talle, covorelc celle mai fine ce a putut produce orientului, voru fi călcate de piciórele talle, trăsuri strălucitóre ca carulu sórelui trase de cursierii cei mai renumiţi ai Arabiei voru fi puse assemenea la disposiţiunea ordineloru talle; în fine totu ce póte offeri unu omu putinte ca mine, voru contribui a satisface plăcerele talle, dacă ănima ta de ghiaţă se va încălḑi puţin de foculu ce mĕ devóră, dacă măndria ta se va înfrânge şi bine-voitórea ta consimţire mĕ va scăpa de uă mórte inevitabilă.

— Stăpune. . . Dómne. . . . . .

— Vrei să veḑi cu ochii! Privesco, iată auru, iată bijuterii regale, iată pietre ce nu se afflă nici în tesaurele Sultaniloru, iată uă mărime prodigiósă, ia, umple-ţi mănele, ia căt vrei, fii stăpâna loru şi dis-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pune de dênsele ori-cum vei voi, numai ănima ta, generósa ta anima să consimţa a'mi accorda fericirea ce dorescu.

Ţicĕnd aceste vorbe, deschisse mai multe sertare şi lăţi pline cu avuţii ne numĕrate, care ar fi orbit chiar ochii unei Regine; Maria ănsĕ nu vĕţu nimic, nimic de cât ne fericirea sa.

— Uită-te, privesce addaŏga Radu resfirănd aurul şi ne preţuitele avuţii cu anima palpităndă de temere şi bucurie, ia ţispune de totu, tot fie allu teu, nu mai uă parte din surrisulú teu, uă parte din ănima ta, amorul teu cellu fĕră preciu să recompensese ne numĕratele sacrificii ce-ţi voiu depune la piciórele talle.

— D-ne! ţisse Maria scoţănd din orbita ochiloru sei de serafimu ne numĕrate globuţe de uă brilliantină strĕlucire, nu cunoscu existenţa maicei melle, fiind că din leagănulu copilăriei melle am perdut'o, dar sciu că avém unu părinte care 'mi a condus tremurinţii mei paşi, printre suavele flori a le copilării şi printre profundele prăpăstii a le juneţii, pănĕ aprópe de termeuulu datoriei salle paternă; móitea ănse....

*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mi l'a răpit! aveam unu frate care să supplinească pre părinți.. dar cruḍimea unuii ne legiuit îl smulse din grădina din vieți, mai n'ainte de a deveni cu totul orfană!. mi a rĕmas stăpûne numai onórea, singurulu bunu de care mĕ bucuru, singura protecțiune ce mĕ mai susține, singura avere ce mai possedu, singurul tesaurul, tesaurulu săraciloru!... fi-veți, Măria vóstră acella care va umplea cupa nenorocirei melle, fi-veți M V. acella care mi va răpi totulu!..... totu ce am iubit, totu ce am preciuit, tótă speranța ce am avut?! Nu stăpûne, nu principele meu, voi sunteți clementu cu tótă lumea, voi care trebue să fiți părintele celloru orfani, nu veți commite acéstă crimă; suntu uă multime de frumuseți, cu mult mai superióre astei figuri ne fericită, ce stâ înnaintea M V, care simțindu farmeculu acestoru lucidități póte să și consimtă..:. pe mine ănsĕ care nu creḍŭ nimicu mai bun, nimicu mai preciosŭ ca eritagiulu recomandat de murinda gură a părintelui meu, ca onórea.....

— Onérea! dar bine nenorocit'o cine'ți

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

vorbesce de perderea onórei talle? eu voiu ca să fii de tótă lumea onorată şi tu...

— Stăpâne, mare differinţă este între tesaurulu meu şi *onorile* ce să distribue de cei putinţi!

— Esti copilă, eu îţi offeru amorulu meu.... şi tu?

— Eu refusu a fi intreţinută unui principe! D-ne d'aţi sci câtu de amară este sórta fiiceloru poporului când devine aceia ce M V voiţi să devinu eu, póte.... v'ar fi milă şi m'aţi erta. Dispreciulu lumei întregi, batjocura semeniloru sĕi, risulu şi victima ironiei celleru mari, ba chiar şi cellu mai de josu object allu sarcasmeloru servitoriloru sei, ajunge ne fericita care s'ar amăgi a vĕ ascepta prăpunerea.

— Cătu suntu de fericitu! cugetă Radu, cătu de e sublimă!.... Nu te teme, addăogâ adressându-se către Maria, voiu sci a astupa gurele acellea care voru cutesa a murmura ce-va în contra-ţi. Ne suppuşii nu voru mai putea dobândi gracie, ci mórtea va pedepsi cutesanţa.

— Atăt mai reu pentru mine, blasfemulu infortunaţiloru, carii voru sufferi din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

causa mea mĕ va ajunge, spectrele victimeloru îmi vor turmenta somnulu, rĕpaosulu mĕ va părăsi şi sângele vĕrsatu va cere de la ceru resbunarea, în fine de tótă fiinţa voiu fi urîtă şi blasfemată! Fericirea va fugi atăt de mine cătu şi de M V, pentru că în locul amorului ce doresci vei dobăndi de la mine lacrĕme, reproşuri şi blasfeme, în locul unei creaturi care să te îmbete de voluptate, vei găsi unu monstru uscatu şi mai fără viaţă.

— Taci, nu vorbi astfellu; numai nisce creeri bolnavi le póte cugeta.

— Ba se voru realiisa stăpûne.

— Bine, dar daca aşi face ca fatalulu nume de întreţinută sa nu există, şi frumosulu titlu de pricipesă să se alăture pe lĕngă acella ce porţi de la nascere? dacă uă diademă de regina ar încinge acéstă frunte ce acum, intunecată de întristare, stâ plecată înnainte-mi? dacă tronul ce stăpûnescu 'lu aşi împărţi cu tine? dacă ai deveni Dómna Romăniloru şi socia legitimă a lui Radu alu III-lea? ce vei mai dice?...

— Na'şu fi mai pucinu, ne fericită; nu fiind nĕscută pentru thronu saŭ pe lĕngă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tronu, nu voiu sci a-i ţine cuvenita demnitate, ne fiind născută din familie nobilă, voiu fi obiectulu satireloru nobleţii şi allu dispreciului celloru alte principese care se voru ruşina că aŭ în rĕndulu loru uă fată de ţerranu. Nu potu fi fericită de cât numai în cerculu în care m'am născut. Îmi voiţi fericirea accordaţi-mi depărtarea de la curte şi din capitală.

— Nu vrei să fii D-na mea? ce piedică te opresce? onórea nu'ţi este violată, viitorulu 'ţi este assigurat, şi umbra tatălui teu, acceptăndu-mi propunerea, nu te va blasfema.

— Dar ănima mea?!

— Am înţellesu acum, tóte celle pănĕ acum erau prefăcătorii, onórea era numai uă mască sub care să ascundi uă înjosită passiune.

— Înjosită pasiune! disse Maria sculăndu-se repede în picióre.

— Ţi ai mărturisit ruşinea, temete acum de pedépsa mea; unu principe nici o dată nu se înşélă fără a sufferi cutesătorul amăgitor, fructele dreptei salle mănii; m'ai amăgit, tu şi complicele teu veţi gusta tótă amărăciunea furiei melle.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Vĕ mulţumescu D-ne, iubescu mai mult acestu limbagiu, de cât acella allu amăgirei şi seducţiunei.

— Voiu inventa totu fellulu de turmente ca să te facu să sufferi mai multu.

— Voiu răbda cu resignaţiune.

— Nu voiu avea nici uă scântee de milă.

— O sciu prea bine!

— Mario, Mario, nu simţi nici uă umbră de compătimire, veḑi-mi lacrimele cum cŭrg, veḑi durerea ce sbuciumă peptulu meu, veḑi că una vorbescŭ şi alta cugetu, că gura-mi pronunţă ameninţări, iar ănima mea este suppusă ţie! aibi milă Mario, ce am făcutŭ ca să meritu ura ta?

— Nimic stăpune... eu nu vĕ urescu... murind chiar din causa MV. n'aşu putea, n'aşu avea dreptulu a vĕ urî... dar sciţi prea bine, amorulu numai uă dată bate la pórtă ănimei şi numai uă dată i se deschide; ănima mea acum este a altuia, iubescu pe altulu, multu mai micu, mult mai ne însemnat de cât Voi, dar în ochii mei fórte precios, cel mai scumpu; ellu este primulu şi singurul meu amoru.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Îți admiru constanța, dar te plângu, iubesci unu ingratu.

— Unu ingratu!

— Da... unu monstru ne demnu pe care amu să-lu pedepsescu.

— Și de unde îllu sciți MV?

— Am afflatu; se numesce Radu, sémênă puțin cu mine, mai allesu la voce; nu e așa?

— D-ḑeule! murmură Maria.

— Este închisu în sutteranele Armășiei.

— Radu!

— Da, și peste puțin uă mórte exemplarie îi va curma șirul uricióse salle vieți.

— Să'lŭ omori! dar bine pentru ce? ce ți-a făcut? care este crima lui?

— Mĕ mai întrebi care? este iubitu de tine crudo! și acésta e cea mai mare din crimele ce trebue a pedepsi.

— Nu este adevĕratu, nu este cu putință... ellu nu póte fi în mănele vóstre, ellu acum este în munți.

— Ba este în carcerele melle și la unu semnalu ce voiu face, va fi în căpĕtăiulu unui streangu.

— Să fie cu putință D-ḑeule!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nu crediĭ? vrei să'i vediĭ torturele şi mórtea? appropiete de acéstă feréstră, mai ḑi-mi încă uă dată: „nu'ţi voiu coróna, pentru că iubescu pe Radu“ şi vei vedea cu ochii cum îllu voru spăndura.

— O! aibi millă stăpûne, nu fii mai crud de căt toţi tiranii ce au existat, nu pedepsi unu inocentu care nu 'ţi-a făcut nimic; turmentă-mĕ, omóră-mĕ pe mine care suntu causa sufferinţeloru vóstre, dar pe ellu ... pre ellu care nu vĕ datorésă nici cea mai micĕ offensă, cruţă-lu de uă mórte ne dréptă.

— Suntu surdu ca piatra, pre cum tu esci rece ca marmura.

— Dómne!

— Nu voiu să auḑu nimic; să scii numai că în mâna ta stă viaţa iui. De nu vei merge astă nópte la altaru, ca să te unesci pentru totu d'ăuna cu acella ce 'ţi offerĕ mâna, ănima ş'unu thronu, capulu Radului teu va cădea în ţerĕnă.

— D-ḑeule! D-ḑeule! ce mĕ voiu face!

— Cerulu îţi comandă să smulgi douĕ fiinţe din ghiarele morţii.

Maria nu mai auḑea nimic; suspinene numĕrate îi îneca peptulu şi lacrămele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

curgeau ca două torente. Văḑănd'o astfelu Radu era apprópe a se da pe faciă, a mărturisi totu şi ai cere urtare, dar uă ne înţellésă curiositate sau uă remăşiţă din educaţiunea culésă din scóla lui Udrea îllu făcu să continuese încă căt-va comedia ce juca.

— Fericirea mea, ḑise ellu după uă pausă óre-care, sau capulu lui Radu, allege.

— E vorba de fericirea ta! ei bine omu fără ănimă, mai bine să móră, vomu muri împreună, te vei sătura de sângele nostru te vei mănji cu dênsul, dar nu-ţi vei realisa fericirea ce cauţi, chiar ellu dacă te ar auḑi; ar prefera mai bine se mĕ vaḑă mórtă, să piară şi ellu sub greutatea crudimeloru talle, de căt se mĕ vaḑă în braţele unui tiran.

— Căt esci de neróḑă! creḑi tu că între mórtea împreună cu tine şi viaţa în braţele unei fete de jupan frumósă şi avută, Radu teu ar face nebunia să allégă mórtea?

— Suntu sigură.

— Ei bine te înşeli, ţi-am spus de adinéori că iubitulu teu este unu ingratu; sceleratulu după căte-va măguliri şi a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

menințări ce i s'ă făcut, mi a descoperitu totu secretulu amorului vostru, și când 'i am propus să renunțe la amorulu teu, să ia în căsetorie pe fiicc unui Căpitanu de Panduri și să plece cu ea și cu averea ce-i voiu da în Moldova, a acceptat cu bucurie.

- Nu este adevěratu...

— Sublimă copilă cugetă ellu plinu de bucurie, cât mě iubesce! Puțin ăncă, numai puțin și apoi tótă lumea va cunósce mărimea virtuților talle. — Nu mě creḑi? addăogă cu vocea naturale, ei bine privesce aceste lucruri cu care m'a însărcinatu a ți le da.

— Medalionulu meu! exclamâ Maria tremurând.

— Da respunsse Radu, mai iată și acéstà scrissóre.

— Scrieptura lui! strigă Maria desfăcînd scrissórea ce i se dasse.

— Citesce, Citesce și vei vedea cine este Radul D-tale? — D'ar fi căḑut trăsnetulu lăngă dĕnsa nu ar fi încremenit'o mai rĕu ca lectura acellei scrissori.

Iată ce coprindea:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Jupaniță Mario“

„Mâne mĕ însoru cu fata Căpitanului „Krizea, neam de neam fată de boeru, nu „ca d'al-de noi călcăe crăpate. N'ar fi reu „să faci și D-ta ca mine, dacă ai putea în- „curca în mreajă-ți vr'unu fecioru de bo- „eru, pentru că nu sciu în ce chipu am „putea róde rugina mojiciei. Vino dar Du- „minecă la cununia mea să veḑi ce bine „șade modărlanului când se boerésce“

„Al D-tale cu plecăciune“

„Radu Vlad.“

— Nu e cu putință, dísse în fine Maria, aruncând scrissórea josu, nu e cu putință ca acesle cuvinte să ésă din ănima lui, nu e cu putință ca ellu să fie autorulu celloru ce am vĕḑut.

— Nu-i cunosci scriptura?

— Da! Suntu trăsurele mănei lui, dar nu suntu reproducțiunea ănimei lui; ănima sa e nobilă, frumósă, inconruptă.

— Descripțiune de amantă! totu d'auna greșită, totu d'auna ne exactă! Nici gollătatea adevĕrului nu te póte desamăgi! veḑi medalionul pe care ți-a depins figura și pe care l'a luat cu sine ca p'unu gagiu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de amoru de care se nu se desparţă nici uă dată, veḑi scriptura mănii lui prin care te insultă cu atăta insolenţă şi totu nu creḑi?

— Medalionulu i l'aţi răpit voi sceleraţilor.

— Mario.

— Da, repetu, voi i l'aţi smulsu cu ne omenie, şi scrissórea!.... D-ḑeu scie prin căte turmente l'aţi silit s'o scrie.

— Esci neródâ, ce interesu am avut să?...

— Interesul ce totu omulu fără ănimă simte pentru fericirea ce pismuesce.

— Vrei să te assiguru că Radu nu te mai iubesce, că Radu ţi-a trădat amorulu mişălesce?

— Nu, ar fi de prisosu;.. fie ellu fericitu, sórta ce şi-a allesu mulţuméscă-lu şi eu în solitudine şi abandon voiu plănge, dar nu'lu voiu blasfema.

— Să nu faci asta, tu să te faci mare, să devii socia principelui teu, să fii Dómna tuturor Românilor şi din înălţimea ta să fulgeri pre cellu ingrat.

— Nu voiu face-o nici o dată.

— Voescu eu s'o faci.

— Nu te voiu asculta.

— Voiu ordona.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nu mĕ voiu suppune.

— Te voiu sili.

— Nu vei putea.

— Nu? dar nu scii ne norocito că am putere absolută asupra vieţii suppuşiloru mei? că în furia unui amoru desperatu te voiu suppune torturelor celloru mai attroce?

— Cércă, ordonă să-mi dea mórtea oricum vei voi şi vei vedea, ce vei profita? O! Principe, ce suntu turmentele vóstre pre lĕngă acellea a le consciinţei? Dacă voiu fi friptă pe grătarele vóstre, tăiată de cuţitele vóstre, sfărămată de cruḑimea attrocităţiloru vóstre, voiu muri... dar voiu lăsa lumea avĕnd consciinţa-mi împăcată; dar dacă mĕ voiu suppune ţie, dacă voiu avea auru şi scumpeturi, voiu trăi în luxu şi avuţie, şi consciinţa 'mi va fi rebelă, va condamna ilegala-mi conduită, ce voiu face? ce va fi de mine? ce fericire voiu gusta?!.. Preferu mai bine tortura vóstră de cât a remuşcărei, de cât reprobările consciinţei.

— Frumóse vorbe, dar greu de applicat!

— Cércă, îţi repetu.

— Gând vei vedea cu ochii crudele lor resulltate îţi vei schimba părerea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nu.

— Unu Unguru emigratu mi-a descoperit secretulu unui turmentu ce se applică asupra corpurilor condamnaţilor din temniţile Budei; ne numerate ace petrundu, din tóte părţile, corpulu pacientului, voiu face cercare cu tine.

— Suntu în mănele talle.

— Dar daca 'ţi voiu tăia urechile?

— Nu voiu mai fi frumósă.

— Şi apoi îţi voiu spinteca nasulu?

— Voiu dobăndi uă difformitate mai mult.

— Pe urmă îţi voiu scóte dinţii din gură?

— Voiu perde ori ce umbră de frumseţe, prin urmare nu vei mai putea simţi pentru mine nici unu fellu de dorinţă.

— Scoţĕndu-ţi apoi ochii?

— Vei pune vĕrtu cruţimeloru ce poţi applica asupră-mi.

— Şi în fine te voiu lega aşa slută cum vei remănea de unu cursieru ne învĕţatu, care sfărămăndu-ţi cu desĕvîrşire corpulu, te va sili a răsipi pre petrósele strade, ultimele suspine a le vieţii?

— D-ţeule D-ţeule! strigă copila că-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dându în genuche şi rădicând spre ceru uă figură inundată în lacrime.

Radu era aprópe să'i cadă la genuchi, când fără voe pronunciă:

— Tremuri! 'ţi e frică! nu'ţi spunému eu?

— Nu te bucura tiranu fără ánimă că suntu învinsă, de şi corpu-mi tremură, ánima-mi este forte. Voiu înfrunta mórtea, dar tu tirane nu vei putea înfrunta sórta ce ascéptă pe scelerați.

— Mario.

— Nu mĕ temu de tine, dispreciuescu absolutismul nelegiuirei.

— Femee fără judecată teme-te de mánia mea.

— Nu mĕ temu de omulu reu.

— Mateiu dísse Radu dupŏ ce intră copilulu care allergasse la chemarea Domnitorului, a venit armaşul?

— Da stăpune.

— Dii să vie aici.

Mateiu eşi şi Stroe (ce ăncă nu se numisse spătaru), intră:

— Du pre acéstă femee în casa sa, unde vei pune s'o păzéscă ca p'o prisonieră a Statului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Stroe eşi cu Maria mai leşinată.

— Sublimă fiinţă! strigă ellu când se vĕḑu singur, cât mĕ iubesce! când ar affla ea că acella pentru care preferă mórtea este acellu-ce o ameninţă! când ar sci ea că eu, Radu Vodă, suntu Radul ei, Radu ţărranul!..

— Nu te-ar iubi mai mult de cât te-a iubit în maniţa ţerranului, respunse uă voce la spatele lui Vodă.

— Sf: Ta esci Părinte!? dar pe unde ai intratu?

— Eram în micul cabinet.

— Cum te-ai strecuratu?

— Prea lesne, din paraclis am intrat în sala thronului, de acolo în micul cabinet şi când era să deschisu uşa ca să intru aci, am auḑit vocea vóstră şi.. am ascultat.

— Ei bine ai auḑit?

— Totu.

— Cum ţi-se pare?

— Te-ai purtat mai mult de cât trebuea nu înţellegu cum ai putut sufferi.

— Curiositatea şi dorinţa de a fi măgulit, prin mărturisirea şi constanţa amo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

rului ce simte pentru mine, mĕ abrutisase. Dar în fine de ce părere eşci?

— E Română demnă de numele seu şi meritĕ a purta coróna Bassarabilor, de care nu prea e depărtată.

— Cum?

— Îţi voiu descoperi acest însemnat secret, în timpulu cănd veţi face gustarea.

— Atunci să mergemu la masă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

XI.

— Pănĕ diséră, ḑisse pagiului Radu puindu-se la masă, nu sunt de vĕḑut pentru nimeni.

Pagiulu eşi şi Popa Cosma se puse la masă faciă în faciă cu Radu.

— De ce esci atăt de veselu? ḑisse Popa vĕḑĕnd allegreţa figurii lui Vodă; invinşii plĕng, iar voi dupŏ ce aţi perdutu unu rebelu atătu de preciosu rădeţi, sunteţi fericiţi?

— Ei Părinte! aşu voi cu bucurie să simţu assemenea perderi, şi aşu dori întregei generaţiuni a bărbaţiloru învingeri de assemenea fellu, iar femeiloru le uresu să repurtase tot-d'auna assemenea strĕlucite triumphuri.

— Te-ai mira! Dar să trecemu la secretulu ce v'am promisu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ei bine?

— M'ați vĕdut la capul bătrĕnului Drăgan?

— Da, mi adduc aminte cu presența Sf. V. m'a da dat din cară afară, pe mine Domnitorulu tĕu.

— Ce trebuia să f. cu D-ne? era unu omu apprópe să móră, avea necesitate de ajutorulu misterului meu, și. . . .

— Să trecemu la prima convorbire.

— „Părinte, îmi ḑisse murindulu, după ce „am rĕmas singuri acest sulu de hărtie conține „confesiunea mea și tot de o dată misterul per„sónei melle, ia-lu dar nu-lu deschide, de cât „atunci cănd vei fi fórte departe de acéstă mică „căsuță și de munții pe care repausă, nu'lu „desface chiar departe d'ai fi, de cât peste „trei luni de la mórtea mea." I'amu promis, m'a pusu să juru, am jurat și apoi a murit. Eri a fost trei luni de la mórtea sa, Târgoviștea este destul de departe de Cozia; aséră după celle ce convorbirămu, mi am aaddus aminte de existența loru, am allergat iute acasă, le-am desfăcut cu rapiditaie și iată ce am citit:

Ḑicênd aceste vorbe scósse din sĕnu unu sulu de hărtii și începu a citi. Radu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nu mai mănca ci se appropiasse de preotu plinu de curiositate și inpacienţă.

„Mĕ numescu Dan, citi Popa Cosma, suntu fiulu lui Vlad I fiulu lui Mircea Vodă, allu acellui principe atăt de bunu cu poporul, pre căt era de reu cu rebela nobilime“ allu acellui principe care mănca și bea impreună cu cei mai de josu soldaţi în bivoacuri și se lupta ca unu leu în resbelele independinţei patriei salle, allu acelui principe care ḑicea că: „Numai *poporulu* este „*naţiunea*, iar *boerul e vermele ce o sapă*, „că numai poporulu trebue *iubit* iar boerul trebue *exterminat*.“ Nu sciu dacă tatălu meu a avut sau nu dreptate, istoria îllu va judeca, sciu numai că maica mea, fiică a aristocraţiei iubea pe boeri și începusse a urî conduita tatălui meu. Crescut lĕngă maica mea, dotatu cu acellași caracteru, i-am mosceenit slăbiciunele, afecţiunele și desplăcerile salle. Resbellulu nu-mi plăcea, eramu omulu păcii, pentru aceia după ce tatălu meu căḑu ucisu de turci, eu împreună cu căţi-va din servitori precum și cu óre-care avere ne retrasserămu în Cetatea Albă din Moldova, lăsănd thronulu ce tre-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

buia se moscenescu, în dispositiunea ne numeraţiloru pretendenţi. Dragulu fiulu lui Mircea fiu cellu mai forte, ellu se sui pe thronu."

— Cronica îmi citesci părinte?

— Ba nu, bine-voiţi nu mĕ întrerupe şi veţi înţelege ce interessu conţine acea-ce v'am citit.

„Trăiamu prea fericitu, urmă citind popa, departe de lumea cea mare, de intrigile şi miseriele salle; la thron nu mĕ găndeamu de locu. Ce bine ar fi fost de nu s'ar fi schimbat lucrurile alt-fellu! aşu fi fost tot d'auna fericitu. Acolo mĕ însurasemu cu fiica unui nobilu Moldovén, eră uă femee sublimă, uă femee care te făcea să nu mai doresci ferioirea paradisului, D-ḑeu pusse-se vĕrfu acestei suave beatitutide prin nascerea unui copilu, unei côpii a maicii salle. Eramu nebuni de bucurie, dar fericirea nóstră ţinu prea puţin! Atăt vechii soldaţi ai tatălui meu, atăt bătrănii mei servitori căt şi uă mulţime din aceia cari nu se învoescu cu nici unu principe, cărora nici unu *guvern nu le e pe placu*, şi care găsescu defectuóse celle mai patriotice şi mai e-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

roice domnii, carii nu se mulţumescu de nimicu, pentru cu *nu iubescu nimicu*, carii tot d'auna allérgă la străinu, fiind singuri ei *străini;* uă mulţime din aceste lighióne, ḑicu, se stránseră în juru-mi; începu a'mi aţăţa dorinţa de putere şi mărire, de a-mi nutri drépta-mi pretenţiune de a domni, de a mĕ escita contra usurpătorului, de a mĕ proclama de domnu allu ţerrei Românesci şi de a se arma împreună cu servitorii loru şi uă mulţime de mercenări străini, ca să redobándescu thronulu perdutu.

„De o cam dată le refusaiu propunerea; din experienţă sciam ce însémnă unu partisanu, aḑi dethronésă pe unulu şi me pune pe mine, mâne eu sunt dethronatu şi altulu mĕ succedă, ca şi ellu, la cea mai mică nemulţumire a sfărîmătoriloru de thronuri, să dea loculu altuia. Ce bine făcému de persistamu în acestu refusu! omulu din fire e slabu, linguşirea este arma care'lu învinge mai lesne de cătu tóte armatele universului. Am consimţit, şi într'o diminéţă prima réḑă a sórelui m'a vĕḑutu cum îmbrăţişam pentru ultima óră femeia şi co-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pilaşulu meu, şi cum încălicaiu ca că allergu la peire!

„Plecaiu din Cetatea Albă în capulu unei armate destulu de numerósă, pre care Alexandru Vodă, Domnulu Moldovii, a mai îmulţit'o cu o cétă de panţîri. Trecurămu în ţérra Românéscă şi apucând calea munţiloru, în căte-va ţille ajunserămu la satulu Băişóra din judeţulu Argeşu, unde am fost proclamatu de partisanii mei şi de satele şi oraşele megiase domnu allu ţerrei Românesci, sub nume de Dan al III-lea. Dragulu, pe care noi în derădere îllu numeamu Draculu, audind astă faimă ne asceptată, 'şi a addunat tótă óstea şi a pornit ca să ne întâmpine. Nu apucasse să se mèsóre cū mine, când unu bastard allu moşului meu, numit iarăşi Dragu s'a ivit la Dunăre urmatu de uă armată considerabilă. Dragu Vodă pus între douĕ focuri a allergat să stingă pe cellu mai eminent; m'a lăsat pe mine să mĕ fălescu cu numelle ce adoptassemu, să mĕ scăldu a lene în moliciunea unei curţi corupte, şi să'mi nutrescu egoismulu cu nisce visuri inofensive; allergâ la acella care nu v...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

gându să se mulţuméscă ca mine numai cu domnia unui satu. Eu în locu de a porni atunci către Tergovişte, am stat locului şi am trămis a cerşetori ajutoru Sultanului Amurad, ceia ce a şi priimit, dar care ajutor nu a sosit de cât atunci, când mincinosul Dragu fiind învins, Dragu Vodă mê lovisse şi'mi răpisse ca prafulu şi armată şi curte, tron şi domnie.

„Vĕdêndu-me singuru, părăsitu de tótă lumea, de boerii carii trecusse în partea inimicului, de mercenarii carii luasse fuga şi de Moldovenii carii plecasse innainte de attacu; remăind numai cu fidelii mei servitori, carii cădeau cu grămada, allergamu în tóte părţile să afflu mórtea. Aşu fi murit negreşit, fiind că inimicii mê căutau în tóte părţile, dar unu bătrânu servitoru mĕ opri.

— Nu trebue să mori, îmi ḑisse ellu, trăesce pentru femeia şi copii Măriei Talle; una are necessitate de unu protectoru, de de unu sociu, cellu altu de unu mentoru, de tată.

L'amu ascultatu; amu urmat consiliele lui, amu îmbrăcat cu hainele mellе unu cadavru fără capu, i-am luat hainele şi am

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

plecat. M'am dus la Akerman, vai! acolo n'am găsit nici socie, nici copilu, nici palatu, nici avere; totu perisse, totu ca şi numele meu se stersesse dintre cei vii. Nebunu de disperare, inconsolatu, rătăcind... umblamu ḑiua şi nóptea fără să sciu unde, până ce în fine ajunseiu în Satulu Vŏlcanu, unde m'am stabilitu şi, împreună cu haina şi obiceiurile ţeraniloru, amu luatu şi numele de Drăganu.

„Timpulu care strică, sterge şi sfărîmă totu, cu încetulu stersse şi din memoria mea ori-ce umbră a trecutului; amu uitatu thronu, avere, femee, chiar şi pe fiulu a cărei urmă nu cunoscém, m'am însurat cu fiica unui muntén şi cerulu, împreună cu uă femee bună, simplă în dorinţele ei, económă în menagiulu casei, fragidă în affecţiunile salle, împreună cu uă viaţă pacinică şi chiar fericită, mi a dăruit şi duoi copilaşi, a căroru copilărie m'a făcut să simţu mai puţin durerea perderii mumei loru şi a căroru juneţe mi-a îndulcit văduvia şi mi-a uşărat bătrîneţele.

„Nimeni, nici femeia mea, nici copii mei nici consătenii mei, nu cunoscu origina

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nascerii melle. Din deosebita educaţiune ce dam copiiloru mei şi din polcitele melle maniere, bănuiau ceva, dar nu erau siguri de nimic.

P. S. „Mórtea fiului meu, lovitu de ucigătórea armă a unuia din aceia carii dedesseră primulu semnalu de rebelie şi primulu semnalu de defecţiune, mi-a scurtat viaţa şi a appropiăt de mine morméntulu. Voiu muri cu uă singură părere de reu, cu aceia că nu mai remăne pe păméntu nici unu protectoru, care să îngrijéscă de sórta fiicii melle."

„Drăgan sau Dan III."

— Îţi remăne unulu, venerabile bătrĕn, strigă Radu cu entusiasmu, unulu care de şi fiu allu inamicului teu, a jurat ănse la marginea morméntului teu că o va protege şi care nu o va abandona pănă ce va muri. Mĕ ducu.

— Unde allergi?

— Mĕ ducu se deschisu cu mănele melle temniţa ei şi să 'i anunţu libertatea şi fericirea.

— Nu, nu face astfellu, mai bine să 'i facemu uă surpriză.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Cum?

— Grădina palatului, pe care M. V. aţi ornat'o întăcmai ca pitoresculu locu allu locuinţei bătrănului moşneag, ne póte ajuta.

— Cum?

— Să mergemu în grădină ca se vĕ explicu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

XII.

Era ḑi de serbătóre, era Duminecă, locuitorii Tărgoviştei în haine de serbătóre, în locu de a allerga, după obiceiulu naţiúnei şi allu secolului, spre spaţiósele grădini ce înconjura capitala şi acolo pe iarbă verde, din'aintea unei mese cămpene, la sunetulu instrumentelor naţionale să uite, în astă ḑi a repaosului, ostenelele de peste septămênă; ei se înbulḑeau, plini de curiositate şi impacienţă, împingându-se şi călcându-se unii pe alţii în piaţa palatului Domnescu; toţi asceptau cu gurele căscate şi uitând fómea şi fatiga, stau cu ochii ţintă spre porţile palatului care erau închisse.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ce mai veste Sandule? întreba unu orăşan pe una roşioru, va porni-o?

— Trebue s'o pornésca.

— O mai fi zăbavă? întrebă allu duoilea orăşanu.

— Cellu multu unu ceasu.

— Biată fată! suspina uă femee, ce a făcut să merite uă assemenea pedépsă?

— Ascultaţi, ascultaţi, strigâ căte-va voci.

Se făcu tăcere, dar tot se mai audea un murmur confus ca cellu scosu de apa, care în cursulu seu întempină ce-va obstacole.

„Cetăţeni" strigă uă voce din balconulu palatului.

Murmurulu încetâ şi uă mulţime de capete îşi întórseră feciele spre balcon.

— „Cetăţeni, urmă vestitorulu, as-„tădi Dumineca la 10 Septembrie, a-„nulu 1458, s'a condamnat la mórte „Maria fiica lui Drăgan munteanu, pen-„tru insulta addusă înnaltei persóne a „Măriei Sale Domnitorului nostru Radu „allu III-lea D-deu lungéscă-i dilele.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Unu ura monstrosu eşi din tóte pepturile.

„—Drept aceia, continuă eroldulu, „justiţia se va executa chiar aḑi prin „legarea condamnatei de unu armăsar „ne învăţatu, care o va sfărîma prin „târîrea pe stradele oraşului. Acésta e „voinţa Măriei Salle, trăiască Măria Sa.

De astă dată acclamaţiunea nu eşi din nici uă busă, dar eşi unu murmuru impetuosu ca acella ce scóte înfuriatele valuri a le mării. Acea ne mărginită cămpie de capete începu a se mişca şi a'şi adressa unulu altuia questiuni atăt de approbare căt şi de desaprobare; femeile în genere ănse, erau ne mângăiate şi revoltate contra lui Vodă.

În acellu timpu ănse porţile se deschisse şi în loculu unui calu eşi uă cétă de panduri călări, urmaţi de alte cete armate, călări şi pe josu, în fine de tótă parada domnéscă, care porni spre Mitropolie.

Lumea fără a înţellege ceva, remăsesse cu gura căscată.

Iată ce se petrecusse.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Maria de trei ḑille era arrestată în camera sa; ḑica a patra era hătărîtă pentru suppliciu. Amintirea sosirei acestei ḑille fatale îi era mai puţin crudă, ca amintirea trădării iubitului ei; acéstă amintire îi sângera ănima, îi storcea lacrime înfocate. Nici torturele, nici mórtea nu 'i ar fi împuţinat curagiul. dar infidelitatea acelluia, pentru care înfruntasse celle mai attroce ameninţări şi respinsesse chiar uă corónă, o sfărîmasse; ar fi suit cu siguranţă treptele unui eşafod şi 'şi ar fi plecat capul sub secură, fără să îngălbinéscă, dar a fi părăsită de acella, în care şi concentrasse totu amorul şi tótă speranţa sa, era mai pre sus de forţele ei. Pentru aceia în celle trei ḑille ce precedau ḑiua sinistră, plânse ne întrerupt, nu pentru temerea orribilei morţi ce plana assupra capului ei, ci pentru Radu ei, pentru dulcele ei amoru.

Aurora ḑillei a patra o găsisse în genuche n'aintea rugatorului ei şi a imaginei Sântei Fecióre; săratul riuşoru de adamante curgea fără întrerupere pre a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cellu obrasu, care, uă dată era de rose, éră acum se acoperisse de uă palóre, ce o făcea şi mai frumósă; busele ei care uădată întrecea purpura roselor, se mişca cu convulsiune pronunţând cuvinte ce i ardea peptulu; ochi ei care dobăndisse prin grosulu stratu de lacrime nuoi carmeni, noue attracţiuni, erau atţintiţi spre sănta icónă, mănele salle, mai albe şi mai fragide de cătu ori-când, stau încrucişate pre virginatulu seu peptu, ne sărutat nici chiar de dulcea réḑă a sórelui.

— D-ḑeulu meu! ḑicea ea suspinând, părinte allu tuturor, protectoru afecţionatu allu orphaoilor, tu cunosci totulu, ănimele tuturor suntu vĕḑute de ochii tei în tótă goliciuuea lor, cunosci unde există falsitatea; şi mincina, şi unde domină inocenţa şi francheţă tu scii pentru ce plĕngu, pentru ce durerea mĕ consuma, scii fórte bine că meḑiulu prin care aşu fi trecut în suppremulu teu imperiu, 'l aşu fi salutat cu fericire, tu scii că versu lacrime, nu pentru că-mi este témă de mórte ci pentru că mĕ vĕḑu

amăgită în totu ce amu iubit, în totu ce mĕ făcea să speru uă viaţă mai fericită de căt amara viaţă a orfanului; numai astă idee, D-ḑeulu meu, îmi înveninéssă puţinele ore ce mai amu să trăescu. Tu érăşi scii anima lui Radu, cunosci dacă mărimiia sufletului lui de altă dată, nobleţa caracterului seu, bunătatea sa, tandreţa cu care mĕ iubea era addevĕrată sau falsă, tu scii assemenea, daca uă ănimă, ce mi se părea atăt de sublimă, s'a pututu conrupe pănĕ a-şi răde de mine în modulu cellu mai insultător; D-ḑeule descopere-mi adevĕrulu ca să nu moru blasfemăndulu, ca să nu....

Nu fini rugăciunea căndu deschiderea uşii o întrerupse. Stroe era la spatele ei, ea se sculă în picióre.

— Te rugai? ḑisse grosolanulu armaşu răḑĕnd, bine făceai.

— Ce vrei de la mine?

— Ḑi mai bine, ce vreau cu D-ta?

— Cu mine!

— Da, da, s'a 'nfundatu vulpea în sacu, a venit ora.

— Ora!

*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Aşa draga mea, aidemu.

— Dar bine unde?

— Ţi'ai uitatu? eşti condamnată, şi adi, acu chiar, vei fi executată de faciă cu Vodă şi cu tótă Târgovişt̆ea.

— Ca tălharii şi omorîtorii!

— Ba nu; tălharii se spăndură, dar *mata* vei fi tărîtă de cellu mai nobilu şi mai sĕlbaticu din armăsarii domnesci.

— Stăpâne D-ne!... strigă biată copilă rădicând ochi în sus. — Te urmesu, urmă peste puţin dominându-se.

Curtea palatului era plină de ostaşi, officeri superiori şi boieri; într'unu balconu sta vodă şi la spatele seu cei mai mari demnitari ai palatului, numai Vlad [1]) fratele principelui (unu bărbatu cu unu caracteru fórte colericu şi fórte brutalu), sta josu lĕngă principe. Unu armăsaru mare, negru ca întunericulu şi mândru de nobleţa rasei salle ca unu Ungur, bătea cu impacienţă din picióre, îşi scutura cu orgoliu capulu şi cóma, căs-

[1]) Dupĕ unii cronicari acestu Vlad era *Vlad Laiotă*, dupĕ alţii *Vlad Ţepeş*; ori primul, ori cellu d'allu duoilea a domnit dupĕ Radu al III-lea cellu Frumos.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ca gura ce nu cunoscusse usarea frĕului, suffla din largele salle nări şi se silea a scăpa de braţele celloru optu *Roşiori*, a le căroru măni încleştate în lunga şi luciósa sa cómă, îlu oprea în locŭ. Acestu cursieru, pe care nimeni nu putusse încălica, a cărui sĕlbatăcie nimeni nu i-o putuse domoli, era menitu să tărască pre Maria.

Maria galbenă şi şovăindă appăru în piaţă, urmată de Stroe. Unu murmuru de misericordie eşi din tóte pepturile, şi mai mulţi ochi, cu tóte că nu erau de femei, se umplură de lacrime. Radu palpită de ne răbdare, Vlad de bucurie; celle mai crude, celle mai odióse spectacole îi producea cea mai dulce plăcere, săngele ce era să se verse din unu corpu atăt de frumosu, într'unu modu aşa de singularu, îllu făcea să tremure de mulţumire; dar se amăgi în asceptarea spectacolului ce dorea. Îndată ce condamnata fu tîrîtă lĕngă viulu inetrumentu allu suppliciului ei, calulu începu a sări cu furie, ănimele tuturor erau strănse de oróre. Când mă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nele *slujitoriloru* se attinsse de dênsa şi o rădicară în susu, când unu surdu suspinu eşi din peptul tuturor şi din busele lui Vlad unu surrisu, Maria scósse unu ţipetu şi căḑu josu leşinată.

Nu apucâ să o reardice, ca s'o lege de spatele calului plin de spume, căci vocea lui Radu resună cu unu timbru sonoru:

— Staţi, cruţaţi-o, o iertu.

— Dobitocule! strigâ Vlad plinu de turbare, fugindŭ de lĕngă fratele seu şi allergând în curte spre grajdurile domnesci. Luâ de câpăstru unulu din cei trei cai, ce stau totu d'auna înşeluţi în grajdulu domnescu, încălicâ repede şi eşi din palatu şi din capitală ca fulgerulu. Iată pentru ce Vlad fugi în Constantinopole, ca să prepare căderea fratelui seu.

Îndată ce Maria leşină şi Vodă îi acordă gracia, boerii officerii şi soldaţi se rettrasseră. Remasse numai Vodă, Popa Cosma şi ca alleşi de dĕnsulu, cari numai decătu o transportară în camera ei.

De şi Maria era leşinată, totuşi popa îi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

strecură printre dinți câte-va picături de narcoticu, ca somnulu să'i fie mai îndelungat. După eșirea bărbaților, doue femei, conform ordinului ce priimisse, o învestiră întocmai cum era înbrăcată în ḑiua întêlnirei ei cu Radu. Acelleași panglice strângea împletiturele códeloru salle, acelleași flori ornau pĕrulu ei, acelleași mărgele se resfățau pre eburinulu seu peptu; era întreaga ființă a acellei copile fragide și inocinte, cu care amu făcut cunoscință în primele capitole; numai germinele vieții, mișcarea și roșața lipseau din întregulu ființei salle; narcoticulu, făcêndu-și lucrarea, îi răpisse și cea mai mică umbră de frăgeḑime. Patru slujitori o luară apoi pe brațe; eșiră din casă, traversară curtea, intrară in grădină și o depusse acolo unde le ordonă Popa Cosma. Partea aceia a grădinei era întocmai cu acellu piesagiu ce v'amu descrisu, iubiți lectori, în primulu capitolu. Munții încărcați cu braḑi de uă verdéță întunecósă, délurile pline de arburi fructiferi, ângusta potecuță ce conducea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

spre culmea muntelui, d'asupra căruia se vedea mica căsuţă, miculu isvoraşu ce licăia în valle lĕngă potecuţă, torrentulu spumegos ce urla cu impetuositate, printre crăpăturele stăncelorŭ, în fine întregulu peisagiu allu locului natalu allu Marii, pre care Radu, pentru amorulu ei, îllu durasse în grădina palatului, cu mari cheltuieli şi cu concursulu celloru mai mari artişti ai Veneţiei. Munţii îi dădusse pétra şi bradii, grădinelle, arborii, pămêntulu, délurile şi isvorul, iar apa lalomiţei, torrentulu.

Îndată ce o pusse pe uă pétră, în posa omului ce dórme, şi dupĕ ce aşedă lĕngă dĕnsa douĕ doniţi pline cu apă, toţi se rettrasseră. În acellu timpu se audi echo repeţind cu gingăşie, notele duióse a le unei doine căntată cu fluerulu; sau din causa încetării puterii puţinului narcoticu, sau dintr'unu presimţimentu misteriosu, la audulu acelloru unde de armonie, Maria se descepţă, se frecă cu mănele la ochi, să ridică în susu, se uită în juru-i, remasse înmărmurită ; ĕdĕnd celle ce o înconjura; se mai fre-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

că ăncă uă dată la ochi, se mai uită ănca uă dată în juru-i şi cu o mirare renăscendă asculta sunetele melodióse a le acellui căntecu ce cunoscea, pe care 'lu scia de când s'a născut şi pe care nu'lu cunoscea nimeni afară de ea şi Radul ei. De uă cam dată credu că visesă, că este jucăria unei visiuni, dar când pipăi florile, arborii, érba, petrile, apa, totu ce vedea, şi se assigură de realitate, cădu în genuche rădicând mănele spre ceru.

— D-deulu meu! strigă ea, aţintîndu-şi spre ceru dulcea sa privire, să fie jucăria unui visu aceia ce vedu, natura ce me înconjóră, sunetulu ce audu! In adeveru, vedu ici muntele cu căsuţa părintelui meu! colea vălceaoa cu iubita mea fóntênă! colo torentulu ce adăpa oiţele melle! iar între arburii ce am veḍutu pentru prima óră, uă dată cu prima radiă de lumină, resună viersulu Radului meu, allu acelui ce mi se părea că am perdutu! Aşa e, tóte suntu precum le sciamu..... dar bine trecutulu? oribilulu trecutu

care stă adănc gravatu în suvenirele mele! să fi fostu numai jucăria somnului. Mórtea iubitului meu frate să fi fostŭ numai unu visu! Perderea bunului meu tată să fi fostu numai uă ficţiune a somnului! Udrea, castelulu seu, Curtea, Vodă, amenințările, amăgirele, totu ce s'au succedatu în treĭ luni de smăcinări, să fi fostu numai nisce jucării ale nopţiĭ! calulu! acellu înfiorătoru cursieru întunecosu ca iadulu şi selbatecu ca fii damnăriĭ, să fie numai unu capriciu allu somnorósei imaginaţiuni! D-ḑeule descopere-mi adeverulu, luminésă-me, putinte D-ne!— O! da .... aşa ... au fostu visu ... dormeam şi mĕ credeam ne fericită! o! mĕ ducu, allergu să îmbrăţişesu pretatălu meu, pe fratele meu, pe Radu, pe acela ce fiulu nopţiĭ mi-lu descrise atătŭ de îngrositoru. — Ba nu, visŭlu nu póte fi atătu de appropiatu de adeveru, somnulŭ nu póte dispune de nisce colori aşa de vii .... dar bine cum? cum s'a operatu într'unu timpu atăt de scurtu uă schimbare atăt de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mare! eramu tărîtă spre mórte și acum... din Târgoviste, în drăgușele locuri ale copilăriei melle!

-Mario, Maria mea, pentru ce mê faci să aseptu așa de mult, dișse Radu descinḑênd mica potecuță, strevestitu ca și la începutulu acestei narațiuni, schimbatu de susu pănă josŭ în Radulu țerranulu, în acellu Radu iubitu și doritu de Maria.

— Radul meu! strigă biata fată aruncăndu-se cu transportu în brațele lui. Dar nu.... adăogă iarăși retrăgîndu-se cu sfială și observăndu-lu cu temere de sus păuĕ josu.

— Dar ce ai Mario! de ce te sfiescĭ? nu me mai recunosci, vin iubito după mine, să mergemŭ în *lunca Șoimiloru* să cullegemu mure, cănțănd ca și eri, ca și totu d'auna cănteculu nostru favoritu ce'lu amu învețatu de la reposatulu teu frate, D-ḑeu să'lu erte!

— Ellu e, murmură Maria, viersulu lui, facia sa, perii sei, căutătura sa!.. dar nu și aerulu seu de mai n'ainte; după uă nópte, cum ḑice ellu, s'a schimbat fórte mult!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ce te uiți speriósă la mine?

— D'ai sci Radule, ai răde de mine, d'ai ghici cu cine te semuescu... însе nu sciu ce trebue să credu! Unde ai fostu până acum?

— Ghicĕ.

— Nu sciu.

— Cércă și vei ghici.

— Nu potu.

— Viu draga mea tocmai de la Rômnicŭ.

— De la Rômnicu! și ce ai căutat acolo?

— Am scosu billetele de cununie.

— Pentru cine?

— Ce tellu ai uitat ce ne-am jurat?

— Jurămêntulu nostru! . . .

— Da Mariuța mea, Duminecă ne vomu cununa.

— Dar tata a priimit?

— Suntu sigur că din cerésca sa locuință va consimți și va aproba sancționarea acestei sănte legături.

— Tatălu meu! și ellu e mortu!...

— Vrei să citescĭ billetele?

Maria luă machinalu, din mâna iu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

bitului seu, doue pergamente timbrate cu sigiliulu Mitropoliei şi cu cellu Domnescu; îşi arruncă ochi pe dënsele şi se uită cu mirare în ochii lui Radu, care surrîdea cu plăcere.

— Ce însemnă acésta? dísse ea: „Radu Vodă alu III-lea fiulu lui Dra„gu Vodă, ia în căsătorie pe dom„niţa Maria fiica lui Danu Vodă allu „III-lea; alle cui suntu aceste nume?

— Ale nóstre scumpa mea, adevěratele nóstre nume.

— Escî nebunu?

— Nu amica mea, eu iubitulu teu Radu, preciosulu teu amoru, pentru care ai refusatu unu thronu şi uă corónă, suntu totu de uă dată şi Radu Vodă, acella ce te-a turmentat atăt de mult, acella ce pentru uă vanitósă plăcere de a'ţi admira şi a se făli cu sublima ta virtute te-a tyranisat atăt de aspru. Cătu pentru misterulu nascerii talle, vino cu mine, amu să'lu spunu de faciă cu tótă Curtea, cu tótă nobilimea şi poporulu meu, ca toţi să te cunóscă şi să te admire.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

XIII.

Sântulu templu mithropolitanu scânteia de mulţimea luminăriloru, ce ardeau în sfeşnice şi candelabre de auru şi de mulţimea ne numărateloru petre preţióse, ce ornau perii şi vestmintele Mareloru jupaniţe, ce ocupau atât jeţurile din stânga bisericei cat şi tinda şi anvonulu. Înnalţii demnitari ai statului, în numĕru de 12, occupau primele locuri de lèngă altaru, frumósele loru bărbi sure şi cavalerésca loru îmbrăcăminte le da unu aspectu nobilu şi imposantu. Boerii şi şefii armateloru de a doua şi a treia classă, stau rĕnduiţi, dupŏ mărimea postului loru, la spatele celloru 12; iar clerulu, compus din cei duoi episcopi de arhierei, ar-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

himandriţii şi preoţii scaunului mitropolitanu, occupau centrulu bisericei, unde era pusă uă-masă, douĕ candelabre şi douĕ scaune, locu reservatu pentru săvîrşirea săntului misteru. Mithropolitulu, marele Vornicu allu ţerrei de sus şi marele Banu, împreună cu şefii armateloru, stau la scară asceptănd sosirea înnalţiloru miri.

Clopotele tuturor bisericiloru Capitalei începură a suna şi tunurile cetăţii a vêrsa flacări tunătóre, cănd princiarulu cortegiu eşi din curtea palatului. Acclamaţiunile poporului resună din tóte părţile, cănd vĕdu în trăsura domnéscă frumósa şi nobila figură a principelui loru, dar toţi remasse cu gura căscată cănd dăriră lêngă Vodă, pre aceia, a cărei execuţiune îi strănsesse acolo şi a cărei mórte ascepta; murmure confuse de mirare se confundară cu exclamaţiunele de bucurie, eşite din pepturile acellora ce compătimisse de sórta ei.

Atăt curiositatea unora căt şi allegreţa celloru alţi, începu a 'i mişca şi a'i tărî cu grămada în urma cortegiului şi a apuca ca şi dĕnsulu, calea spre Mitropolie.

Radu plin de fericire, ţinea în vĕnósele-i

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

palme mânele Marii, care încă ne desmeticită din ameţéla curióseloru evenimente ce se succedasse atât de repede, privea cu mirare aceia ce vedea în juru-i. De şi vedea că este destéptă, de şi simţea căldura mâniloru iubitului seu, de şi audea aclamaţiunele ne întrerupte şi bubuiturile ne precurmate, cu tóte astea i se părea că încă visésă, că încă este jucăria somnului.

Cortegiulu se opri însfîrşit la scara bisericei şi Radu, dându-se josu, întinse cavalerésce mâna să priiméscă pre aceia a Mariei, care abia atunci când se vĕdu pre treptele scării, când începu a păşi spre splendidulu interioru allu bisericei şi când în fine se vĕdu înnaintea Sântei Mese, trecu din fantasticul imperiu allu cugetăriloru în lumea realităţii.

Cântările religióse ămplu acrulu de nenumĕratele sonuri alle unei melodii ceresci, şi rugăciunele înnălţate către ceru se audi eşind printre aromate valuri de nuori produsi de tămîiea ce ardea în cădelniţe de auru, când capulu religiunei Romăne, uni mânile acellora ce voiaŭ a-şi uni înnalta loru sórtă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Pre când sântulu officiu se cellebra în biserică, între mulțimea de poporu și soldați, circula felurite siopte și convorbiri, a-căroru sujetu era numai întêmplarea, prin care Maria de la eșafod, trece la thronu; ne sciind misterulu astei întêmplări, fie-care individ își da câte uă părere mai mult sau mai puțin depărtată de adevêru.

— Ce credi vere Șerbane? ce părere îți dai de acéstă minunată schimbare? întreba unu orășanu pre unu altu orășanu.

— Dupŏ cum am tras cu urechea, respundea cellu întrebatu, am înțellesu că astă fată e fiica unei vrăjitóre vestită, și farmecile acellei blestemate a amețit capulu lui Vodă, care de la meritata pedépsă a nelegiuiților, a pornit cum veți la biserică ca să se cunune cu dênsa.

— D'o fi așa apoi vai de biata nóstră *moșióră!* multe relle va sufferi de-la acéstă fiică a iadului!

— Ce părere îți dai surióră despre astă întêmplare ne asceptată? întreba uă femee pe uă cumătră a sa.

— Am înțellesu că lacrimele ce vêrsă și auspinele ce scósse biata fată, când se vêdu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

aprópe de mórte, însufflă lui Vodă uă milă atăt de mare, încăt, fără a se gândi, plecă să se cunune cu dênsa.

— Ferice de ţérra ce are să aibă pe tronulu seu, uă ănimă care cunósce ce e durerea şi ce este nenorocirea!

Aşa şi cam aşa vorbea mai toţi.

— Să vĕ explicu eu adevĕrulu ţisse unu óre-cine, care nu era de cât Mihalcea, vechia nóstră cunoscinţă, care răpisse din castelulu lui Udrea pre Maria şi care era nebun de bucurie vĕţĕnd'o suindu-se pe thronu. Să vĕ descoperu eu secretu, addăogă vărându-se acolo unde era lume mai multă.

Auţindu-lu mulţimea se grămădi în juru-i.

— Astă copilă ce de aţi este stăpuna nóstră, ţisse ellu, nu a dobăndit thronulu cu flori la ureche, ci a făcut uă faptă ce puţine femei ar fi putut-o face. A respins bogăţiele vestieriei domnesci, a dispreciuit celle mai măgulitóre făgăduĕli; a înfruntat ameninţările celle mai înfiorătóre şi a preferat mai bine mórtea, de cât desonórea, de cât meseria de întreţinută, fie chiar a lui Vodă.

Dupŏ aceia, a început a nara celle

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

coprinse în capitolele precedente ânse cu uă mulţime de floricele addăogate de la sine.

— Vedeţi addăogă dupŏ aceia cu cătă greutate a dobândit sórta-i ce pismuiţi, şi mai allesu cum se resplătesce acelle femei ce punu preciu în virtutea loru, mai mult chiar de cât în viaţă.

Clopotulu cellu mare allu catedralei anunciâ terminarea officiului divinu şi re'nturnarea cortegiului la palatu. Innainte de eşirea sa din biserică, marele Logofĕtu allu bisericei appăru la uşa bisericei şi făcu mulţimei s mnu să tacă. Tóte şoptirele încetară.

— Cetăţeni, strigă ellu, Măria sa Principele Radu allu III-lea, augustulu nostru stăpunu, a luat în căsĕtorie pre Măria sa Dómna Maria, fiica reposatului Domnu Dan III-lea. Să trăiască Măria loru.

Entusiasmulu mulţimei poporului, sunetele clopoteloru şi bubuiturele celloru 101 tunuri, staţionate pre meteresele cetăţii, respunse urării Logofĕtului, care arunca în tóte părţile pumni plini de mici monede de argintu.

Printre mulţimea, care se bătea ca să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

apuce vre-una din monedele aruncate în țĕrrĕnă, se vedea unu bărbat bine făcut și curatu imbrăcat, care pănĕ atunci se preumbla ne băgat în sémă printre mulțime, dar care dupŏ ce audi ultimele cuvinte ale Logofĕtului, sări din iocu, ca leulu vulneratu de săgeată vĕnătorului și ăncepu a îmbrănci mulțimea corpuriloru grămădite unele preste altele și a călca pre aceia carii se tăvălea prin țĕrrênă, ca să cullégă argintulu aruncatu.

— Spui unu mare ne adevĕru, jupan Logofete, strigâ ellu, când se appropiâ de Logofătu.

— Cine e acella care cutésă a pronuncia uă assemenea obrăsnicie? detună Logofătulu cu mănie.

— Eu jupane și repetu ce am ḑis.

— Tu bală împeliṭată?!

— Eu, și suntu siguru de ceia ce am ḑis.

— Esci smintitu? sau demonulu te muncesce?

— Nu suntu nici una nici alta, suntu fiulu rĕposatului Dan III-lea, și tatălu meu afară de mine nu a avut nici unu copilu.

Audind aceste vorbe Logofĕtulu remasse

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

încremenit de mirare; dar îndată fruntea i se roşi de mănie cugetând că elu, omu cu pĕrulu albu ca lĕna, îmbătrînit în înnaltele servicii a le statului, să fie desmințitu de unu copilu, cum se credea pe atunci, care n'a trecut nici măcar allu 40-lea annu; ochii începu a-i scânteia şi a se rotilla cu furie în a loru orbită, mâna i se rădică în sus; dar eşirea preotului Cosma îi calmă prima mişcare a mâniei.

— Vedi părinte, disse ellu, ce spune acestu nebunu, póte că illu vei înțellege mai bine de cât mine, disse reintrând în biserică.

— Ce voesci tinere? dișse praotulu adressându-se către necunoscut.

— Voiu uă rectificare, sânte părinte.

— A nume?

— Jupan Marele Logofĕtu a dis că Măria sa Dómna cea nouâ, e fiiică a rĕposatului Dan al III-lea Vodâ.

— Ei bine?

— Eu dicu că nu este adevĕratu.

— Pentru ce?

— Suntu fiulu lui.....

— Înțellegu june, esci acellu fiu allu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

rĕposatului Domnu care te ai născutu la Akerman?

— Da.

— Care ai dispărut împreună cu mama ta după rĕshoiulu de la Băişóra?

— Da sănte Părinte, mama mea de téma inimicilorŭ carii căuta să ne pérdă, a fugit împreună cu mine şi duoi trei servitori la Constantinopole, unde am locuit pănĕ ce mama a murit; de atunci am trăit prin Moldova şi Transilvania; în Romănia suntŭ numai de căte-va sĕptemăni.

— Mulţumesce cerului şi întîmplării, copilulu meu, ḑise preotulŭ, ḑiua de aḑi, în loculu părinţiloru ce ai perdut, îţi dă uă dulce surióră.

— Cum?

— Vino dupŏ mine la palatu şi vei sci totulu.

În acellaşi timpu eşi din biserică noua pereche, precedată de ambele făcliĭ a le *cununiei*. Dupŏ ce se ámpliniră vechile usanţe naţionale, se suiră în trăsură şi porniră spre palat, însoţiţi atăt de cortegiulu cu care venisse, atăt de glota poporului ce se înduoisse, căt şi de nenumeratele tră-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

suri a lo boeriloru ce urmau în rĕndu ultimele şire de darabani.

Dupŏ priimirea officiale, dupŏ felicitările boeriloru şi a le jupaneloru, Vodă şi Dómna se trase într'unu micu apartamentu unde îi asceptau Popa Cosma şi necunoscutulu.

— Îmbrăţişaţi D-nă pe fratele vostru, dise preotulu înfăţişind pre necunoscut, D-ne addăogă adresăndu-se către Radu strîngeţi la peptulu M. V. pre cumnatulu vostru Dan.

— Ce însémnă astă enigmă părinte? respunse Radu.

— Astu june este primulu fiu allu lui Dan Vodă, reposatulu vostru socru. Acest documentu ve póte assigura.

Dupŏ ce citi miculu pergamentu subsemnat de Dan III-lea, (prin care reposatulu îlu recunoscea de legitimulu seu copilu şi pre care, la plecarea sa din Cetatea Albă, i'lŭ legasse la gîtu,) Radu se aruncă în bracele lui, Maria făcu assemeni..... Cine póte descri bucuria loru? lacrimele fericirei ce strelucea în ochiĭ lorŭ, începu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

a le inunda obrasulŭ. Însuşi Popa Cosma plăngea de mulţumire.

Séra tóte pieţile publice erau illuminate cu candele şi masalale, la lumina cărora se vedea mişuind mulţimea poporului şi a soldaţiloru, carii jucau, chiuiau şi beau neîncetatu din buţele ce stau desfundate în mijloculu pieţei.

Precum poporulu se veselea în felulu seu prin strade şi pre pieţe, assemenea şi nobleţa gusta nectarulu bucuriei, în spaţiósele şi vastele salóne a le Palatului; şi ei ca şi poporulu, jucau, beau şi acclamau.

Maria nu juca, dar rădia de fericire între iubitulu seu sociu şi ne asceptatulu ei frate.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

CONCLUSIUNE.

Să conchidemu în fine acéstă narațiune, în care am vĕdutu că virtutea cu tóte obstacolile ce a întĕmpinat, cu tóte suferințele ce a cercat, totuși a ajuns la ținta frumóseĭ salle dorințe, fĕră a fi maculată, fĕră a se stărîma de mulțimea pericolelorŭ ce a cercat; să spunemu numai în căte-va cuvinte ce a urmat dupŏ acestu maritagiŭ: Radu cătu timpu a avut lĕngă sine pre iubita sa Maria a fostu unulu din cei mai buni principi, sub domnia căruia, țĕrra obosită de nenumeratele rescóle trecute, a putut să respire puțin, și să guste nițică

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

fericire. Maria ca Dómnă fu una din Principesele celle mai însemnate, atăt în bunătate şi generositate, căt şi în înţellepciune şi dréptă judecată, în căt, ca puţine alte Dómne, mai tot d'auna lua parte la discutarea interesseloru statului; iar ca femee fu uă socie ne preciuită şi uă mumă duiósă. Dan fratele seu, în curîndu părăsi Romănia şi trecu în Transilvania, îndată ce auḑi şoptindu-se că ar fi avĕnd planul de a detrona pre cumnatulu seu; dar muri peste căte-va luni în voluntariulu seu exilu. Nu vomu uita a spune că Spirea îşi perdu în curêndu sănetatea, rósă de vermele temerii, că va fi pedepsitu, pentru insolenta sa conduită, de către aceia ce acum devenise Dómnă a Romănieï; ne fericitulu peste puţin muri. Mihalcea îi ocupă loculu pe care, dupŏ ce deveni mare Spătaru, îlu cedă micului Mateiu.

Pre culmea muntelui Vôlcanu, în loculu casei în care se născusse Maria, Radu puse să rădice uă capelă care, peste căte-va ḑecimi de anni, fu dărîmată de Ungurii carii năvălise în ţérră.

Nici unu monumentu nu ne-a maï rĕ-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mas de la acéstă fericită pereche, de cât tradiţiunea, monumentu pre care nici puterea omenéscă, nici puterea timpului nu o póte sfărîma, tradiţiunea[1] va sci a o transmitte din secolu în secolu tuturoru generaţiuneloru, cătu timpu numele de Români va figura între numele gintelorŭ.

Fine.

[1] Acéstă tradiţiune este transmisă generaţiunei nóstre atăt prin uă baladă veche cântată de locuitorii sateloră Române, cât şi de frumósa baladă a d-luĭ D. Bolintinénu, intitulată „*Radu Vodă şi fata.*“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Preţulŭ 2 sfanţi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr